

Тиждень

український www.ut.net.ua

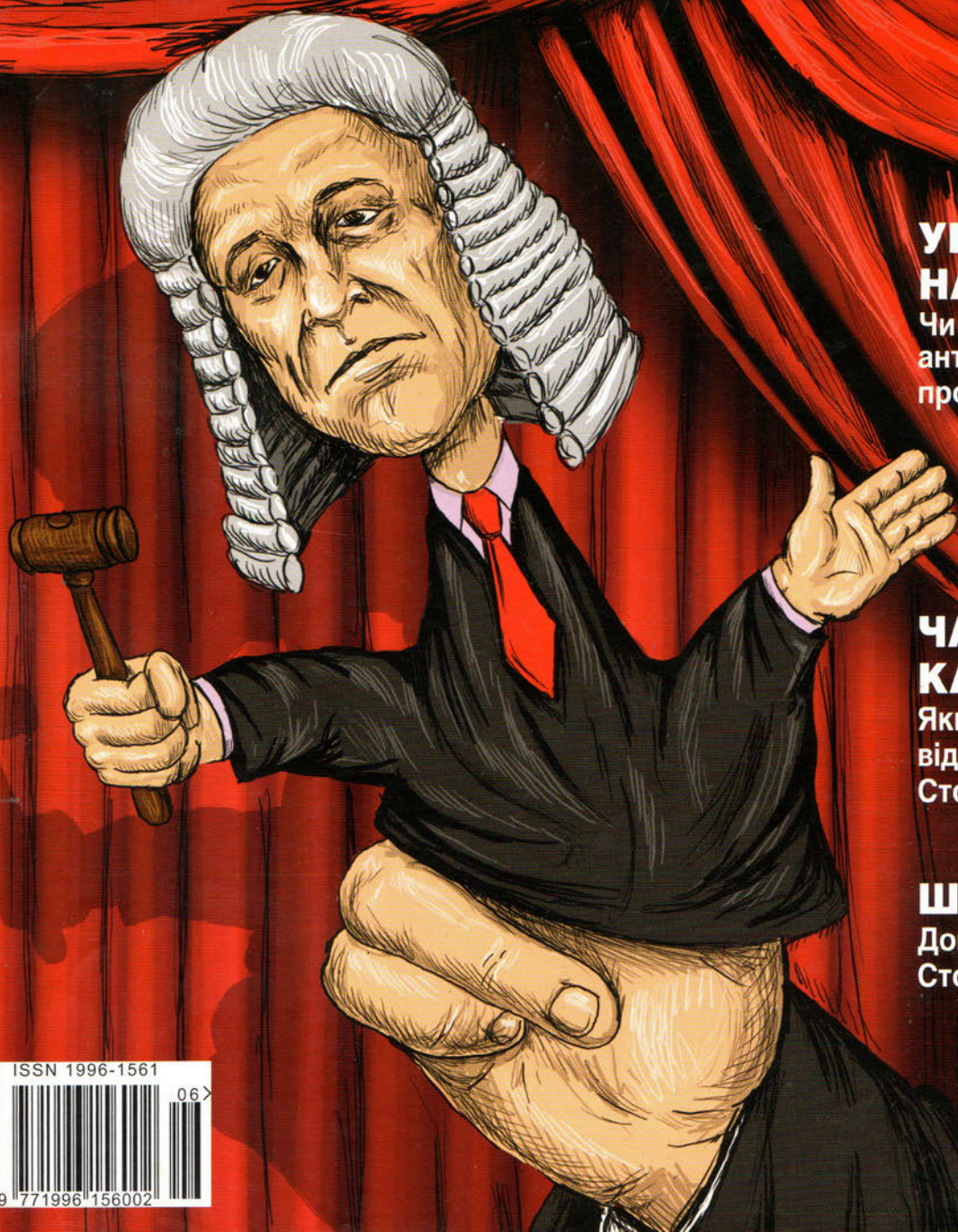
АРХІМАНДРИТ КИРИЛ
ПРО СВОГО
ДУХОВНОГО
ОТЦЯ
СТОР. 14

№ 6 (67) 13 - 19 ЛЮТОГО 2009 р.

Кому на руку зачистка судів. Стор. 20

СУДНИЙ ДЕНЬ

УКРАЇНСЬКИЙ НАДРИВ

Чи має уряд
антикризову
програму? Стор. 24

ЧАС ЗБЕРІГАТИ КАМІННЯ

Який зиск
від енергозбереження.
Стор. 36

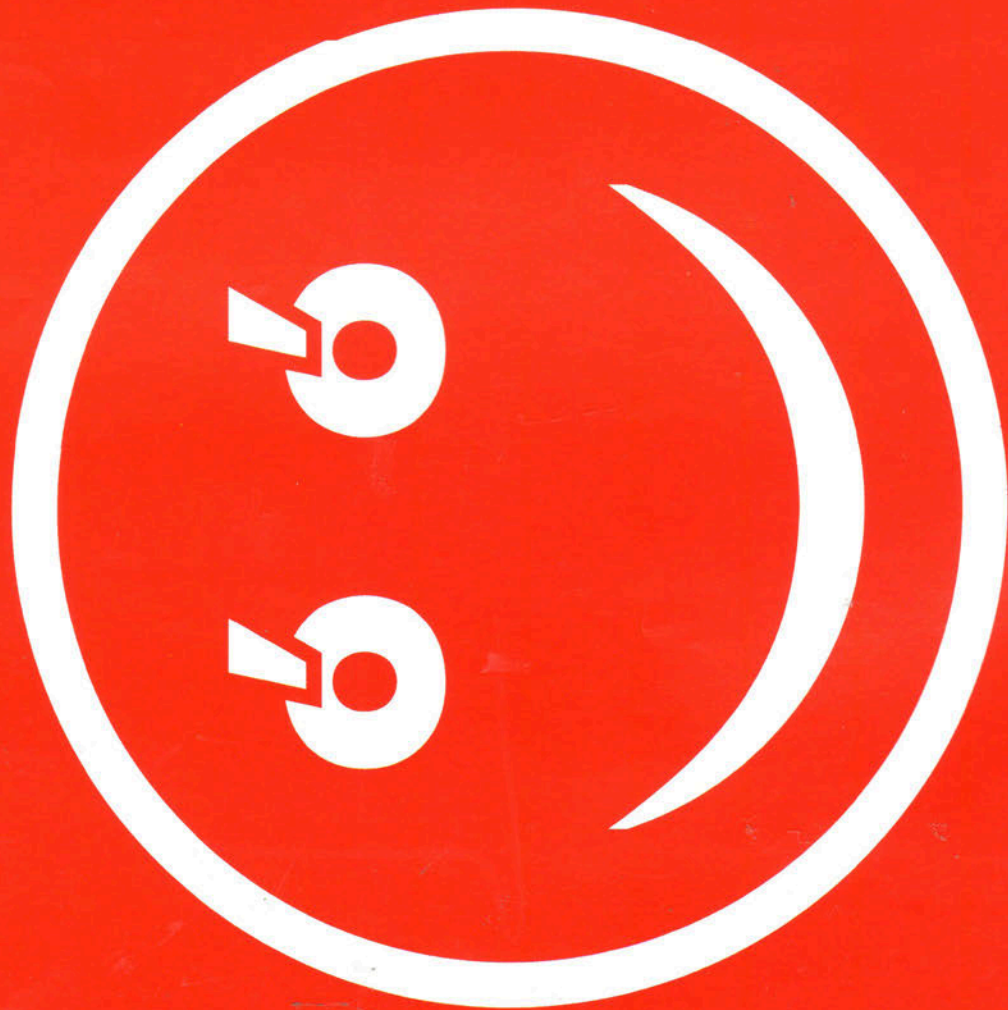
ШАХ І МАТ

Допінг дістався шахів.
Стор. 68

ISSN 1996-1561

9 771996 156002

НОВА

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ

ТЕЛ: 8 (044) 469-00-61 www.udk.com.ua
ОФІСИ ТА КОНФЕРЕНЦ-ЗАЛИ В ОРЕНДУ

«Ми вже думали відпустити «Фаїну» без викупу, з міркувань гуманізму», – заявив представник піратів агенції France Presse. Ось так,

кількість звернень до Міжнародного центру, допомоги морякам. Малюнок Ігоря Лук'яненка.

навіть їх дістала наша «Фаїна». Таке враження, що й викуп українська сторона заплатила

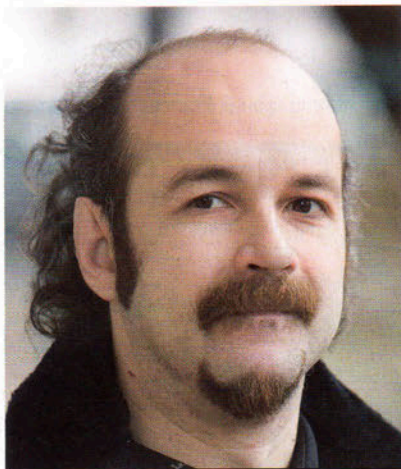
лише тому, що її дістали ЗМІ. Не дивно, що Україна посідає третє місце у світі за кількістю морських торговельно-флоту і друге – за

Тижень

Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тижень»
Шеф-редактор Юрій Макаров
Головний редактор Сергій Литвиненко
Заступник головного редактора
 Наталя Васютин
Редактори Дмитро Губенко,
 Ігор Кручик, Андрій Лаврик,
 Катерина Ліпа, Вікторія Поліненко
Журналісти Анна Бабинець, Богдан Буткевич,
 Василь Васютин, Сергій Гузь, Інна Завгородня,
 Роман Кабачій, Вероніка Кіфчак,
 Олександра Киричук, Валентина Кузик,
 Наталя Петринська, Олена Чекан
Літературні редактори Олександр Григор'єв,
 Лариса Мінченко
Контент-редактор сайту Таня Овчар

Генеральний директор Микола Шейко
Виконавчий директор Роман Чигрин
Фінансовий директор Андрій Решетник
Відповідальний секретар Віталій Столига
Дизайнери Ганна Єрмакова,
 Тимофій Молодчиков, Юрій Довбах
Художники Андрій Єрмоленко, Павло Ніц
Більд-редакція Олександр Чемен'єв, Валентина Бутенко
Фотограф Андрій Ломакін
Кольорокоректор Олена Шовкопляс
Коректори Марина Петрова, Світлана Стоплова
Директор з реклами Світлана Єгорова,
 (097) 962-55-42, e-mail: yes69@ut.net.ua
Відділ ПРОМО та PR Наталя Сал'ян
Відділ розповсюдження Наталя Астаф'єва
Відділ маркетингу Ганна Кашеїда

Свідоцтво про державну реєстрацію
 КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
 Друж ТОВ «НОВИЙ ДРУК»,
 Київ, вул. Магнітогорська, 1
 № зам. 093323
Наклад 30 700
Адреса для листування
 03040, Київ,
 вул. Васильківська, 2А
E-mail: OFFICE@UT.NET.UA
Телефон (044) 503 3740
 Виходить щоп'ятниці
 Розповсюджується
 в роздрібній торгівлі
 та за передплатою
Ціна договірна
 Передплатний індекс 99319

Медіократія проти себе

ВОЛОДИМИР ВЕРЛОКА
філософ

Нам набридли балачки. Нам навіть набридло говорити про те, що нам набридло балачки. Та змусити себе замовкнути чи просто дочекатися тиші, виявляється, так само неможливо, як убити надію на те, що десь там, за хмарами слів сяйне промінчик правди. Право висловлювати власну думку правдиво вважається однією з найважливіших демократичних свобод, а свободи, як відомо, забагато не буває. Утім, сучасна цивілізація дедалі частіше змушує піддавати сумніву цю істину. Здавалося б, тільки вчора ми здихалися потужної системи ідеологічної брехні, а вже сьогодні нас завалило правдою. Тільки вчора ми тишилися з того, що зруйновано всі мури та завіси і можна читати й слухати все, що заманеться. Та щось і тепер від того невесело.

Сучасна людина живе в інформаційному просторі, який створюють медіа. Їх часто називають четвертою владою, що суттєво доповнює, а часом навіть підміняє три перших. Тож не буде помилкою назвати сучасну модель демократії медіократією (кумедно, що англійською mediocrity – посередність).

Та все ж неможливо заперечити, що та картина, яка створюється у свідомості більшості пересічних, та навіть і поінформованих громадян, лишається вельми фрагментарною й однобічною, а наслідки їхніх дій часто стають непередбачуваними навіть для них самих. Ми постійно розуміємо, що чогось не розуміємо. Відчуваючи це, той-таки пересічний громадянин за звичкою думає: «Ось знову нас дурять, тільки майстерніше». Цілком природно, що ідеологія з часом удосконалюється і стає «суспільними відносинами»,

тобто горезвісним піаром, цензура тепер називається «політикою видання», або, як тепер кажуть, «форматом», і все це у яскраво запакованому вигляді сиплеться на голову нещасного обивателя, якому від усіх цих благ цивілізації навіть сховатися нікуди. Ось і виходить, що позиція «моя хата скраю» є найчеснішою і найпошлюбнішою.

Утім, за детальнішого розгляду можна помітити, що справа аж ніяк не зводиться до зумисної брехні. Адже якби це справді було так, то зміна еліт, що вряди-годи все-таки відбувається у більшості умовнодемократичних держав, мала би призводити до викриття тієї брехні, що забезпечувала легітимність попередньої влади. Та нічого такого ми не спостерігаємо. Аж дивно, наскільки наша свідомість жодним чином не залежить від нашого буття! Деякі сучасні дослідники висловлюють припущення, що сам спосіб тиражування й подання інформації суттєво впливає на її зміст і спосіб сприйняття. Що й не дивно, адже будь-яке виробництво (а медіа, безперечно, є виробництвом) передбачає наявність певних стандартів, які з його розвитком стають дедалі жорсткішими. Спробуємо придивитися до найбільш звичного виду інформації – новин. Формально в новини може потрапити будь-який факт, це неодмінний постулат свободи слова. Водночас усі факти проходять відповідний відбір і редакційну обробку, що також є обов'язковою передумовою нормального функціонування медійних систем. Здавалося б, спричинені цим обмеження мають суто формальний, а не смисловий характер. Утім, те, що треба було б викласти за сім хвилин, неможливо викласти за три, щось за-

вжди лишається невисвітленим. Особливо це помітно під час модних тепер ток-шоу, учасники яких намагаються аналізувати поточні події, коли виявляється, що стосовно тих самих фактів вони володіють різною інформацією, тобто не мають спільної основи для дискусії. Неможливість перевірки тієї чи іншої інформації виглядає цілком нормальною, а непоінформованість, що часто межує з некомпетентністю, вже не є підставою для недовіри. На цьому тлі людину, яка знає трохи більше за інших, починають називати поважним словом «експерт».

Отже, всі ці сумні наслідки породжені не так чієюсь злою волею чи просто недбалістю, як самим способом постановки та розгляду проблеми. У нас бо демократія, і кожен має незаперечне право висловитися, а тому годі й сподіватися на те, що саме вас дослухають до кінця.

І все це – цілком реальні речі, породжені вже навіть не структурою медіа, а тими очікуваннями, які покладає на них споживач їхньої продукції. На язиці крутиться: а чи дійсно нас цікавить правда, чи ми просто звично чекаємо щоденної інформаційної пігулки, запакованої у звичний «формат», створеної для того, щоб викликати звичні почуття? І чи не ховаються за новими яскравими вбраннями ті самі монстри минулого (чи то нашої підсвідомості), що затуляють від нас саме життя незліченною кількістю його спрощених копій? І якщо демократія так-сяк стає на заваді брехні, не заважаючи одним безкарно дурити інших, то право бути обдуреним вона в нас відібрати аж ніяк не може. Бо то і є наша свобода.

В НОМЕРІ

МАЛЮНОК: ГОР ЛУК'ЯНЧЕНКО

КОЛАЖ: ПАВЛО НІЦ

ФОТО: АНАТОЛІЯ БЕЛІВ

18 СЕКС У ВЕЛИКІЙ ПОЛІТИЦІ
Над Україною нависла хтива загроза

24 ПРОВЕМОСЯ
Тижень досліджував антикризові заходи уряду

58 З КРИНИЦІ БАНДЕРИ
Тижень побував у рідному селі лідера ОУН

ОБРАЗ

1 КАРИКАТУРА ТИЖНЯ.
Малюнок Ігоря Лук'яненка

НА ЧАСІ

2 ОСОБИСТА ДУМКА
Авторська колонка Володимира Верлоки

4 ФОТО ТИЖНЯ

ВПРИГУЛ

14 НОВИЙ ПАТРІАРХ ПРОТИ «ПОЛІТИЧНОГО ПРАВОСЛАВ'Я»
Архимандрит Кирил (Говорун), голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ, про свого духовного отця

20 ПЕКЛО ДЛЯ ФЕМІДИ
В Україні почалася передвибірча зачистка судової системи

26 «ТУЗЛИ» ДРУЖБИ
Із ким Україна досі не може поділити кордон

28 ВІСЬ ГНЕТЬСЯ
Німецько-російські відносини дали тріщини внаслідок газового конфлікту Москви і Києва

30 ВУЛИЧНЕ ВИХОВАННЯ
Чого вчить соціальна реклама

32 СВОЯ-ЧУЖА СПРАВА
Тижень з'ясував, як із мінімальними витратами і ризиком почати бізнес посеред кризи

34 КВАРТИРНА ВІДПОВІДЬ
Як реформувати ЖКГ: досвід Польщі

ТЕМА ТИЖНЯ

36 ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

МИ

48 КУБАНЬ ПІД КРИГОЮ
Як живеться «нашому квіту» на Півдні Росії

53 КОЗАЦТВО В ЕКЗИЛІ
Кубань як дзеркало нашої неспромоги

54 ТАНЕЦЬ БОГІНИ БЕЛЬКАНТО
Про Соломію Крушельницьку, яка врятувала оперу Пучіні

57 КОЛЕКЦІЯ
Рядовий українізованого 5-го авіаційного парку. Весна 1917 року

НАВІГАТОР

64 ГУМОВИЙ ЗАХИСТ
Між щастям і СНІДом лише 0,03 мм латексу

66 ХАЙ ТОБІ ТЕК!
Останні тенденції у сфері електроніки

70 ТЕХНОЛОГІЯ СТРАХУ
Як комерційна доцільність стала основою нового кінематографічного жанру – слешера

73 ПЕРСОНАЛЬНЕ
Вій. Перезавантаження

74 ГЕОМЕТРІЯ ПРОСТОРУ
Один сірий, другий...

76 ВІДГУКИ
Вистави, фільми, виставки, книжки, музичні записи

78 АНОНСИ
Коротко про культурні події

НАШ ТИЖДЕНЬ

80 Кілька слів від журналістів **Тижня**

ФОТО: УНІАН

68 ІГРИ РОЗУМУ
Сучасні шахи – це вид спорту, забавки для інтелектуалів чи шоу-бізнес, **Тижень** дізнався у ГРОСМЕЙСТЕРА міжнародного класу Василя Іванчука

МАЛЮНОК: АНДРИЙ БРІМЛЕНКО

Увага!

З 16 лютого 2009 року адреса і телефони редакції журналу «Український тиждень» будуть змінені. Нові контакти редакції:
тел.: 8 (044) 351-13-00; факс: 8 (044) 351-13-01
Київ, 03067, а/с №2; e-mail: office@ut.net.ua

Родинна справа

Будемо відвертими: 8 лютого посередня українська збірна обіграла посередню ізраїльську збірну. Ціна питання – зробити ще один крок до вищого дивізіону Кубка федерацій, престижного міжнародного командного змагання в жіночому тенісі. Щоб боротися з найкращими. Щоб нарешті основа вітчизняної збірної – Олена і Катерина Бондаренко – у парі та в одиночному розряді почали показувати не лише окремі класні гейми, але й стабільну, психологічно виважену і технічну гру. 3:2 на нашу користь – за рахунок дуету екс-чемпіонки Australian Open 2008 у парі. Поки сестри відчайдушно билися за перемогу, їхня мама і тренер Наталія Володимирівна під час вирішального протистояння тричі перевдягалася. На удачу.

Наступні матчі FED CUP 2009 пройдуть 25 – 26 квітня. За місце у вісімці найсильніших українки поборються на виїзді з аргентинками. У щойно опублікованому рейтингу ITF наша команда піднялася на одну сходинку й посідає 12-те місце.

ФОТО: ІРИКАМІЛО ЧЕРНІКІН

П'ЯТЬ ОБЛИЧ

ДЖОРДЖ СОРОС
пропонує нові гроші

Американський фінансист пропонує створити нову грошову одиницю. На його думку, \$200 млрд МВФ не врятують держав, постраждалих від

кризи. Для створення нових грошей свої ліміти мають пожертвувати багаті країни.

ВАЛЕНТИНА СЕМЕНЮК-САМСОНЕНКО
подала на ВР до суду

Екс-голова Фонду держмайна вимагає визнати незаконною постанову парламенту про її

звільнення з посади голови фонду. Суд розгляне її позов 13 лютого. Офіційно Семенюк-Самсоненко ще не звільнена – вона перебуває на лікарняному.

НЕСТОР ШУФРИЧ
обізвав співпартійця

Депутат від ПР заявив, що його колега – заступник голови фракції ПР Сергій Львовичкін – випадкова людина в партії. Коментуючи заяву останнього про

розкол у ПР, Шуфрич назвав його сміттям «у великому, міцному і світлому будинку, який називають Партією регіонів».

ВОЛОДИМИР НОВИЦЬКИЙ
був спійманий на корупції

Щодо міністра промполітики СБУ склала адмінпротокол про корупцію: використовуючи своє

службове становище, Новицький намагався тиснути на суд. В якій саме справі, поки що не розголошується.

АВИГДОР ЛІБЕРМАН
отримав «золоту акцію»

Партії «Кадіма» і «Лікуд» – лідери парламентських перегонів в Ізраїлі – отримали майже од-

накову кількість мандатів (відповідно 28 і 27). Тож для створення більшості в парламенті, де налічується лише 120 місць, кожна з них має шукати союзника. Ним претендує стаття партія «Наш дім – Ізраїль» Лібермана. До кого вона приєднається, той і сформує уряд.

Привид простих рішень**Україною блукає дух авторитаризму**

Привид блукає Україною, привид авторитаризму. Про це свідчать дані соціопитування (див. унизу сторінки). Про це ж говорять і спонтанні виступи людей, чиєю думкою зазвичай не нехтують. Кілька провідних публіцистів і політологів цими днями озвучили тезу про сильну владу, яку востаннє суспільство обсмоктувало напередодні 1994 року – саме тоді на тлі загальної розгубленості кермо країни взяв у руки представник «оборонки», голова Радипідприємців і промисловців. Слід віддати належне Леонідові Даниловичу: попри всім відомі його вади як політика і як людини, він не скористався до кінця можливістю зосередити у своїх руках необмежену владу. Скажімо відверто: якби тоді, до завершення стадії «розбудови держави»; до метушливої кампанії щодо другого терміну, нарешті, до акцій «Україна без Кучми», зойно обраний президент вирішив освоїти роль нового Франко чи Піночета, українське суспільство йому це охоче подарувало б. Чому він цього не зробив, нехай гадають історики.

За цей час чимало змінилося в загальній мелодії українського життя. Досвід самоорганізації з метою

масового ненасильницького спротиву скомпрометований як наочними наслідками, так і безсоромною експлуатацією його зовнішніх форм. Для частини країни спокусливим є прецедент сусідньої держави, що нібито встала з колін під керівництвом харизматичного лідера. Константою залишається від-

ОПИТУВАННЯ

Готові на жертви**Українці згодні обмежити себе у свободі заради стабілізації в країні**

Більшість українців – 80,2% – вважають, що країні потрібна «сильна рука». Такі дані соціологічного опитування, яке провела компанія Research & Branding Group. А 12,8% не бачать у цьому потреби. Тим часом 62% громадян згодні з необхідністю створення нової, якісної політичної сили, 49% навіть готові проголосувати за неї на виборах до Верховної Ради. «У західному регіоні народ жадає нової політичної

сили – 54%, у південно-східній частині країни – 49%, у центрі – 45%», – підсумував Євген Копатько, соціолог R&B Group. Понад те, за даними опитування, можна зробити висновки, що народ дуже втомився і готовий обмежити свої громадянські свободи на кшталт свободи волевиявлення чи свободи слова заради стабілізації ситуації в країні. Третина опитаних висловили готовність «іти на жертви».

МАЛЮНОК ВОЛОДИМИРА КАЛАНЕСЬКОГО

зорієнтована. Новими є три чинники: потужний пропагандистський фон, що керується з-за кордону й охоче підтримується частиною безвідповідальних еліт, а також безкомпромісна війна на взаємне знищення двох угруповань усередині виконавчої влади. Третій чинник пояснень не потребує: криза.

Правлячий клас загнав себе в глухий кут своєю легковажністю — як у Німеччині 1920-х та Росії 1990-х років. Інакше кажучи, «Дівушка созрела», як співали в останній згаданий історичний період. Чи знайдеться сила, яка озвучить готовність взяти на себе відповідальність у повному обсязі? Відповідь нібито очевидна. Звісно, жодних стовідсоткових сценаріїв майбутнього не існує, проте цей досить імовірний, щоби до нього готуватися.

Залишається єдине питання: передача повноважень відбудеться у режимі капітуляції, тобто без жодних застережень, умов і домовленостей, чи український соціум спроможеться висунути певні попередні вимоги. Йдеться про чіткі стратегії, описані не мовою майданних гасел (наїлися), а нудними рядками економічних і соціальних програм, а також, що не менш важливо, про обмеження, без яких будь-яка влада за природною логікою тяжіє до безкінечності. Врешті-решт, це той мінімум соціальної активності, який потрібно від себе вимагати.

Юрій Макарів

сутність середнього класу як спільноти, що чітко усвідомлює свій інтерес і здатна заради його втілення до солідарних рухів. Досі немає суспільних організмів (так званого третього сектору) з позитивним досвідом вирішення будь-яких, нехай навіть локальних, проблем. Як і тоді, країна загалом ідеологічно де-

П'ЯТЬ ПОДІЙ

ВРЯТУВАТИ БАНК. Національний банк України ввів тимчасову адміністрацію в банки «Надра» і «Київ».

ПОЖЕЖА. На Харківщині під Лозовою на території складів однієї з приватних фірм горіли отрутохімікати.

ПОРАЗКА. Збірна України з хокею не змогла пробитися на зимові Олімпійські ігри-2010 у Ванкувері (Канада).

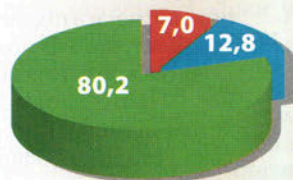
СВОЯ РЕСПУБЛІКА. Десять осіб у Донецьку проголосили Федеративну республіку і провели мітинг.

ШВИДКІ ГРОШІ. Укресімбанк увів депозити для фізосіб терміном на сім днів зі ставкою 14% річних.

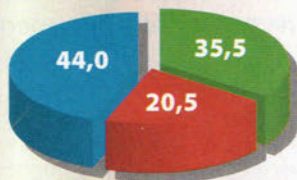
ДУМКА РЕСПОНДЕНТІВ:

Україні потрібна «сильна рука» (дані у %)

- Цілковито згоден
- І згоден, і ні (важко відповісти)
- Загалом не погоджуюся

Я готовий прийняти обмеження деяких громадянських свобод (свободи волевиявлення, свободи слова тощо) заради стабілізації ситуації в країні (дані у %)

Опитування провела компанія Research & Branding Group. Загалом опитано 2077 респондентів у 24 областях України та АР Крим. Середня похибка вибірки становить $\pm 2,2\%$

УСЕ, ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПРО РОСІЙСЬКИЙ КРЕДИТ

Сусідські гроші

МАЛОШОК АНДРІЙ ЕРМОЛЕНКО

Тиждень розповідає про ще не наданий, але вже скандальний п'ятимільярдний кредит Україні від РФ

Коли на минулих вихідних прем'єрка Юлія Тимошенко була на конференції з безпеки у Мюнхені, українські ЗМІ опублікували інформацію про те, що вона веде кулуарні перемовини з Росією про надання Україні багатомільярдного кредиту. На впливових ресурсах з'явилися документи з датами, цифрами та умовами, за яких наша країна може отримати кредит від сусідів. Юлія Тимошенко повернулася й підтвердила той факт, що РФ може виступити кредитором України. Проте повідомляти деталі відмовилася. Російська сторона офіційних коментарів щодо процесу перемовин поки що не надає. Саме через завісу таємничості **Тиждень** взявся відповісти на запитання, пов'язані з гіпотетичним кредитом.

Скільки грошей потрібно Україні?

На нагальні потреби (перекриття бюджетного дефіциту) — щонайменше 31 млрд грн. Зважаючи на заяви урядовців, ці гроші потрібні для фінансування програм з розбудови інфраструктури: будівництва житла, доріг, підготовки до Євро-2012. Фінансуватися ці програми повинні здебільшого за рахунок стабілізаційного фонду, що має становити близько 20 млрд грн. Проте його наповнення — під великим питанням, позаяк заплановані обсяги наповнення із зазначених у законі про бюджет джерел виглядають нереальними. Зокрема, майже половину з 20 млрд грн планується отримати від приватизації, що є сумнівним з огляду на кількаразове здешевлення від початку кризи підприємств, виставлених на продаж.

Навіщо нам кредит?

Щоб не втратити кредит від МВФ. Однією з умов надання \$16 млрд позики Україні був бездефіцитний бюджет. Цьогорічний кошторис має офіційну дірку в 31 млрд грн. З огляду на рецесію реальний дефіцит може виявитися ще більшим. Великий бюджетний дефіцит є достатньою підставою для того, щоб МВФ відмовився перерахувати наступний транш за кредитом. Один зі способів залатати наявну дірку — внутрішні й зовнішні позики.

Які ще тіньові домовленості можливі з Росією у межах надання кредиту?

На думку уповноваженого президента України з питань енергетичної безпеки Богдана Соколовського, можлива кредитна угода не омине і газових питань. Він вважає, що уряд готує банкрутство Нафтогазу (шляхом штучно створеної дірки у бюджеті компанії), щоб згодом газотранспортна система України перейшла у власність Газпрому.

За різними оцінками, політичною частиною домовленостей щодо кредиту можуть також стати питання приватизації українських підприємств російськими державними і приватними компаніями. Також, імовірно, йтиметься про українсько-російський кордон в Азовському морі та базування Чорноморського флоту РФ у Севастополі.

Чому ми позичаємо саме в Росії?

Під час звіту уряду у Верховній Раді Юлія Тимошенко заявила, що до березня наповнить стабфонд бюджету-2009 за рахунок зовнішніх позик. Як повідомили в оточенні прем'єрки, спершу як потенційних кредиторів розглядали 11 країн, потім коло звузилось до п'ятох. Зокрема, віце-прем'єр Олександр Турчинов нібито веде перемовини про кредит з ОАЕ, також ішлося про Німеччину. Російський напрям перемовин курирує особисто Юлія Тимошенко.

За словами міністра фінансів Росії Алексея Кудріна, Україна може розраховувати на кредит у \$5 млрд (близько 38 млрд грн) терміном від 5 до 7 років. Ставка не нижча за Libor + 8 — 9%.

Що каже російська сторона?

Крім умов, за яких Україна гіпотетично може отримати кредит (сума, термін, ставка), урядовці РФ нічого не повідомляли. Проте члени української делегації зазначають, що серед умов, які висуває Росія, — вирішення спірних питань щодо власності колишнього СРСР в Україні та за кордоном, а також визнання Україною як держборгу боргів українських підприємств перед Зовнішекономбанком СРСР.

Російські економічні аналітики підкреслюють, що Росія спроможна надати кредит у розмірі \$5 млрд, але політики кажуть, що давати нам гроші небезпечно: Україна нібито перебуває на межі дефолту, тому жодних гарантій, що ми повернемо гроші, немає. «Давати такі гроші під чесне слово було б дивно», — заявив представник комітету Держдуми РФ з міжнародних справ Андрей Клімов.

На якому етапі перемовини щодо кредиту?

Наразі обидві сторони підтвердили, що перемовини мали місце і що процес триває. За деякими даними, вони відбулися у Москві 4—6 лютого. Українську делегацію очолював заступник міністра фінансів Анатолій Мярковський, російську сторону представляв міністр фінансів Алексей Кудрін. Офіційно про жодні терміни не повідомлялося. Якщо зважати на обіцянку Юлії Тимошенко перекрити бюджетний дефіцит вже у лютому, результати перемовин стануть відомі у найближчі два тижні.

Що з кредитом МВФ?

На сьогодні Україна отримала \$4,5 з \$16,5 млрд, про які було домовлено з МВФ у листопаді. Наприкінці січня до нашої країни приїхала місія МВФ, щоб проконтролювати, як використовуються гроші, й ухвалити рішення щодо наступних траншів. Інспектори Фонду пробули в Україні понад два тижні. Вони висловили стурбованість економічною ситуацією, проте жодного рішення щодо другого траншу не прийняли. Сторони домовилися про наступні зустрічі. Представники МВФ також зазначили, що спостерігатимуть за спробами України перекрити бюджетний дефіцит за рахунок кредитів, залучених в інших держав.

«Технічне завдання»: справжній документ чи фальшивка?

Інтернет-видання «Українська правда» опублікувало фото документа під назвою «Технічне завдання» української делегації, що проводила перемовини у Москві. Ключове завдання — отримати кредит від Росії на покриття дефіциту. Проте документ містить кілька цікавих пунктів, як-то: «обговорити перспективи ратифікації угоди про «нульовий варіант». Це угода, згідно з якою Росія бере на себе борги СРСР, але всі екс-республіки відмовляються від претензій на власність СРСР. А тут може йтися як про військові заводи, що за СРСР підпорядковувалися безпосередньо Москві, так і про українську газотранспортну систему. Представники БЮТ кажуть, що перемовини справді велися, але вони не виходили за межі економічних питань. Проте офіційно ні підтвердження, ні спростування опублікованих документів поки що не було.

Небезпечний розпродаж

Україна ризикує задешево розпродати найкращі державні підприємства

Президент та прем'єр-міністр вийшли на нове поле битви — приватизаційне. 10 лютого Віктор Ющенко заявив, що зробить усе від нього залежне, щоб не допустити цього року «авантюрної» приватизації. Нагадаємо, що затверджений уря-

дом Юлії Тимошенко на початку грудня план приватизації на 2009 рік передбачає продати 228 підприємств, зокрема, таких стратегічних, як «Укртелеком» та харківський «Турбоатом». Продавати ці гіганти саме зараз невігодно, адже після

того, як світ вийде з кризи, вони коштів вартуватимуть значно дорожче. Однак неминучий бюджетний дефіцит змушує уряд уже тепер почати останній великий розпродаж державності. Цього року від приватизації планують отримати 8,5 млрд грн.

Одеський припортовий завод (ОПЗ)

Одеський припортовий завод — одне з найбільших хімічних підприємств України, яке спеціалізується на виробництві аміаку та карбаміду, а також перевантаженні хімічної продукції з країн СНД на експорт. Підприємство розташоване на березі Аджаликського лиману недалеко від Одеси. На території заводу закінчується аміакопровід із Тольятті (Росія), що дає додаткові переваги для експорту.

ОПЗ є монополістом на ринку спеціалізованих послуг із прийому, охолодження та перевантаження аміаку, на його частку припадає 50% експорту українського аміаку і 20% — карбаміду. Близько 88% виробленої заводом продукції експортують; аміак — до Бельгії, США та Франції, карбамід — до Швейцарії, Бельгії, США і Німеччини.

ОПЗ працює з 1978 року. У 2005-му завод був акціонований, 99,57% акцій товариства належить державі, їх номінальна вартість — 795 млн грн. Уряд намагався приватизувати ОПЗ у 2007 та 2008 роках, однак президент своїми указами припиняв про-

цес приватизації. На думку експертів, 2007-го підприємство можна було продати за \$1 млрд. Цього року отримати такі гроші нереально, оскільки зацікавлені у купівлі ОПЗ компанії мають фінансові проблеми. Докладніше про приватизацію ОПЗ читайте у **Тижні** № 18–19 (27–28) від 08.05.2008 року.

ВАТ «Укртелеком»

ВАТ «Укртелеком» — одне з найбільших телекомунікаційних підприємств країни, якому належать 78,5% ринку фіксованого зв'язку. «Укртелеком» обслуговує близько 10 млн абонентів та надає послуги мобільного зв'язку в стандарті UMTS ще 92 тис. абонентам. Держава володіє 92,16% акцій ВАТ, ще 0,7% акцій уже продано на біржі, а 7,14% належать працівникам підприємства.

Уряд планує продати 67,79% акцій підприємства номінального вартістю 3,173 млрд грн. Попередньо Фонд держмайна оцінює цю частку в 7,5 млрд грн. Торік «Укртелеком» коштував майже вдвічі більше, і навіть у грудні міністр транспорту й зв'язку Йосип Вінський заявляв, що

підприємство має бути оцінене принаймні в \$1,5 млрд.

ВАТ «Турбоатом»*

Харківське ВАТ «Турбоатом» — найбільший виробник турбінного устаткування в Україні, єдине підприємство на пострадянському просторі, де проєктують, виготовляють і модернізують турбіни для електростанцій. Підприємство має великий експортний потенціал — турбіни його виробництва працюють у 45-ти країнах світу.

«Турбоатом» — це чи не єдине харківське підприємство, яке і в період кризи працює у три зміни та на продукцію якого є стабільний попит. За 2008 рік реалізовано продукції на 470 млн грн, а чистий річний прибуток прогнозують на рівні 41,6 млн грн. Цього року підприємство планує реалізувати продукції на 540 млн грн і отримати чистий прибуток 45 млн грн. Державі належить 75% акцій ВАТ «Турбоатом», які вона оцінює в 79,5 млн грн. На думку експертів, торік підприємство можна було продати за \$0,5 млрд. У теперішніх умовах за нього можна виручити у п'ять разів менше.

Енергогенеруючі* та енергорозподільні компанії

Держава виставляє на продаж по 60% акцій «Дніпроенерго», «Західенерго», «Донбасенерго» та «Центренерго», а також міноритарні акції «Полтаваобленерго», «Львівобленерго», «Одесаобленерго», «Сумиобленерго», «Чернігівобленерго», «Прикарпаттяобленерго».

За 6 обленерго уряд планує виручити близько 1 млрд грн. За словами виконувача обов'язків Фонду державного майна Дмитра Парфененка, минулого року ці пакети акцій коштували 2,5 млрд грн.

Феодосійська суднобудівна компанія «Море»*

Завод «Море» випускає багатоцільові патрульні та десантні катери, зокрема такі, як малий десантний корабель на повітряній подушці «Зубр» та малий протичовновий корабель на підводних крилах «Сокіл». Єдине підприємство України, яке спеціалізується на військовому суднобудуванні, останні три роки перебуває в стані банкрутства. Держава оцінила стовідсотковий пакет акцій у 112,7 млн грн.

Науково-виробничий комплекс «Київський завод автоматики імені Петровського»*

Завод виробляє електромеханічні прилади та системи управління мінноторпедної та ракетної зброї, бронетанкової техніки, космічних апаратів та морських навігаційних комплексів. Підприємство володіє територією 15 га неподалік від центру Києва, на якій діють офісні центри. Держава оцінила 93,07% акцій у 24,1 млн грн.

*19 грудня 2008 року президент України своїм указом зупинив дію розпорядження Кабміну в частині визначення такими, що підлягають продажу в 2009 році, державні пакети акцій Науково-виробничого комплексу «Київський завод автоматики імені Г. І. Петровського», «Турбоатому», Феодосійської суднобудівної компанії «Море», «Дніпроенерго», «Донбасенерго», «Західенерго» та «Центренерго».

ОЦІНКА

Мінськ непокірний

Лукашенко знову відмовляється сліпо виконувати накази Кремля

У політичній пропаганді ми звикли до простих схем, які використовують для того, щоб пояснити свої невдачі. Зручно списувати зовнішньополітичні труднощі на зазіхання авторитарної Росії, керівництво якої марить повернути пострадянський простір під контроль своїх намісників. Однак реальна ситуація зазвичай складніша. Кожна велика держава, що вступає в конкуренцію з іншими центрами впливу, прагне використовувати своїх союзників як інструменти, і досягти цього вдається не завжди.

Відносини між Росією та її найближчими союзниками – учасниками очолюваних РФ союзів і спільнот ОДКБ (Організація договору колективної безпеки) і ЄврАзЕС – теж не слід зводити до прямої й суцільної залежності. Приклад – відносини між Москвою і Мінськом. Кремль не має союзників, ближчих за Білорусь, що входить до союзу з Росією державної структури й отримує газ за найнижчими цінами. Проте білоруський правитель Аляксандр Лукашенко не визнає протекторату Росії у сфері зовнішньої політики й коригує заяви російських посадовців, коли вони суперечать поглядам офіційного Мінська.

Впродовж останнього півріччя таке траплялося щонайменше тричі. Після російсько-грузинського конфлікту Лукашенко спростував коментар російського посла у Мінську Александра Сурикова про можливість розміщення в Білорусі російської ядерної зброї. Відтак у поглядах Москви та Мінська щодо визнання незалежності Південної Осетії та Абхазії виникли розбіжності. Тепер спостерігаються розбіжності щодо формування колективних сил оперативного розгортання, створюваних під егідою ОДКБ. Мінськ, зокрема, заперечує участь своїх військових у потенційно можливих конфліктах у Центральній Азії.

Причини російсько-білоруської полеміки зрозумілі. Російське керівництво прагне консолідації частини пострадянських країн задля зміцнення свого впливу. Посилення Росії важливе з погляду переговорів із США і НАТО, в яких Москва намагає на досягненні «рівного статусу». Водночас залишається відчутною специфіка міжнародної поведінки Білорусі, що на початку 1990-х позиціонувала себе як нейтральна держава – учасниця загальноєвропейських процесів, однак згодом по-

СЕРГІЙ ТОЛСТОВ
провідний науковий співробітник
Інституту світової економіки
і міжнародних відносин
НАН України

трапила у стан напівізоляції. У межах двосторонніх російсько-білоруських угод Мінськ погодився інтенсифікувати співпрацю в питаннях протиповітряної оорони, проте не вважає за потрібне збудувати населення своєї країни зобов'язаннями, за якими білоруським воякам колись доведеться воювати на азійських теренах.

Попри економічну скруту, для країн ЄврАзЕС і ОДКБ Росія залишається донором. З огляду на глобальну економічну кризу уряди цих країн наполегливо виторговують фінансово-економічну допомогу та вигідніші торговельні умови. Цілком очевидно, що цей інтерес діятиме доти, доки російське керівництво погоджуватиметься компенсувати своїм партнерам обмеження їхньої зовнішньополітичної автономії або ж доки в російських фондах не закінчаться гроші.

Москва втрачає інтерес до СНД як проєкту, що поступово деградує. Проте й інтенсивніші форми співпраці з обмеженим колом учасників теж не слід вважати доскональними. Частково вони гальмуються егоїстичними економічними інтересами, частково – неготовністю створити стабільну і прозору законодавчу базу співпраці. Попри декларування довгострокових цілей та зміцнення зв'язків, кожна з пострадянських країн веде власну зовнішньополітичну гру, в якій беруть участь не лише Росія, а й Китай, США, ЄС. Сучасний глобалізований світ не передбачає можливості створення замкнених сфер впливу на кшталт імперіалістичних зон панування кінця XIX – початку XX ст.

Доктор

Справді влучно сказано! Особливо про вітчизняних бізнесменів: вони в бізнес і в ЯКІСТЬ продукту вклади нічого не хочуть, зате хочуть тільки бабло лопатою загрибати. В Україні справді не виробляється нормальна ковбаса (а якесь дешеве дерьмо – туалетний папір, перемелений з хрящами), молоко і кефір – із сухих порошоків і т. д. І виробляється це все як великими приватними заводами, так і маленькими фірмами, які хочуть втюхати все це неїстівне дерьмо українському споживачеві за великі гроші. Поки цього всі не розуміють, поки не почнуть виготовляти ЯКІСНИЙ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИЙ ПРОДУКТ МЕЙД ІН ЮКРЕЙН, нічого хорошего не буде, ні про яке зростання економіки не можна буде говорити.

Сергій Вл.

З одного боку, все правильно. Але чому тільки зараз звернули увагу на фактор невідповідності праці рівню життя? Раніше всі вважали, що «все по труду» й тим самим брехали і заганяли країну все глибше до боргової ями. Суспільство безвідповідальності перед нащадками породило ціле

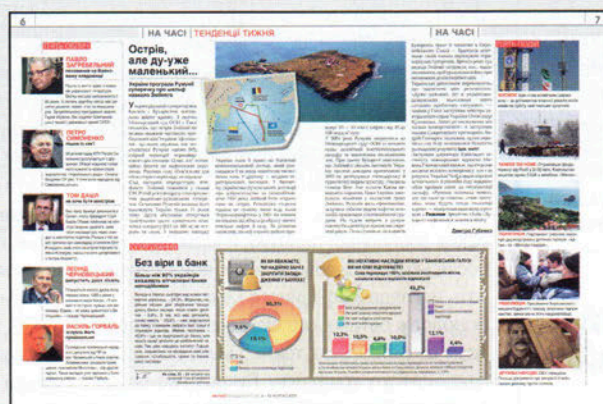
покоління і породить ще таких самих безвідповідальних за нашу долю. Не існує країни без народу, що вболіває за її долю і готовий пожертвувати не тільки матеріальним, а й життям заради її майбутнього. Ми ж проявили себе безхребетними споживачами благ, підтримуючи чужі країни, а в своїй усе зазнали або ж дали зазнати чужинцям і своїм пройдисвітам, яких удосталь під різними прапорами. Брехня існує взагалі, як і все інше, коли на неї є попит. У нас ринок брехні не просто є, він приносить надприбутки, що можливо тільки в безвідповідальному суспільстві батраків, які чомусь відчули себе панами. Ми вже один раз проходили це в своїй історії, коли такі «пани» плондрували й руйнували культуру і мистецтво, науку й освіту. І зараз ми маємо те саме – країну невігласів, злодіїв і брехунів.

Вячеслав

Когда был СССР, никакая Румыния не смела вкунуть о своих правах на остров, а теперь несчастную Украину начинают обципывать с краев. Зато дипломаты «задоволені цим результатом». Каким интересно? Наверное, тем, что у государства оттяпали кусок земли и континентального шельфа. Помнится в декабре прошлого года, после того как Украине и Грузии отказали в ПДЧ (думается, навсегда), украинский представитель, выйдя из зала заседаний, сказала, что она (представитель) «задоволена» принятым решением, так как теперь есть к чему стремиться. Здесь такая же история, получили по фею, и все довольны.

Андрій

Пропоную всім узяти карту північно-західної частини Чорного моря, лінійку та циркуль. Спочатку лінійкою відміряйте 200-мильну виключну економічну зону Румунії, потім лінійкою та циркулем – таку саму зону України (тут доведеться попотіти – у нас складна конфігурація берегів). Отри-

маєте дві лінії, що перетнуться в певній точці. І не було б великих проблем, якби навпроти північного гирла Дунаю (а це укр.-рум. кордон) не виник о-в Зміїний. Тепер візьміть циркуль, поставте один його кінець на цей острів, а другим намалуйте 200-мильне коло. Бачите? Румунія практично залишилася і без шельфу взагалі, і без виключної економічної зони (щоправда, Києву вистачило совісті всього цього не вимагати, лише 1/3). За міжнародними правилами, морський кордон є продовженням суходільного.

лінія – між рум. і укр. варіантами. Румунія не отримала того, на що претендувала, Україна також. Кожен прошив побільше, щоб і отримати побільше, – звична тактика при торгах. Але Україна свої претензії могла тягнути далеко на південь, а рум. претензії на півночі впиралися у законну українську 200-мильну зону (подивіться, що ви там креслили на початку). Ось і вийшло, що «Україна втратила більше». Україна могла і до Стамбула свою зону дотягнути, то «втратила б» ще більше. Ми «втратили» те, чим і не володіли.

Орфографія дописувачів зберігається

Свої зауваги та коментарі до статей Ви можете залишати в блозі **Тижня** – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

Редакційна рада: Кирило Галушко, Юрій Макаров, Лідія Смола, Олексій Сокирко, Роман Цуприк (голова)

Редакція залишає за собою право на літредагування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

94.2
КОНТИНЕНТ

генеральний радіо партнер

Найкращі композиції
Живий звук

4 березня
ПАЛАЦ «УКРАЇНА» 19:00

АероСвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІнії

Пригощає
SOHO
NEW YORK STANDARD RESTAURANT

Замовлення та безкоштовна

**ДОСТАВКА
КВИТКІВ:** **432-19-73**
www.ps-agency.com

**Кейко
МАТСУІ**

у супроводі оркестру

Організатор ТОВ "Преміум С": 234-33-99

МЕДІА-ПАРТНЕР

Тиждень

ГЛАВРЕД

7+7я

TV-ПАРК

WHAT'S ON

Гала

ХРЕЩАТИК

НАТАШІ

САННІТ

БІОКОН

Фоновий звук

Системи відображення інформації

- комутація та наладка роботи обладнання в приміщеннях площею від 100 до 100 000 м²
- гарантійна, сервісна та технічна підтримки
- розробка та впровадження нестандартних інноваційних рішень

Послуги "під ключ" - від розрахунків до запуску в експлуатацію

ПрессКом® TECHNOLOGY

тел./факс: (044) 585-97-27
www.presscom.ua

Новий Патріарх проти «політичного православ'я»

СПІЛКУВАЛИСЯ Віктор Єленський та Олена Чекач
ФОТО: Андрій Ломакін

Архімандрит Кирил (Говорун), голова Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ, про свого духовного отця

Після багатьох років навчання і роботи за кордоном отець Кирил знову на Батьківщині.

У. Т.: Отче, це правда, що вам дали чернече ім'я на честь Патріарха, тоді ще митрополита Кирила?

— Так, це правда. При постризі в чернецтво це ім'я мені дав митрополит Володимир. Мабуть, тому, що тривалий час митрополит Кирил був моїм наставником і вчителем, він мене й рукополагав у диякони та священники.

У. Т.: Відомо, що митрополит Кирил вирізнявся демократизмом, навіть лібералізмом — згадаймо хоча б, що ще за часів Горбачова він був чи не єдиним, хто говорив про право уніатів мати свою церкву на теренах СРСР... Чи змінився він як людина, чи ставить новий сан його у жорсткіші рамки?

— Патріаршество — це зовсім інший рівень відповідальності, який накладає свій відбиток на людину. Патріарх Кирил уже ніколи не буде митрополитом Кирилом, яким ми його знали, але багато що зали-

шиться. Він і сам під час останньої розмови зі мною тижнів три тому в передвиборчій період сказав, що стежить за тим, щоби йому не змінитися, щоби лишитися тією людиною, якою був. Він створив навколо себе в Москві, у Відділі зовнішніх церковних зв'язків такий собі острівець свободи, де вельми комфортно й вільно почуваються молоді освічені люди. Він дуже цінує молодь, для нього важливі знання мов, світська освіта. Він і сам дуже молодим прийшов до високого церковного служіння. Можливо, тому завжди робить ставку на молодих та освічених.

У. Т.: Які, на вашу думку, можуть статися зміни у досить непевному статусі автономії УПЦ Московського патріархату?

— Патріарх Кирил стане гарантом стабільності нашої церкви, гарантом того, що не буде внутрішніх збурень, пов'язаних із питаннями зміни статусу, подолання розколів. Думаю, він буде цілковито підтримувати нашого предстоятеля. Ви, мабуть, знаєте, що в УПЦ триває жвава й відкрита дискусія щодо статусу церкви. Є сили, які говорять, що його потрібно звести до статусу екзархату, а є такі, які вважають, що нам потрібна радикальна автокефалія. Позиція предстоятеля нашої церкви полягає в тому, що ми маємо піти середнім шляхом. Він не раз підкреслював, що той статус, який ми маємо, є зараз оптимальним для нашого розвитку. Патріарх Кирил у цьому питанні орієнтуватиметься на позицію Блаженнішого Митрополита Володимира й підтримуватиме його політику. Водночас він абсолютно позитивно налаштований на діалог з усіма, хто перебуває за межами канонічної церкви...

У. Т.: Коли говорить людина такого рангу, як патріарх, то в її промові кожен чує те, що хоче почути. Наприклад, одні вичитали, що головною темою в інтронізаційній промові було підтвердження статусу, а інші, що він жорстко налаштований на захист непорушності кордонів Святої Русі...

— Мені здається, що дослівно це прозвучало як захист рубежів. А йшлося ось про що. Відома в Україні проблема створення принаймні двох паралельних юрисдикцій як шляху вирішення питання єдності українського православ'я. Справді, це один із можливих варіантів виходу, бо якась частина парафій іде до спілкування з Вселенським православ'ям. Але є й зворотний бік цієї моделі, що означатиме ескалацію конфліктів між двома канонічними юрисдикціями, які можуть перерости у глобальне протистояння між двома частинами православного світу. Тому ми вважаємо, що ця модель є не просто неефективною та утопічною, а й шкідливою, бо містить у собі загрозу єдності українського суспільства, української держави. Тому я думаю, що Патріарх Кирил мав на увазі передусім неможливість такої моделі як в Україні, так і на теренах інших країн, де традиційно присутня церква Московського патріархату. Наприклад, кілька приходів у маленькій Естонії, що перейшли під омофор Вселенського Патріарха, призвели до посилення напруженості у відносинах між Московським і Вселенським патріархатами. Створення паралельних юрисдикцій — це не вихід.

У. Т.: З якими церквами — на сьогодні чи в давнину — можна порівняти статус УПЦ Московського патріархату? ▀

— Цей статус унікальний, аналогів наразі немає. Що стосується історії... Взагалі зі статусами церков відбуваються досить цікаві речі. Уявлення про автокефалію, чи автономію, чи будь-який особливий статус церков дуже швидко еволюціонує з часом. Ще 30—40 років тому ми мали зовсім інше уявлення про те, що означає автокефалія чи автономія, ніж тепер. Особливо якщо поглянути на давню історію. Від самого початку існували фактично тільки автокефальні церкви. Кожна єпархія, кожна дієцезія, по суті, були автокефаліями. Потім вони почали об'єднуватися і характер відносин між цими адміністративно-церковними структурами відобразив реалії політичного адміністрування, приміром, Римської, чи Османської, чи Російської імперії. Тобто говорити про аналоги статусу УПЦ у давнину не зовсім коректно... Зараз ми повинні керуватися реаль-

ними правами і можливостями, які маємо. За цим критерієм українська церква багато в чому перевершує і в правах, і в незалежності автокефальні церкви. Ідея автокефалії надто заполітизована. Стоять люди з плакатиками «Автокефалія — це дорога у пекло», ніби автокефалія — це щось деструктивне. Але це ж нонсенс! Виходить, що всі нинішні автокефальні церкви — це щось демонічне, неправильне. Це ж відкидання самої сутності церкви!

У. Т.: Чи відрізняється суттєво православ'я в Україні від православ'я в Росії?

— Різноманіття православ'я є і в самій Україні. Візьміть Буковину, Галичину, Крим, Донбас: традиція залишається такою самою, але її прочитання різне. Воно різне і з греками, між іншим, всередині грецького православ'я воно теж неоднакове...

У. Т.: А в Росії?

— У Росії так само. Умовно кажучи, є пітерське і московське православ'я, і вони дуже різні. У межах єдиної традиції та канонів. Це коли люди роблять акценти на різних речах. Таке різноманіття є й між, умовно кажучи, українським і російським православ'ям. У нас більше розмаїття. Я не хочу образити російське православ'я, але українське життєлюбніше, щиріше, хоча у нас більше, так би мовити, забобонів. А з погляду соціології проявляється це й різниця між так званим сільським та урбаністичним православ'ям.

Дуже цікаво, що відбулося в Греції. У 1970-ті роки православ'я в містах практично зійшло нанівець — люди приїздили із сіл, й ознакою міського життя було не ходити до церкви, вести світський спосіб життя. Православ'я зберігалося в селах. А у 1980-х роках відбулося повер-

нення міст до церковної традиції і водночас почалася секуляризація села. Зараз в Афінах близько тисячі церков, і всі вони щент заповнені по неділях. Але це вже не сільське православ'я, а осмислене, розумне, інтелектуальне. У нас також є урбанізоване православ'я, наприклад, у Києві, але воно відрізняється від того, що в Донецьку чи Сімферополі.

У. Т.: Ні для кого не секрет, що Московський патріархат тісно пов'язаний із Кремлем. УПЦ не раз ставала на підтримку політики Росії щодо України. Можна згадати хоча б хресні ходи Києвом із хоругвами та плакатами «Ющенко – могольщик православ'я» під час Помаранчевої революції. Це була відкрита підтримка втручання Росії у внутрішні справи суверенної держави. Тоді УПЦ МП чітко ставила

«Українське православ'я життєлюбніше, ширше, хоча у нас більше, так би мовити, забобонів»

інтереси Росії вище за інтереси України. Вибачайте, але це було схоже на п'яту колону. Що тепер?

— Так, те, про що ви говорите, було. Є й зараз. На Грушевського чи Банковій ходять із плакатами «НАТО геть!», хоругвами і портретами Миколи ІІ. Не здивуюся, якщо з'являться портрети Івана Грозного. Тож ви запитуйте, наскільки це пов'язано з Кремлем і чи є ми п'ятою колоною. Думаю, і те, і друге — це стереотипи. Коли я працював у Москві, то мав можливість бачити, наскільки складні, сповнені суперечностей відносини православної церкви і Кремля. Симфонія — це певний ідеал, але її не було і за часів Візантії, це утопія. Немає її і в сучасній Росії. Достатньо згадати величезні зусилля, яких докладала церква до запровадження викладання Закону Божого у школах і які закінчилися нічим. Спротив був на найвищому рівні. Ще приклад: в Основах соціальної доктрини Руської православної церкви (автором якої фактично був тоді митрополит Кирил) було прописано право вірян на протести, якщо держава робить щось усупереч церковній свідомості. Фактично це була легалізація політичного бунту. Після цього репутація митрополита Кирила у можливо-

владців Росії різко погіршилася. Думаю, обрання митрополита Кирила патріархом дуже добре для України, бо він зможе захистити нашу церкву від певних політичних сил, що використовують церковний фактор для проведення своїх інтересів тут, в Україні. Хочу наголосити, що наша церква у грудні 2007 року на Архієрейському соборі засудила так зване політичне православ'я, а Священний Синод відмежувався від діяльності так званого Союзу православних братств України, що й провадить цю політичну діяльність.

У. Т.: І дотепер православ'я в Україні (до речі, як і в Росії) має здебільшого декоративний, формальний характер. Виконувати обряди стало модним, але це не має нічого спільного ні з вірою, ні з Богом. Робота з населенням бажає кращого. Чи плануються відкриття неділь-

них шкіл, церковноприходських училищ, робота в лікарнях, дитячих будинках, будинках для літніх людей? Також є проблема з освіченістю деяких священників УПЦ...

— Я згоден із вами. На жаль, Русь досі є хрещеною, але не просвіченою. Україна в цьому сенсі — пряма спадкоємиця Київської Русі. У нас дуже багато не прихожан, а захожан — людей, які дуже поверхово ставляться до церковного життя. Для багатьох це мода, бажання бути не гіршим за інших. Щодо приходських шкіл, то вони є майже в кожному приході, діють недільні школи...

У. Т.: Вас задовольняє викладання в них?

— Завжди можна зробити краще. Є в нас і свої соціальні програми. Наприклад, у Чернівецькій області є священник, який започаткував сімейний дитячий будинок, де виховують 150 дітей, і це непоодиноким випадком. Ми опікуємося і будинками для літніх людей, і ВІЛ-інфікованими, і наркоманами. І робимо це власним коштом, ще й податки сплачуємо. Проблема з неосвіченими священниками є і дуже нас турбує. Вона виникла, коли по-

чали масово відкриватися приходи, а людей не вистачало. Тому зараз ідеться про радикальне реформування духовної освіти, про те, що людей, які прийняли хрещення заради того, «щоб дитинка не хворіла», потрібно просвіщати, вчити. Саме на це налаштований новий Патріарх. Він у цьому сенсі є Патріархом-місіонером. Хоча УПЦ живе своїм життям, але, думаю, певні зміни в духовній освіті будуть і в нас.

У. Т.: Чи будуть зміни у відносинах із греко-католиками?

— Не знаю. В Україні є конкуренція між православними і греко-католиками, є реальний момент виходу греко-католиків за межі територій, на яких вони історично перебували. Нас це непокоїть. А поки що триває будівництво кафедрального собору символічно у Києві, на лівому березі Дніпра. У цих питаннях потрібно бути дуже делікатними і їм, і нам.

У. Т.: Але ж тут спрацьовує статус столиці.

— Так, у цьому є сенс. Але, на мою думку, це був недружній крок. Як і питання про греко-католицький патріархат. Проти і Ватикан, і особисто Папа Римський — як нинішній Бенедикт XVI, так і свого часу Іван Павло II, а справа все одно просувається... ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Архімандрит Кирил (Говорун)
доктор філософії, кандидат богослов'я

Народився 1974 року в м. Золотоноша Черкаської обл.

1991 року вступив на факультет фізики Київського університету ім. Т. Г. Шевченка.

1992–2000 роки — навчався в Київській духовній семінарії, Київській духовній академії, на Богословському факультеті Афіньського університету, в Даремському університеті (Велика Британія). 2001–2007 роки — працював у Відділі зовнішніх зв'язків Московського патріархату. Член комісії Всесвітньої ради церков (Швейцарія).

2005, 2006 роки — висвячений у диякони, священники митрополитом Смоленським і Калінінградським Кирилом. 2007 рік — пострижений у ченці Митрополитом Київським і всієї України Володимиром.

У 2008 році призначений головою Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ.

Секс у великій політиці

АВТОР: Антон Лузер

Над Україною нависла хтива загроза

Рушієм усього у світі, вбачте за банальність, є кохання. В суспільстві, де мораль у занепаді, ЗМІ друкують фото недостатньо вдягнених дівок, дітям зі телевізора показують вульгарні мультики, а політичні лідери зраджують друзинам і партійним подругам із якимись журналісточками, на місце кохання приходять секс. Просто секс. І це пряма загроза для країни. Особливо в умовах економічної кризи і значного (удвічі-втричі!) подорожчання презервативів.

ЩОСЬ НЕ ТАК

Всю ніч лунали шлюбні співи котів. Уранці горобці й синиці зацвірінькали інакше, по-весняному. Аномально тепла, як для лютого, погода змінила все навкруги. Голуби вже не розпушують зимно пір'я, щоб урятуватися від холоду, а лагідно воркочуть і намагаються заскочити один на одного. Особливо відчайдушні дівчата вже оголили ноги. Словом, як співає член Національної експертної комісії з питань захисту суспільної моралі Святослав Вакарчук, «за вікном майже весна».

Звісно, зміни у природі викликають хтиві настрої і в людей. Зокрема, 5 лютого у столиці міліцейські патрулі ганялися за ексгібіціоністом-педофілом, котрий чинив непристойності біля дитячих закладів. Як офіційно повідомило МВС, під час затримання бешкетник примушував до ексгібіціонізму правоохоронців: хапався за формений одяг і найінтимніше — погони.

На жаль, такі випадки непоодинокі. Міністерство внутрішніх справ констатує, що останнім часом активізувалися банди так званих свінгерів. Вони збираються юрбами задля групового морального розкладання. Минулого тижня таку шайку пов'язали київські правоохоронці.

Та, як відомо, риба гниє з голови, а суспільство починає розкладатися з еліт. Досі громадськість не може оговтатися від страшної звістки. «А Петруха-то Симоненко — кобеліна!» — з жахом перешіптуються у вагонах метро, салонах тролейбусів, дорогих ресторанах і пролетарських закусочних. Ніхто не лишився байдужим до краху шлюбу керманіча Комуністичної партії України.

ЗНАРЯДДА ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ

Першою недобре помітила дружина Петра Симоненка. «Петро Миколайович почав рідко ночувати вдома, — розповіла вона в інтерв'ю газеті «Блік». — То в нього ЦК, то наради з фракцією...» Врешті-решт нічні наради ЦК КПУ закінчилися тим, що

якщо Симоненко не візьме участі у виборах чи втратить підтримку, звільниться частина голосів, за які зможуть поборотися інші кандидати».

Інтимна тема стає інструментом політичних технологій і знаряддям боротьби за владу не вперше. Зокрема, колишній міністр транспорту соціаліст Микола Рудьковський унаслідок романтичної подорожі до Парижа з топ-моделью Сашою Ніколаєнко досі ходить під слідством, тож у найближчій перспективі дорога до високих кабінетів йому закрита. Про прем'єрку Юлію Тимошенко завжди, коли наближаються чергові вибори чи окреслюється інше серйозне політичне протистояння, згадують, ніби вона зраджує чоловікові й однопартійцям із регіоналом Нестором Шуфричем. Обое з цього приводу відмовчуються, але Нестор Іванович особливо затятим кривдникам Юлії Володимирівни подекуди б'є пики. Останнього разу під гарячу руку екс-міністра з надзвичайних ситуацій потрапив той-таки Рудьковський.

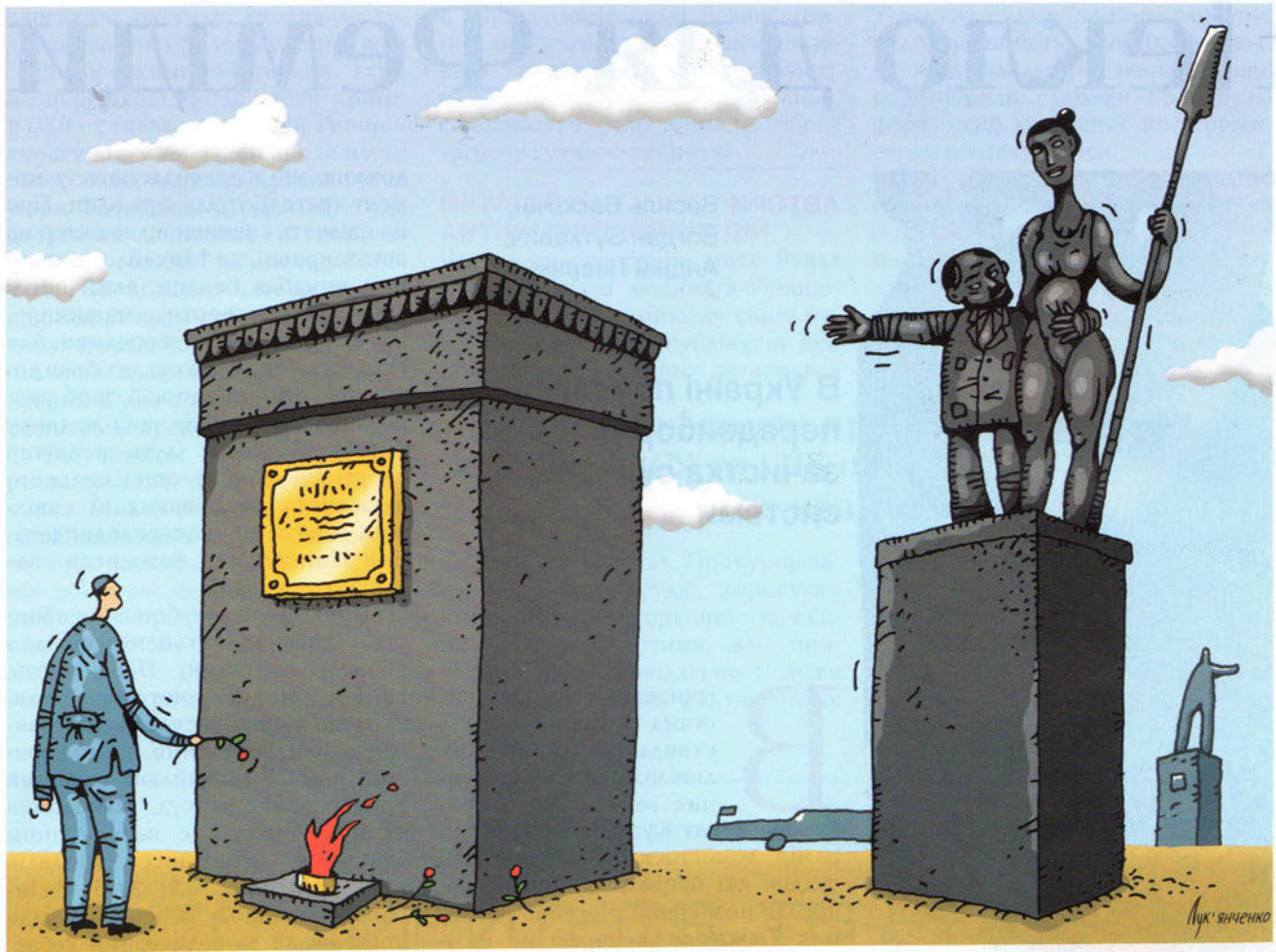
Ніхто не лишився байдужим до краху шлюбу головного комуніста України.

Про це говорили в транспорті, дорогих ресторанах і пролетарських закусочних

головний захисник інтересів трудящих залишив родину заради 30-річної журналістки Оксани Ващенко, яка нещодавно народила полум'яному комуністові доньку.

Соратники вбачають в адюльтері вождя елемент політтехнологій. «Можливо, йдеться про піарників Юлії Тимошенко, — поділився підозрами з газетою «Дело» член ЦК КПУ Леонід Грач. — Симоненко незручний для неї як кандидат у президенти, який має значну підтримку на південному сході країни. <...> А

Говорячи про грихопадіння політиків, не можна оминати правоохоронні органи, які мали б стояти на захисті суспільства. Минулого тижня столична міліція вчинила брутальну, жажливу своєю аморальністю провокацію щодо політтехнолога Казбека Бектурсунова — автора боголикого іміджу київського мера Леоніда Черновецького (чи не єдиного справді морального політика). Вони затримали двох журналістів, які шантажували Казбека Шамільовича дитячим порно. Мілі-

ції можна було б подякувати за чудову роботу, якби вона не поширювала чуток про те, що в сороміцьких фільмах здирників головну роль грає пан Казбек.

Немає надії і на судочинство. «Справа Зварича» засвідчила: замість того, щоб чинити правосуддя, слуги Феміди у своїх кабінетах морально розкладаються із секретарками, позивачами і прибиральницями. А Генпрокуратура разом із СБУ не просто дивиться на це криз пальці, а знімає оті суддівські оргії на камеру!

ВИХІД Є

На жаль, і вільна преса, яка донедавна боролася за світле майбутнє, тепер підспівує диявольському хору, що кличе нас у пекло Содом і Гоморри. Тільки-но хтось підніме голос на захист суспільної моралі, писаки і телевізійники починають таврувати його ганьбою. І це не дивно. Адже хто затягнув Петра Симоненка у гречку? Журналістка! А

оті двоє, що назнімали купу порнухи про помічника київського міського голови, хто? Журналісти! Так гидко від їхніх вчинків, що хочеться змінити професію.

Єдиним острівцем здорового глузду в бурхливому морі тотального гріхопадіння лишилася Нацкомісія з питань захисту суспільної моралі. Її голова Василь Костицький, директор Інституту повітряного і космічного права, твердою рукою не тільки бореться з рекламою алкоголю, тютюну та іншої гидоти, а й викорінює порнуху з газетних шпальт і насилля з телеекранів. Журналістам, які його критикують, він радить: вийдіть на вулицю й запитайте у людей, чи не набрид їм увесь той бруд, який ви виливаєте на них з ефіру? Я послухався, вийшов і запитав. Троє сказали: «Так, набрид», двоє послали подалі й один підбив око. Опитування свідчить, що люди терпіти далі не можуть.

Член Нацкомісії з моралі, телеведучий Данило Яневський пере-

конаний: нашому суспільству шкодить свобода слова, воно до неї не готове. «Рабам і холоуям не потрібна свобода слова. Вони мають сидіти, їм потрібно заткнути рота. Свобода слова — це вам не вареники їсти!» — мудро підмітив Яневський відмінність процесу мовлення від споживання їжі.

Колеги пана Данила з Нацкомісії уже відрізають вульгарності та несмаку шлях для відступу в інтернет. Зокрема, вивчивши успішний досвід Китаю та Ірану, настійливо пропонують інтернет-провайдерам блокувати небажаний контент. Утім, аморальність у суспільстві можна викоринити швидше способом, описаним у романі «Сирени Титана» письменника-фантаста Курта Вонегута: ставити спеціальні пристрої безпосередньо біля голови. Щоб тільки-но у когось з'явиться хтива думка зрадити дружині чи нашкодити суспільній моралі в інший спосіб, її перебивав «Інтернаціонал» чи якась божественна літургія. ■

Пекло для Феміди

АВТОРИ: Василь Васютин,
Богдан Буткевич,
Андрій Лаврик

В Україні почалася передвиборча зачистка судової системи

Вітчизняна судова система здригається від скандалів. На початку лютого перший заступник генерального прокурора Ренат Кузьмін заявив про намір домогтися звільнення 350 суддів, які буцімто обійняли свої посади незаконно. Частина опитаних **Тижнем** експертів не натішається: мовляв, нарешті почалося очищення храмів Феміди від випадкових людей. Інші ж говорять про початок перерозподілу впливу на судову гілку влади і пов'язують його з майбутніми президентськими виборами.

ДУЖЕ ДИВНЕ САМОГУБСТВО

Менш ніж за два тижні до цього за загадкових обставин загинув суддя Вищого господарського суду України (ВГСУ) Михайло Михайлюк. Попри те що додаткові експертизи триватимуть ще впродовж місяця, вже немає сумнівів, хто сидів за кермом спаленої автівки, знайденої 20 січня біля селища Проліски Бориспільського району на Київщині. Рештки одягу, каблучка і стоматологічна картка вказують на Михайлюка. Правоохоронці дійшли висновку, що мають справу саме із суїцидом, а не вбивством. За словами міністра внутрішніх справ Юрія Луценка, у розпорядженні його відомства є достатньо

доказів, що підтверджують: у момент трагедії суддя був один. Про це свідчать і записи відеокамер на автозаправці, де Михайло Михайлюк придбав бензин, який потім підпалив, і експертиза машини — вона була зачинена зсередини. Але слід зауважити, що суддя обрав досить екзотичний спосіб, щоб укоротити собі віку. На таку жахливу смерть зазвичай ідуть психічно хворі або люди у стані сильного душевного хвилювання. А свідчень про те, що напередодні загибелі Михайлюк поведився незвично, немає.

Причини самогубства (чи вбивства) Михайла Михайлюка швидко обросли плітками. Подейкують, що йому могли помститися люди, яких він раніше засудив до позбавлення волі. Зазначимо, що до переходу у ВГСУ Михайлюк очолював Броварський райсуд, підвідомча якому територія є невичерпним джерелом земельних скандалів (*гив. Тиждень*, №51, 2008). За іншою «народною версією», суддя постраждав за величезний хабар, який чи то відмовився взяти, чи то не зміг відпрацювати.

Водночас варто звернути увагу на те, що трагедія сталася тоді, коли активно готується реформування складу Вищого Господарського Суду. Примітно, що тільки-но знайшли спалений автомобіль Михайлюка, як в інтернеті з'явилися неймовірно чутки, що в ньому міг бути сам голова ВГСУ Сергій Демченко (многая йому літа!), який офіційно перебував на той момент у відпустці. Ще 21 лютого 2008-го йому виповнилося 65 років — вік, яким обмежується перебування на посаді. Парламент, захопившись своїми внутрішніми проблемами й пошуком шляхів виходу з кризи, просто випустив цей факт із поля зору. А тим часом уже рік триває напружена боротьба за омріяне крісло. У різний час називали різні імена ймовірних наступників Демченка.

Серед них згадувався і Михайлюк. У ВГСУ він перейшов 1999 року, як уже згадувалося, з Бро-

варського райсуду. Входив до судової палати з розгляду справ між господарськими суб'єктами. Утім, на перешкоді могла стати кримінальна справа, порушена Генпрокуратурою у 2006 році проти нього і його колег Миколи Кузьменка та Ігоря Васищака. Підставою була постанова, винесена у спорі за контроль над ЗАТ «Київстар GSM» між ТОВ «Сторм» (належить російській «Альфа-груп») та норвезькою компанією Telenor. Судді стали на бік норвежців, однак Верховний Суд України (ВСУ) згодом підтвердив правоту росіян.

Результатом прокурорського розслідування так і не стало усунення Михайлюка від виконання службових обов'язків. Але цілком імовірно, що протягом двох останніх років він перебував під пильним оком прокуратури і на певному етапі міг припуститися помилки, яку було зафіксовано. А вже справ розглядалися десятки,

а спеціалізація судді безпосередньо пов'язана з майновими спорами, в яких нерідко фігурують мільйони доларів. Тому, можливо, самогубство було вчинене через загрозу гучного викриття.

ІМІТАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ДІЙ

Ще восени минулого року Ренат Кузьмін, друга людина в Генпрокуратурі, на офіційному сайті Вищої ради юстиції опублікував відкритий лист, у якому затаврував

У деяких суддів, за його словами, недоторканність породила відчуття всевладдя і безкарності, що перетворило судовий процес на фарс, який допомагає його режисерам збагачуватися.

Так, Генпрокуратура встановила приховану відеокамеру в кабінеті голови Арбузинського районного суду Миколаївської області Олега Пампури і зафіксувала понад сотню фактів отримання хабарів. Однак ні затримати, ні заарештувати його не можна. Зараз

Попри гучні заяви про наміри, реальні дії верхівки ВСУ та ГПУ проти судової корупції не вражають

злочинців у мантиях. Прокурор заявив, що деякі судді, користуючись своєю недоторканністю, скоюють тяжкі злочини, але притягти їх до відповідальності дуже складно, хоча таких фактів багато.

він перебуває у розшуку — втік. Суддя Дзержинського суду Микола Тюрін, за твердженням Кузьміна, протягом 2006—2007 років отримав хабарів більше ніж на 45 тис. грн. Кузьмін також пові-

ХТО ДИВИТЬСЯ ТВ-РЕКЛАМУ?

ВДОМА Ж НІКОГО НЕМАЄ!

ПрессКом® ADVERTISING

Всеукраїнський IndoorVideo оператор

www.presscom.ua

домив, що окрім Ігоря Зварича (*див. Тиждень*, №50, 2008) із 14 суддів, які входять до штату Львівського адміністративного апеляційного суду, 11 відпрацьовуються на причетність до корупційних діянь.

Заступник генпрокурора заявляє: така ситуація пов'язана з бездіяльністю ВСУ і тим, що «сьогодні судова влада цілковито узурпована його головою Василем Онопенком». Зазначимо, що пан Онопенко є соратником прем'єр-міністра Юлії Тимошенко. Своєю чергою, Ренат Кузьмін близький до її політичних супротивників із Партії регіонів.

Представники Верховного Суду України прокурорські звинувачення вважають безпідставними. Зокрема, Микола Мельник, керівник служби голови ВСУ, стверджує, що упродовж перебування Василя Онопенка на посаді (з жовтня 2006 року) Генпрокуратура лише п'ять разів зверталася щодо позбавлення суддівської недоторканності. Водночас, як стверджує Мельник, у 2008 році Онопенко вніс до Вищої ради юстиції сім пропозицій про прийняття подання щодо звільнення з посади судді за порушення присяги. Крім того, до відповідних кваліфікаційних комісій вніс низку подань про ініціювання дисциплінарного провадження щодо суддів. Зараз, після вивчення Верховним Судом практики розгляду земельних спорів судами Київської області, голова ВСУ готує чотири пропозиції до Вищої ради юстиції щодо звільнення суддів за порушення присяги.

Попри гучні заяви про наміри, реальні дії верхівки ВСУ та ГПУ проти судової корупції не вражають. Торік тільки Служба безпеки України порушила щодо суддів 54 кримінальні справи. Однак і ця цифра не відображає реального рівня корупції у судочинстві. Тим більше, що в судовій системі дедалі частіше використовується корупційна схема, коли замовник незаконного рішення безпосередньо не контактує з виконавцем (*див. Тиждень*, №51, 2008). Наприклад, гроші передаються як гонорар за юридичні послуги адвокатській конторі, що належить близьким судді, котрий вносить потрібне рішення. До речі, така контора фігурує і в «справі Зварича».

350 «СПАРТАНЦІВ»

«Я вніс до Вищої ради юстиції постанову про звільнення з адміністративних посад 350 суддів з приблизно 1 тис. незаконно призначених Радою суддів України, — заявив минулого тижня газеті «Сьогодні» Ренат Кузьмін. — Усе це керівники. Щойно їх буде звільнено з посади судді, вони автоматично перестануть бути головами і заступниками голів судів».

На перший погляд, заява пана Кузьміна виглядає як серйозний крок проти корупції у судочинстві. «Наступ на судову систему, що справді розпочався останніми місяцями, просто визрів, — сказав **Тижню** Віталій Кулик, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства. — Скажу більше: в судовій системі має бути проведена глобальна чистка».

«Є велика ймовірність, що під цю чистку потраплять і ті судді, які ухвалюють рішення не в інтересах тих чи інших олігархічних кланів та політичних угруповань»

«Впевнений, що саме ця гілка влади обрана тому, що є найбільш наочним прикладом того, наскільки наша державна система загрузла в корупції», — каже народний депутат від Блоку Юлії Тимошенко Валерій Писаренко.

«Уявіть, із 77 членів Ради суддів 55 є головами судів плюс судді Верховного Суду, — пояснює член Вищої ради юстиції, народний депутат від Партії регіонів Сергій Ківалов. — Головою ж Ради є перший заступник голови Верховного Суду. Тому зрозуміло, що всю систему контролює голова ВСУ. Чистісіньке захоплення влади. Подання пана Кузьміна має на меті звільнити з посади тих суддів, які були призначенні Радою суддів, тобто незаконно».

Виконавчий директор Всеукраїнської незалежної спілки суддів Руслан Роженко пригадує невеселий анекдот: якщо поставити всіх українських суддів біля стіни і розстріляти, то невинними виявяться щонайбільше 0,1% страчених. «Я не згоден із цим жартом — насправді ця похибка становила б не менше 30%, а то й більше», — стверджує він. Руслан Роженко у розмові з **Тижнем** висловив сумнів, що ініціатива за-

ступника генпрокурора дійсно спрямована проти корупціонерів. «Перше, там ідеться тільки про голів судів та їхніх заступників, — пояснює він. — По-друге, причиною їх звільнення, на думку Рената Кузьміна, є не корупційні дії, а порушення процедури призначення. Мовляв, суддів призначала Рада суддів, що є фактично громадською організацією. Тому метою цієї операції є укріплення судів на місцях своїми кадрами». «Є досить велика ймовірність того, що під цю чистку потраплять і ті судді, які ухвалюють рішення не в інтересах тих чи інших олігархічних кланів та політичних угруповань», — додає Віталій Кулик.

«Потрібно розуміти, що серед тих суддів, які зараз потрапляють «під роздачу», є як прямі хабарники, так і ті, хто просто не влаштує якусь політичну силу з погляду

впливу на них», — застерігає директор політико-правових програм Центру імені Разумкова Юрій Якименко. «Вся ця ситуація з «накатом» на суддів є елементарним свідченням, що передвборчі перегони вже розпочалися», — підсумовує депутат-нунсівець Юрій Кармазін.

Занепокоєння експертів опосередковано підтверджує обмовка Сергія Ківалова під час телефонної розмови з **Тижнем**: «Ми не можемо допустити, щоб ціла гілка влади була невідконтрольною, — сказав депутат-регіонал. — Такого не може бути, щоб суд сам себе призначав і контролював».

З одного боку, з паном Сергієм важко не погодитися: неконтрольованість суддів сприяє корупції в судочинстві. З іншого — суворя підзвітність Вищій раді юстиції та президентові, що існувала до 2005 року, особливо не заважала корумпованості суддів. Усі експерти, як незалежні, так і дотичні до конкретних політичних сил, переконані, що ситуацію може виправити лише кардинальна реформа судочинства. Але, схоже, так звані еліти в ній наразі не зацікавлені. ■

ПЕРШИЙ.УКРАЇНСЬКИЙ.ІНФОРМАЦІЙНИЙ

Ліцензія НР з питань телебачення та радіомовлення НР №7292 від 01.12.2003 р.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ

www.5.ua

УВЕСЬ СПЕКТР НОВИН

Прорвемося

АВТОР: Анна Бабінець

Тиждень досліджував найпопулярніші у світі антикризові заходи. Незважаючи на їхню дієвість, Україна йтиме власним шляхом

На сайті Міністерства економіки можна знайти 124-сторінкову цільову програму діяльності Кабміну. Але вона існує формально — наявність такого параграфу, як «Недопущення зниження рівня життя населення», лише підкреслює декларативність цього документа.

Плану подолання кризи, тобто стратегії, узгодженої лідерами держави, немає. Є ситуативні кроки, кожен із яких підкріплюється черговим антикризовим законом. Верховна Рада ухвалила вже кілька десят таких документів. Найближчим часом уряд подасть до ВР ще 169 антикризових законопроектів. Ці закони більшою мірою спрямовані на порятунок певної галузі чи підгалузі або навіть окремого підприємства. Деякі з цих законів уже діють — вони по-троху вимальовують характер змін, що відбуватимуться в українській економіці у кризові часи.

МИТО Й ПОДАТКИ

Завдання №1 уряду в період кризи — не допустити провалу у виконанні дохідної частини держбюджету. Лататимуть скарбницю старим перевіреним способом — за рахунок підвищення податків. У передноворічні дні парламентарії підвищили транспортний збір, митні ставки та акцизи на низку товарів. У планах — підвищити єдиний податок для

дрібного та середнього бізнесу. В держбюджеті на поточний рік заплановано, що 178,6 млрд грн із 238,9 млрд грн доходів становитимуть податкові надходження.

«Збільшувати податковий тиск в умовах падіння економіки — помилковий крок. Таким чином може взагалі припинитися бізнес-діяльність, — зауважує виконавчий директор Центру соціально-економічних досліджень CASE Україна Дмитро Боярчук. — Наступ на імпорт також невиправданий. Ми півроку тому вступили до Світової організації торгівлі. Підвищення мита призведе до відповідних дій з боку наших торговельних партнерів. Україна відкидає їхній імпорт, вони — наш експорт». Україна наразі — єдина держава, яка зважилася на відвертий протекціонізм щодо національного виробника.

Уряди багатьох країн, навпаки, на час кризи зменшують податки, допомагаючи таким чином малому та середньому бізнесу втриматися на плаву. У Великій Британії одним

сплати мінімального альтернативного податку.

БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР

Очевидно, що одним із ключових заходів у подоланні кризи буде вливання грошей у банківський сектор. Це не наше ноу-хау, але в українських реаліях масштабне рефінансування банків може обернутися проти економіки. Директор Інституту політичних досліджень та економічних консультацій Ігор Бураковський зазначає, що наразі немає чіткого механізму надання банкам державної допомоги: «Він має бути прозорим, публічним, із відповідальністю за отримані кошти. За попередніх умов, хоч би які гроші спрямовували в галузь, говорити про їх ефективність не випадає». Немає гарантії, що кошти, виділені державою банкам, справді колись дійдуть до реального сектору економіки — механізм, за якого можна було б контролювати цей процес, не відпрацьований. Схожу проблему бачимо і в Росії.

«Україна не може переламати світові економічні тенденції, тому змушена під них пристосовуватися»

із головних антикризових заходів стало тимчасове зниження ПДВ із 17,5% до 15%. Прем'єр-міністр Гордон Браун заявив, що країні доведеться брати великі позики, проте це чи не єдиний спосіб запобігти затяжній рецесії.

Знизити податки й зменшити внески до фонду державного страхування вирішила Німеччина. За підрахунками німецьких політиків, ці заходи дозволять німецьким родинам заощаджувати близько €200–500 на рік.

Менше податків платитимуть і американці. Зокрема, програма президента США Барака Обами передбачає звільнити середній клас від

Кілька тижнів тому британський уряд заявив про другий етап реалізації програми зі стабілізації банківської системи. На першому на підтримку банків держава скерувала \$70 млрд. Проте на початку 2009 року з'ясувалося, що фінансові вливання не дали очікуваного ефекту. Зараз у Британії гостро стоїть питання націоналізації найбільших банків. Однією з причин надкритичної ситуації в банківській системі країни (чи не найгіршої у Європі), економісти називають те, що англійці свого часу не відмовилися від фунта стерлінгів. Зараз британські урядовці роздумують щодо якнайшвидшого приєднання до зони

евро. Такі самі плани виношує Данія, а також збанкрутіла Ісландія.

Другий етап антикризової програми США (спочатку за авторством Буша, тепер — Обами) також передбачає багатомільярдні вливання в банківську систему країни. В Німеччині уряд вирішив надати банкам гарантії на суму €100 млрд, які мають бути спрямовані на видачу споживчих кредитів населенню.

«Фінансові системи західних країн влаштовані набагато складніше, ніж українська, — зазначає Дмитро Боярчук. — Наприклад, у нас заставою слугує якщо не нерухомість, то обов'язково щось матеріальне, а в них — цінні папери. Тому рецепти західних країн можуть бути нам цікаві, але навряд чи допоможуть».

СВОЯ ВАГОВА КАТЕГОРІЯ

Україна не має якихось окремих програм із розвитку інфраструктури в кризові часи. Хоча ще з часів Великої Депресії саме такі заходи

використовують розвинені держави, щоб оздоровити економіку. Спрямовуючи гроші на розвиток інфраструктури, держава отримує, по-перше, необхідні об'єкти, по-друге, додаткові робочі місця, по-третє, починає оживати реальний сектор економіки.

В Україні з початку року діє закон, який мав би оздоровити будівельну галузь — шляхом добудови коштом держави готових на 70 — 80% об'єктів. Проте доки невідомо, яким буде контроль за використанням коштів і чи буде цей проект взагалі профінансований в умовах бюджетного дефіциту.

Тим часом, наприклад, у Німеччині з €50 млрд, виділених державою на подолання кризи, €18 млрд будуть спрямовані саме на інфраструктурні об'єкти.

Ще одним світовим антикризовим трендом є так зване стимулювання споживчого попиту. В США, Японії, Німеччині розглядалися чи вже втілені в життя заходи з «роздачі слонів» — людям на руки вида-

ють споживчі талони на певну суму або навіть живі гроші, які вони мають витратити в магазинах. Чому такий спосіб поновити споживчу активність неможливий в Україні, пояснює пан Боярчук: «У країнах із перехідним тишем економіки будь-які заходи зі стимулювання споживчого попиту призводять до гіперінфляції. Додаткові гроші сприймаються як надлишкові в економіці».

На думку пана Бураковського, уряд, розробляючи антикризові заходи, не повинен забувати про «вагову категорію» України. «Малі відкриті економіки, до яких відносять Україну, надто залежні від зовнішньої ситуації і власними силами не можуть подолати кризу. Ми, на відміну від США, Японії чи Китаю, не можемо вплинути, переламати світові економічні тенденції, тому змушені під них пристосовуватися». До нашої «вагової категорії», на думку економіста, належать Киргизстан, Ісландія, Польща. ■

«Тузли» дружби

2003 рік: Російські самоскиди прагнуть внести зміни в географію Керченської протоки

ФОТО: УІНАН

АВТОР: Сергій Солодкий

Із ким Україна досі не може поділити кордон

«Тузол» дружби навіки зв'язав Україну і Росію», — так у двох сусідніх країнах жартували надзвичайно смішними часами протистояння навколо острова Коса Тузла у 2003 році. Недавнє рішення Міжнародного суду ООН щодо розподілу Чорного моря між Україною та Румунією не встигло обрости анекдотами. Хоча вони, напевно, ще з'являться. Між тим українським дипломатам у складних переговорах щодо встановлення кордонів часто не до жартів.

«СИНДРОМ КУПЧИШИНА»

Діагноз з такою назвою навряд чи відомий широкому загалу. Про нього, напевно, сьогодні забули й

більшість українських дипломатів. Сталося це порівняно далекого 2001 року: директор договірно-правового департаменту МЗС України Олександр Купчишин, звітуючи про переговори із сусідніми державами, одним реченням шокував усіх журналістів: «Демаркація кордону між Україною та Росією не здійснюватиметься».

Для невтаємничених у тонкощі дипломатичної мови пояснюємо: демаркація — це позначення кордону на місцевості за допомогою прикордонних стовпів. Нічого кримінального в такій загальноприйнятій процедурі немає: спершу здійснюється делімітація держкордонів (тобто нанесення відповідних ліній на картах), а потім демаркація. Заява Купчишина пролунала як грим серед ясного неба. Чимало вітчизняних політиків одразу ж звинуватили МЗС у зраді національних інтересів. Згодом міністерству довелося вийти з повторною заявою: демаркацію кордону з Росією неодмінно буде здійснено, а журналісти, мов-

ляв, усе неправильно зрозуміли! Утім, у неофіційних бесідах дипломати зізнавалися: скандал зчинився чималий. У коридорах міністерства ще довго згадували про так званий синдром Купчишина.

Але підозрювати Олександра Михайловича у непрофесійності не слід. Це дипломат із величезним досвідом, він фактично стояв біля джерел творення новітньої зовнішньої політики України. Можливо, у 2001 році дипломат просто обмовився. Можливо, оприлюднив один із імовірних варіантів розвитку переговорів. У будь-якому разі Україна досі наполягає на демаркації кордону з Росією.

КАРА ГААЗЬКА

Ніби за іронією долі, Олександр Купчишин входив до української делегації, яка представляла інтереси нашої держави в Міжнародному суді ООН у Гаазі, що вирішував скандальне питання стосовно делімітації виключних економічних зон та континентального шельфу в Чор-

ному морі. Або ж у перекладі доступнішою мовою — щодо поділу між Україною та Румунією чорноморських просторів з усіма водними і підводними багатствами.

«Україна втратила свою територію» — найпоширеніше звинувачення, що лунало у бік українських дипломатів. При цьому ніхто не прагнув замислитися, що Україна не могла втратити того, що їй не належало. Уявімо ситуацію: офіційний Київ заявляє про те, що все Чорне море має стати виключною економічною зоною України. Туреччина, Болгарія, Грузія, Румунія, Росія подають відповідний позов. Звісно, Україна програє. Цікаво, як тоді коментували би це рішення гаазьких суддів домашні фахівці?

Українські дипломати в неофіційних бесідах зізнаються, що були готові до рішення Міжнародного суду. Річ у тім, що є різні методики нанесення координат для розмежування морських просторів. МЗС України обрало ту, що дозволила б державі отримати якомога більшу площу чорноморських просторів. Фактично українські дипломати діяли за принципом проси більше — отримаєш чесно. Якщо просити одразу чесно, то можна отримати ще менше... У МЗС України і раніше конфіденційно визнавали: невеликий острів Зміїний можуть не взяти до уваги при делімітації моря. Таке вже траплялося в суддівській практиці ООН: Лівія проти Мальти (1985 рік), Катар проти Бахрейну (2001 рік), Нікарагуа проти Гондурасу (2007 рік).

Усі стенограми судових слухань у Гаазі, викладені для вільного ознайомлення в інтернеті, доводять: українська позиція лишалася незмінною вже понад десять років: і під час двадцяти з лишком двосторонніх консультацій із Румунією, і на слуханнях у суді. Можливо, в Україні менше б критикували дипломатів, якби розуміли, що Міжнародний суд ООН відрізняється від вітчизняного районного. Усі 15 (!) гаазьких суддів, які представляли абсолютно різні країни від Мадагаскару до Росії, від Нової Зеландії до Марокко, одноголосно ухвалили рішення у справі «Румунія проти України».

СУСІДІВ НЕ ВИБИРАЮТЬ

Якщо колись у світі знайдеться вчений, який захоче започаткувати

нову науку під назвою «кордонологія», то, напевно, він однією з перших напише формулу: тривалість переговорного процесу перебуває у безпосередній залежності від довжини кордонів.

Найкоротші кордони наша держава має зі Словаччиною (98 км), Польщею (542 км) та Угорщиною (137 км). Із першими двома країнами договори про режим держкордону підписано ще 1993 року, з Будапештом — 1995-го. Далі — що довгий кордон, то важче було досягти компромісу. З Румунією, із якою ми межуюмо на ділянці в 613 км, можливо, проблем і не виникло б, якби не потреба розмежування Чорного моря. Чорноморський чинник у прямому сенсі тягнув переговорні групи двох країн на дно. Утім, у 2003 році Київ і Бухарест все ж таки підписали договір про держкордон.

Довжелезний кордон із Молдовою (1222 км) теж додав головного болю українській дипломатії: договір за ним було ратифіковано ще в 2001 році, однак молдовські опозиціонери тривалий час не могли змиритися з територіальним бартером із Україною. Річ у тім, що Молдова погодилася передати у власність України ділянку автомагістралі Одеса — Рені поблизу села Паланка завдовжки майже 8 км. Київ, своєю чергою, поступився територією в районі села Джурджулешти, де Молдова споруджувала нафтовий термінал. Сьогодні вже мало хто пригадує про давній скандал, хоча на кількох ділянках встановлення демаркаційних знаків досі викликає суперечки.

Нині Україна принципово не врегулювала прикордонні питання лише з двома країнами: Білоруссю (довжина кордону — 1084 км) і Росією (2295 км). Із білорусами, що, правда, все значно простіше. Київ і Мінськ завершили переговори щодо делімітації ще в травні 1997 року, коли й було підписано двосторонній договір. У липні того самого року Верховна Рада України ратифікувала цей документ. Утім, білоруські Національні збори досі цього не зробили. У Мінську вимагають спершу вирішити питання про погашення так званого державного боргу України. Історія цього питання сягає 1992 року: нібито білоруські підприємства перерахували українським кошти за продукцію,

яку так і не було поставлено. Раніше оприлюднювали досить пристойну суму боргу в \$220 млн. МЗС України наполягає, що це борг суб'єктів господарської діяльності, а не державний. Білоруські дипломати, до речі, визнають, що не можуть документально довести статус України як боржника.

А ТУЗЛА Й НИНІ ТАМ

Восени 2003 року завдяки прем'єр-міністру Вікторіві Януковичу в українському лексиконі з'явилося слово «тузлитися». «Тузляться» українські й російські дипломати досі. Якщо сухопутну ділянку кордону (1974 км) країни спромоглися делімітувати п'ять років тому, то з морською проблемою досі не вирішено, попри проведення 30 раундів перемовин.

Росіяни виявилися досить непростими переговорниками. Вони дозволяють собі відступатися навіть від тих позицій, які українські дипломати вважали врегульованими. Власне, конфлікт з островом Коса Тузла був пов'язаний із намірами Росії посилити свої позиції: якби дамбу в бік Тузли все ж таки вдалося побудувати, Москва могла б говорити про те, що це не острів, а саме коса, продовження російського Таманського півострова.

Для Росії важлива не сама Тузла, а контроль над Керч-Єнікальським каналом. Українські дипломати наполягають, що він належить тільки Україні, Росія ж прагне перевести його у спільне користування. Але в цьому випадку географія й документи на боці Києва. Українські дипломати посилюються на радянській карті, зокрема й військовій, на якій проведені лінії адміністративного кордону між Тузлою і Таманським півостровом, а не між Тузлою і Кримом.

Українські дипломати вже висловили готовність вирішувати питання в Міжнародному суді ООН. Але проблема ось у чому: якщо Румунія та Україна домовилися цивілізовано вирішити питання за допомогою компетентного посередника, то Росія навряд чи на це погодиться. Основна причина — Москва не піде на свідомий програш. У Міжнародному суді ООН (де, до речі, є представник Росії) їй довелося б оперувати фактами, а не шантажем чи маніпуляціями. ■

Вісь гнеться

Незважаючи на знання німецької, Владіміру Путіну стає дедалі важче порозумітися з Ангелою Меркель

АВТОР: Марчін Бобровський (Бремен), спеціально для **ТИЖНЯ**

Німецько-російські відносини дали тріщину внаслідок газового конфлікту Москви та Києва

Владімір Путін добре знає Німеччину ще від часів своєї служби в КДБ. З 1985 по 1990 роки він жив із родиною в Дрездені, де народилася його молодша донька. Теперішній російський прем'єр-міністр Путін говорить німецькою, а його колега, канцлер Ангела Меркель, натомість досить добре володіє російською. Здавалося б, для подальшого розвитку інтенсивних контактів між державами є найкращі передумови. Та все ж німецько-російські відносини за урядування Меркель стали значно прохолоднішими, ніж у часи її попередника Гергарда Шредера.

Розширення Європейського Союзу не лише посунуло Німеччину до географічного центру ЄС, але й посилило її геополітичні позиції. Зокрема, це стосувалося і її претензій на особливі відносини з Росією, адже ця країна відіграє важливу роль у німецькій зовнішній політиці ще з XIX століття. Таку романтичну політику Берліна щодо Кремля вже давно негативно сприймають сусіди Німеччини, зокрема Польща. Берлін тривалий час зберігав мовчанку, поки імперіалістичні амбіції Москви критикували в Лондоні, Стокгольмі, Варшаві або Києві. Після конфлікту з Грузією та газової суперечки з Україною в німецько-російських відносинах багато чого змінилося.

PHOTO: REUTERS

РОСІЯ ПОНАД УСЕ

У Німеччині є давня політична традиція, яка полягає в тому, що гарні відносини з Росією мають першочергове значення для країни. Особливо яскравим представником цієї політичної школи був канцлер Гергард Шредер, який до сьогодні залишається провідником російських інтересів у німецькому політикумі. Свою політику стосовно Росії та інших недемократичних держав на кшталт Китаю Берлін будував на ґрунті особистих контактів й особливих інтересів. Ці контакти та інтереси слід розглядати в першу чергу як економічні.

Перспективи ведення бізнесу в Росії також є привабливими для орієнтованих на експорт галузей німецької економіки. І хоч Росія посідає лише 12 місце у списку головних торговельних партнерів Німеччини, обсяг російсько-німецької торгівлі постійно зростає. У 2007 році торговельний оборот між двома країнами сягнув €57 млрд. Для порівняння, обсяг торгівлі Німеччини з Україною — лише близько €6,5 млрд.

За правління Шредера водночас з економічними зростали й зовнішньополітичні амбіції Німеччини. Французько-німецька вісь домінує в Євросоюзі, та й у світовій політиці Берлін більше не приховує своїх амбіцій. Наприклад, активно відстоює своє право на постійне перебування в Раді Безпеки ООН і може в цьому питанні покладатися на Москву. Окрім того, Берлін і Париж намагаються стримувати США в їх прагненні до світової гегемонії. На початковому етапі війни в Іраку німецьким політикам були властиві критичні нотки в ставленні до США, що межували з антиамериканізмом. Росія в цій справі є природним союзником. Не дивно, що розмови про створення осі Париж — Берлін — Москва активно точаться вже багато років.

ПРОРОСІЙСЬКІ РОМАНТИКИ

Російські інтереси в німецькій політиці обстоювали люди, яких у Німеччині називають *Russland-Versteher*. Цей термін передбачає не лише розуміння Росії, але й романтичне ставлення до неї. У лавах *Russland-Versteher* переважно ліві та соціал-демократи, але є серед них і ліберальні та консервативні політики. Їхня головна ідея полягає в

тому, що Європа повинна зберігати однакову дистанцію як до Росії, так і до США.

«Не можна розглядати російську поведінку [в Грузії] окремо від тяжких помилок американської адміністрації Буша в Іраку...» — пише на своїй інтернет-сторінці Крістіан Кляймінгер, депутат німецького парламенту від Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) і член Німецько-російської парламентської групи. Про це саме твердять інші впливові соціал-демократи — голова фракції партії в Бундестазі Петер Штрук і депутат Європарламенту Мартін Шульц. Те, що вони ставлять на один щабель регіонального гравця з імперськими повадками й демократичну наддержаву, політиків не турбує. Та це абсурдне зіставлення симптоматичне для німецької політики сприяння Росії, що сягнуло апогею за часів Шредера. Екс-канцлер якось навіть назвав свого приятеля Путіна «істинним демократом», за що його висміювали вдома.

Перші ознаки протверезіння серед *Russland-Versteher* стали помітними під час конфлікту в Грузії,

Надійним адвокатом російських інтересів у Європі є міністр закордонних справ Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр

коли навіть їм у зв'язку з цензурою була недоступна реальна інформація з театру воєнних дій. Сьогодні на веб-сайті німецького міністерства закордонних справ можна прочитати, що «грузинський конфлікт у серпні 2008 року вплинув на двосторонні відносини» між Росією та Німеччиною. Ще рік тому такий пассаж на сайті зовнішньополітичного відомства важко було б уявити.

Ліві публіцисти — як-от московський кореспондент *Die Tageszeitung* Клаус-Гельге Донат — ставали дедалі критичнішими до Москви. «Якщо Росія прагне до багатопольярного світового порядку і поваги, то вона це розуміє як повагу до себе, а не до інших. Берлін, очевидно, не хоче цього розуміти», — писав він невдовзі після початку війни у Грузії. Крім того, відомий політолог, професор Клаус Лерреві в центрі розкритикував *Russland-Versteher*. Політичний клас Росії — «це явний ворог

демократії та Заходу», небезпечний не лише для незалежної Грузії, але й для Молдови та України, писав науковець після вступу російських військ на грузинську територію.

НАДІЯ НА ШТАЙНМАЄРА

Звичайно, про поразку проросійського лобі говорити рано, але децю все ж змінилось. Тепер усім зрозуміло, що німецька політика «Зміни через зближення» зазнала фіаско — це засвідчив спочатку конфлікт у Грузії, а потім і газова війна з Україною. Певна річ, імідж Києва в очах німецьких політиків та експертів теж далекий від позитивного. Але ця суперечка остаточно переконала Західну Європу та Німеччину в тому, що Росія використовує свої нафтові й газові родовища для реалізації політичних інтересів.

А отже, Україна вийшла з цієї суперечки як переможець — принаймні політично. Путін навіть поскаржився під час свого візиту до Берліна в середині січня, що Німеччина поводитьсь в цьому конфлікті аж надто нейтрально. Російський прем'єр-міністр був настільки роз-

лючений, що коли один із німецьких журналістів на прес-конференції запитав, коли Москва знову відкриє газовий кран, він роздратовано вигукнув: «Ми відкрили газовий кран! Хіба ви не знаєте цього? Ви що, не бачили?»

Російсько-німецькі відносини безсумнівно дали тріщину, і дуже ймовірно, що романтичний період політики Німеччини щодо Росії добіг кінця. Але Берлін залишається одним із найважливіших союзників Кремля в Європейському Союзі. Зокрема, надійним адвокатом російських інтересів у Європі є міністр закордонних справ Франк-Вальтер Штайнмаєр. На думку експертів, цю роботу він виконує навіть ефективніше, ніж його російський колега. Ба більше, у нього є всі шанси посилити свої позиції у політикумі, адже на 27 вересня в Німеччині призначено федеральні вибори, а Штайнмаєр є кандидатом на посаду канцлера від СДПН. ■

Вуличне виховання

АВТОР: Інна Завгородня

Криза змушує власників рекламних площ розміщувати на них соціальну рекламу, бо порожні білборди обходяться їм дорожче

Утилізація пластику, швидка їжа чи небезпечно озброєні незакрученими кранами городяни — дорогою на роботу кожен із нас має над чим задуматися. Криза кризою, а реклама з величезних щитів на міських вулицях, до якої вже давно призвичаїлися наші очі, все одно нікуди не зникає. Щоправда, за браком замовлень на рекламу комерційну її замінює соціальна. За даними Українського Медіа Монітору, частка соціальних сюжетів у зовнішній рекламі в січні становила 9% по Україні й 13,1% по Києву — майже вдвічі більше, ніж у середньому за минулий рік.

«В умовах кризи оператори зовнішньої реклами безпосередньо зацікавлені в розміщенні соціальних сюжетів, — пояснив **Тижню** голова координаційної ради Асоціації зовнішньої реклами України Артем Біденко, — адже за порожній щит вони вносять до міської кишені 1,25 тарифної плати. Умовно кажучи, якщо заповнений щит коштує 1000 грн на місяць, то незаповнений обійдеться у 1250 грн. Тому їм вигідно розмістити хоча б соціальну рекламу, щоб заощадити ці 25%. За певної наближеності до міської влади можна вибити з неї так звані соціальні коефіцієнти — знижку цієї тарифної плати — від 50 до 100%». За минулий рік соціальна реклама обійшлася столиці в 1 млн 107 тис. грн — саме стільки

Крапля нікотину вбиває мільйонера

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРНЕНЬОВ

бюджет Києва недоотримав від власників рекламних площ.

«ВІЧНІ» СЮЖЕТИ

Найбільшими замовниками некомерційної реклами у світі є великі комерційні компанії (NIKE, Adidas), неурядові організації (Червоний хрест, Фонд дикої природи) та установи (церкви, бібліотеки, музеї). В Україні ж основним автором і замовником соціальної реклами виступає держава. Як наслідок — замість реклами вічних цінностей часто отримуємо рекламу державних органів: податкової або мерії. За кордоном сюжети для соціальної реклами відбирають за результатами соціологічних досліджень. Найактуальніші й найбільш важливі для суспільства теми підтримуються державними програмами сприяння соціальної рекламі, до них прислухаються неурядові органі-

них людських цінностей, як-то: будь добрим, усміхайся, згадай про батьків. У момент кризи усвідомити ці цінності надзвичайно важливо», — зазначає рекламист.

ПРАВИЛЬНИЙ КРЕАТИВ

Збільшення кількості соціальної реклами зовсім не означає поліпшення її якості. Справа не так у тематиці, як у вирішенні проблеми, зокрема творчому. «Мені подобається реклама з фастфудами і реклама «СолодЕньке» з «Е»-шками, — ділиться професійними враженнями Кирило Чичкан, креативний директор рекламної агенції Provid. — У них є правильна ідея і правильне втілення. Решта, як на мене, зроблено неправильно».

Фонди й організації часто уникають звернень до рекламних агенцій, бажаючи заощадити й обійтися власними силами. У результаті така

екти, адже це питання престижу — саме за ними оцінюють креативні бюро. Микола пояснює принципи, за якими працює реклама: «Соціальна кампанія повинна мати сенс. У нас вона найчастіше спрямована на залякування. Як на мене, гумор діє значно краще за страшилку. Потрібно не лякати, а продукувати позитивні меседжі, пропонувати виходи із ситуації».

Психологи з такою думкою погоджуються, мовляв, соціальна реклама має викликати позитивні емоції. Проте Артем Біденко переконаний, що шок — це також позитивно: «Соціальна реклама виконує функцію називання речей своїми іменами. Вона називає те, що в суспільстві замовчується або забувається. Як вона нагадує про існування, наприклад, проблеми хворих раком несуттєво. Шокова реклама може бути ефективнішою, бо люди хоча б звертають на неї увагу й обговорюють. Якщо реклама зіпсує вам настрій, але врятує життя — мети досягнуто». Нагадаємо, що саме Асоціація зовнішньої реклами реалізувала такі резонансні акції, як «Кохаймося») і «Мама чому я урод». Останню рекламу навіть завчасно зняли — саме за її жорсткість.

ПОДІЯЛО?

Психолог, головний редактор журналу «Практична психологія та соціальна робота» Олександр Губенко оцінює масштаби й ефективність української соціальної реклами як незначні: «Згідно з останніми соціологічними опитуваннями більшість українців — 52% — узагалі не знають, що таке соціальна реклама. З тих, кому це явище відоме, 65% ставляться до нього позитивно, 20% не вбачають у такій рекламі великої користі й лише 15% вважають, що вона потрібна. Ці цифри говорять самі за себе».

Утім, свідчити про дієвість соціальної реклами може і державна статистика. Згідно зі звітом Головного управління МНС України у 2008 році після розміщення попереджувальної реклами на плакатах і в метро у Києві кількість утоплеників зменшилася на 51%, кількість пожеж — на 18%, чисельність загиблих у них людей — на 5% порівняно з 2007 роком, коли соціальна реклама не розміщувалася. ■

52% українців узагалі не знають, що таке соціальна реклама. 20% не вбачають у ній великої користі

зації. «Проблеми, що рекламуються за кордоном, часто не дуже хвилюють нас: енергозбереження, зелений рух, міграція. Для українця нагальнішими є зовсім інші проблеми, — вважає Біденко. — Лідують з-поміж них економічна безпека, безпека дітей і вже на останніх місцях — алкоголь, тютюн та корупція».

Проте сюжети соціальної реклами в Україні фіксовані, вони визначаються постановою Кабміну, що дозволяє рекламувати державним коштом питання здорового способу життя, охорони здоров'я, охорони природи, збереження енергоресурсів, профілактики правопорушень, соціального захисту та безпеки населення. «На практиці в Україні домінують тематика, що подобаються політикам і чиновникам. Це антитютюнова, антиалкогольна реклама, діти (про них дуже любить піклуватися президент), корупція і наркотики (улюблені теми Луценка). Водночас є широкий спектр проблем, у соціальній рекламі зовсім не розкритих. Культурна поведінка на вулиці — сміття, прибирання за домашніми тваринами. Крім того, немає реклами звичай-

реклама не працює. Доки переглядаємо зразки іноземної соціальної реклами, Кирило зазначає, що кожну з них мав би за щастя бачити на київських вулицях. Нехай це будуть хлопчики у скафандрах-презервативах, які вивчають галактики у формі жіночих грудей та сидниць, чи нашуміла бразильська реклама проти педофілії, що виглядала звичайнісінькою вдень і починала світитися вночі. А португальську рекламу «Тварини не клоуни» бажано було б демонструвати поряд із протилежною за меседжем рекламою Київського зоопарку. Порівняння не на користь останньої».

СМІШИТИ ЧИ ЛЯКАТИ

Дизайнерові рекламної агенції BigMedia Миколі Пазиненку замовлення на соціальну рекламу надходять постійно: «Бюджету соціальна реклама найчастіше не має. Відповідно й часу на неї виділяється небагато. Якщо ідею ще можна вигадати безплатно, то виготовлення, так званий продакшн, потребує чималих грошей». Попри це, рекламні агенції намагаються створювати якісні соціальні про-

Своя-чужа справа

МЕНЮ ФРАНЧАЙЗИ		
За даними компаній та Асоціації роботодавців у галузі франчайзингу		
MEXX (магазин одягу)	Gloria Jean's Coffees (кав'ярня)	Pizza Челентано (піцерія)
від \$120 000	від \$200 000	від \$150 000
—	6–8% щомісяця від обороту	1,5% щомісяця від обороту
—	—	—
«Аптека Доброго дня» (аптека)	«Ун Моменто» (хімчистка)	«Євро Хата» (ресторан, фастфуд)
від \$70 000	від €50 000	від \$70 000
2% щомісяця від обороту	€500 щомісяця	\$1000 щомісяця починаючи з 4-го місяця
\$10 000	€7000	\$20 000
«Рум'яночка» (стритфуд)	Mr.Hot (стритфуд)	«Печка» (експрес-кафе)
від 7000 грн	від \$2000	від 15 000 грн
—	—	—
—	\$2000	—
Сума інвестицій	Розмір та умова роялті	Вартість франшизи

АВТОР: Олексій Воронич

Тиждень з'ясовував, як із мінімальними витратами і ризиком почати бізнес посеред кризи

Україні криза бізнесового жанру — великі підприємства банкрутують, але при цьому відкриваються невеликі крамнички, пункти харчування тощо. До того ж, за спостереженнями експертів, уже в період кризи побільшало дрібних підприємців, які працюють за схемою комерційної концесії — на фран-

шизі. Що, зрештою, цілком законно. Франчайзі працюють під «прикриттям» компанії-франчайзера (власника ТМ), відтак ризик прогоріти зводиться до мінімуму. Франчайзі не витрачаються на рекламу та просування товару, отримують консультативну допомогу з боку франчайзера, мають можливість купити обладнання за цінами, нижчими від ринкових. Відтак початкові інвестиції за такої схеми значно менші, ніж у разі відкриття бізнесу винятково власними силами.

Тенденцію підтверджує і директор Департаменту консультування Асоціації роботодавців у галузі франчайзингу Євгенія Кривонос: «Минулорічну осінню виставку франчайзингу порівняно з 2007-м відвідало на 40% більше потенційних франчайзі. Причому, інвестори готові від-

кривати не тільки бізнес із найменшими витратами: вони готові вкладати в ресторани, магазини, аптеки». Франчайзингові пропозиції зараз і справді на будь-який колір і смак: від продажу дешевих тістечок і круасанів («Форнетті», «Рум'яночка», «Наминайко», «Гаряча штучка») і мобільних кав'ярень (Kava Nova) до магазинів одягу (Sela, O'Neill, Lacoste, Mexx, Women'secret) та навіть банків (ING Bank).

АНТИКРИЗОВА ВИПІЧКА

Кіоск «Форнетті» у підземному переході станції метро «Либідська» інакше, як дітищем кризи не назвеш — щойно відкритий заклад працює на місці колишнього пункту видачі споживчих кредитів одного з банків. Пан Зардарян, власник кіоску, розповідає, що це його друга точка з продажу гарячої випічки, проте фінансовими результатами поки не задоволений. «Значно зменшилася виручка в першому кіоску й навіть у цьому, розташованому в людному місці, вона залишається поки невинувато малою», — нарікає франчайзі та пов'язує невисокі фінансові показники зі зниженням купівельної спроможності українців. «Клієнтів не бракує, — проте якщо раніше людина могла купити випічки на суму понад 10 грн, то тепер апетити скромніші», — бідається підприємець. Слова стрит-фудівця підтверджує Олександр Маглич, керівник проекту «Гаряча штучка» ВАТ «Київ-хліб»: «Випічка переважно орієнтована на молодь: студентів та школярів. Однак частка саме цієї аудиторії зменшилася з початком кризи: тепер багато хто просто бере з собою бутерброд, аби не витратитися на перекуси. Але водночас частина офісних працівників, котрі раніше могли дозволити собі обід у ресторані, тепер змушені віддати перевагу скромнішому обіду: випічка з чаєм».

Євгенія Кривонос зростання кількості прихильників вуличного фастфуду пояснює тим, що такі точки, на відміну від супермаркетів, не піднімали ціни на продукцію, а отже, ті, хто раніше обідав салатиком чи кондитеркою з маркету, тепер купує гарячий круасан.

ЦІНА ПИТАННЯ

«Чи не найголовніше в бізнесі такого штибу — обрати вигідне місце розташування кіоску: це мають бути велелюдні перехрестя або місця біля метро. Навряд чи варто робити ставку тільки на працівників одного якогось бізнес-центру чи студентів навчального закладу. Часто можна спостерігати міграцію кіосків, що торгують випічкою, адже людям набридає споживати одноманітний харч, тому зміна аудиторії є цілком виправданою», — розповідає Євгенія Кривонос про життєвий цикл кіосків стритфуду. При цьому вона радить франчайзі-новачкам торгуватися з орендодавцями — ситуація на ринку нерухомості якраз сприяє цьому.

«Звісно, є певна спокуса приєднатися до найбільш розкрученої торгової марки. Проте варто самостійно оцінити її потенціал, можливо, компанія вже пережила свій розквіт і зараз перебуває на стадії занепаду», — дає ще одну пораду пані Кривонос.

За оцінками франчайзерів, відкривати кіоск стритфуду можна, маючи бодай \$2 тис. До кризи відбити ці інвестиції можна було вже за 1–4 місяці. Такий магазинчик щомісяця приносив \$1–3,5 тис.

Попри очевидні переваги дрібного франчайзингу (невеликі інвестиції, короткий термін окупності), франчайзі з досвідом радять укрупнювати його, відкриваючи одразу кілька точок. ■

ЛІКБЕЗ

НАТАЛІЯ ПЯТАЄВА
керівник відділу регіонального збуту та франчайзингу
ООО «Ройал Шуз»

НАТАЛІЯ НЕТОВКІНА
гендиректор ZARINA
GROUP SA (Швейцарія)

Плюс і мінус

У початку бізнесу за франшизою в скрутні часи є й плюси, й мінуси. Так, деякі франчайзери в період кризи зробили термін товарного кредиту коротшим. Також значним є ризик зменшення асортименту з метою мінімізації ризиків компанії-франчайзера. Для тих магазинів, які вже працюють, це навряд стане проблемою, адже вони вже мають лояльних покупців, натомість новим закладам привернути увагу клієнтів буде значно важче.

Водночас курсові ризики при купівлі імпортованого товару несе саме франчайзер, котрий і формує маркетингову та товарну стратегію. Франчайзі залишається придбати товар у національній валюті, що безумовно є значною перевагою саме для останнього.

Ти – мені, я – тобі

Франчайзинг – це система договірних відносин між учасниками ринку, за якої одна з компаній (франчайзер) надає іншим компаніям (франчайзі) право користуватися своєю торговельною маркою або оригінальними технологіями.

Термін окупності інвестицій у створення франшизного підприємства, як правило, менший за середній по галузі передовсім тому, що франчайзер створює для франчайзі пільгові умови для входження у бізнес, а також допомагає останньому уникнути помилок. Серед переваг такого виду бізнесу для франчайзі – звільнення від потреби розробляти унікальну пропозицію на ринку, просувати нову торговельну марку, витрачати кошти на рекламну кампанію, вивчати конкурентів,

формулюючи власні переваги тощо. *Всі ці заходи композитів та об'єднань франчайзерів, лий, бео умовно, зацікавлений у розширенні власної мережі. Зрештою, якщо у франчайзі виникають проблеми з веденням бізнесу, франчайзер допомагає їх вирішити, причому нерідко і своїм коштом. Франчайзі також має змогу запропонувати кінцевому споживачеві доступніші, ніж у конкурентів, ціни, адже масштаби бізнесу франчайзера мінімізують закупівельні ціни для франчайзі. Ризик банкрутства в разі започаткування франчайзі-бізнесу знижується на 80 відсотків.*

КРЕДОБАНК
PKO BP GROUP

Мільйони людей,
тисячі справ,
одна потреба - **НАДІЙНІСТЬ**

25%
річних

ДЕПОЗИТ

Надійність гарантує PKO BP -

найбільший банк Республіки Польща
за участю капіталу держави

Київська філія ВАТ «КРЕДОБАНК»
м. Київ, вул. Горького, 91/14
тел.: 230-12-46(47), 230-12-88, 230-12-53

м. Київ, вул. Тимошенка, 13-А
тел.: 426-40-90, 426-85-11

м. Київ, вул. Лисенка, 3
тел.: 279-43-63, 278-21-16

м. Київ, вул. Лукашевича, 15
тел.: 245-39-61, 520-10-32

м. Київ, вул. Саксаганського, 99
тел.: 287-29-99, 287-29-98

м. Київ, вул. Нижній Вал, 39
тел.: 425-31-31, 425-50-07

м. Київ, вул. Микільсько-Слобідська, 2-В
тел.: 541-11-03, 541-15-02

м. Київ, вул. Княжий Затон, 16-Б
тел.: 573-82-78, 573-82-79

м. Київ, вул. Симиренка, 14/9
тел.: 458-93-24, 458-91-90

м. Київ, пр-т Перемоги, 96
тел.: 400-12-56, 453-47-63/64

м. Київ, вул. Бальзака, 80
тел.: 520-31-91, 520-35-48

м. Київ, пр. Миру, 6
тел.: 296-55-35, 296-59-34

м. Київ, вул. Стальського, 20
тел.: 540-29-38, 540-59-40

м. Київ, вул. А. Вільямса, 13
тел.: 251-36-69, ф.: 596-57-61

м. Київ, вул. Булаховського, 5-Д
тел.: 424-02-38, 424-85-08

Квартирна відповідь

ФОТО: АР

АВТОР: Сергій Лук'ячук

У реформі житлово-комунального господарства Україна відстала від сусідньої Польщі на півтора десятиріччя

Українці отримали у власність державне житло, в якому вони мешкали, без особливих труднощів. Кожен мав змогу приватизувати свою квартиру безкоштовно. Однак при цьому люди досі перебувають у повній залежності від влади в усіх питаннях, пов'язаних із експлуатацією нерухомості: від встановлення тарифів на обслуговування житла до права використовувати прибудинкову територію. Натомість у Польщі державну та кооперативну нерухомість влада не роздавала задарма, а продавала. І мешканець ставав не номінальним, а фактичним власником

свого помешкання — з усіма обов'язками з його утримання, але й з усіма правами.

МІЛЬЯРД У КОШИКУ ДЛЯ СМІТТЯ

В уяві пересічного громадянина житлово-комунальна сфера, з якою він має справу щодня — всі ці лінійні жеки, аварійні водогони та занедбані смітники, сприймається як щось апріорі неефективне, а отже, й невартисне. Однак мало хто усвідомлює, що упосліджена вітчизняна комуналка щороку генерує колосальні грошові потоки. За найсвіжішими даними Держкомстату, в 2008 році населення сплатило за житлово-комунальні послуги 21,4 млрд грн — суму, яку можна порівняти з виручкою від продажу Криворіжсталі в 2005-му. Більше того, Криворіжсталь можна продати лише один раз (чи два), а за квартиру її власник платить регулярно.

Звісно, якщо платити. При загальному високому рівні розрахунків населення (95,5% від нарахованих платежів) у грудні минулого року заборгованість зросла порівняно з листопадом майже на 9%. Сьогодні вже понад третина власників житла

мають більш ніж тримісячний борг за централізоване опалення.

У боржників є залізний аргумент: а чому ми повинні платити за послуги, які не отримуємо? Чому тарифи на тепло зростають, а батареї холодні? Чому одну й ту саму проблемну ділянку водогону ремонтують тричі протягом одного місяця, щоразу розриваючи і закопуючи яму у дворі? Чому неможливо отримати калькуляцію реальних витрат жеків із детальною обсягом виконаних робіт?

На всі ці запитання у влади одна відповідь — комунальні тарифи нижчі від економічно обґрунтованого рівня, відповідно, грошей на належне обслуговування житла недостатньо. Мовляв, платити більше — тоді й комуналка стане кращою. Насправді ж виходить навпаки — спроба підвищити тарифи автоматично призводить до зростання неплатежів, а отже, не до збільшення, а до падіння грошових надходжень. Утворюється замкнене коло.

Можна бігати по цьому колу й далі, шукаючи виходу самотужки. Але є й ефективніший підхід — перейняти досвід сусідніх держав. Дуже показовим є приклад Польщі, яка була чи не найближчим побратимом СРСР по соціалістичному табору, а зараз є для України найбільшим союзником у втіленні наших європейських амбіцій.

ПЛАТЯТЬ УСІ

«Ви якось дивно ставите запитання — такого в нас не буває». Цю відповідь протягом тижневого туру об'єктами житлово-комунального господарства Польщі — від міністерства інфраструктури до краківського сміттєзвалища — довелося чути неодноразово. Від різних людей і не одними й тими самими словами, але суть щоразу залишалася незмінною: такого просто не може бути. Попервах ми навіть грішили на перекладача, але зрештою переконалися — труднощі перекладу тут ні до чого. Для Польщі, яка розпочала процес створення об'єднаних співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) 15 років тому, сьогодні виглядає повним абсурдом одне з найактуальніших питань аналогічної реформи в Україні. А саме: що ро-

бити в ситуації, коли номінальний власник приватизованої квартири відмовляється брати на себе відповідальність за утримання житла. Наприклад, принципово не платить за комунальні послуги або не погоджується проводити загальнобудинкові роботи на кшталт заміни труб чи ремонту даху. «Жоден нормальний поляк не стане так чинити, це ж його власність, і він зацікавлений, щоб вона була в гарному стані», — дивувався польський чиновник.

Для України, де зламані ліфти й загиджені самими ж мешканцями під'їзди є типовою ситуацією і де всі сподіваються, що все налагодить хтось зі сторони, подібний рівень самосвідомості здається фантастикою. Не менш парадоксально для українців виглядає й система, за якою власник квартири в Польщі повністю і за ринковими цінами сплачує за комунальні послуги. А це чималі гроші наприклад, утримання двокімнатної варшавської квартири площею 56 м² (без урахування електроенергії) обходиться приблизно в 450 злотих на місяць (\$134 за чинним курсом).

Хоч польські зарплати вищі, ніж в Україні — 2200 злотих (\$657) в середньому по країні або близько 3000 злотих (\$895) у великих містах, для пересічного поляка більше чверті доходів на оплату житла — серйозна сума. Але люди охоче викуповують комунальне і кооперативне житло, попри те, що платити за його обслуговування доведеться більше. Так, Марек Вієлго, колега-журналіст із «Газети виборчої», розповів, що дотепер власниками житла не стали тільки найбідніші верстви населення. Цю інформацію неодноразово підтверджували керівники органів місцевого самоврядування у Варшаві і Кракові: кількість квартир, що перебувають у власності міської громади, різко зменшилася. Більше того, міста відмовилися самостійно обслуговувати навіть це житло: структури, аналогічні до наших жеків, давно передані в приватну власність.

ЦІНОВЕ САМООБСЛУГОВУВАННЯ

Щойно польський громадянин отримує право власності на житло, він, за законом, автоматично стає членом об'єднання співвласників будинку, в якому розташована його квартира. При цьому право власності закріплюється не тільки на

квартиру, але й на пропорційну до її площі частку нежитлових приміщень і прибудинкової території, якщо вона є. Ця власність не конкретизується: ніхто не може сказати, що йому належить саме цей метр сходів або підвалу. Але цю площу враховують як при оплаті послуг із обслуговування будинку, так і прибутків від можливої оренди.

Всі співвласники будинку на зборах обирають раду, якій делегують право представляти їх інтереси при підписанні договорів із постачальниками послуг. Цікавий момент: якщо в будинку є квартири, які належать місту, то воно виступає таким самим співвласником, як і всі інші, і мусить виконувати рішення ради. Більше того, навіть якщо кількість неприватизованих квартир перевищує кількість приватних, мешканці можуть провести рішення про те, що місто має лише один голос на зборах.

Але головна особливість і перевага польської системи обслуговування житла полягає в іншому (об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, так звані кондомініуми, є і в Україні): як, за що і скільки платити визначає не держава чи жек, а безпосередньо товариство співвласників. І оплата відбувається не «гамузом» невідомо за що, а суворо за кількістю спожитих ресурсів чи отриманих послуг. Для цього товариство відкриває свій банківський рахунок і безпосередньо контролює надходження та витрати коштів.

Зрозуміло, є статті витрат, які власники помешкань оплачують індивідуально за лічильником, наприклад, електроенергію чи газ, підведений до квартири. Але, приміром, сплата за освітлення сходів «розбита» на всіх. І якщо витрати завеликі, то люди можуть домовитися й установити енергоощадні лампи — заплативши один раз чималу суму, надалі економитимуть ще більше. Це ж стосується й теплової енергії. Облік тепла ведеться, зазвичай, спільним лічильником на вході в будинок. У новобудовах стояки опалення проходять за межами квартири — відповідно, можна чітко обрахувати, скільки тепла «зайшло» в конкретну квартиру. Якщо ж стояки спільні, то оплата здійснюється або в середньому за квадратний метр, або ж власник може встановити так званий подільник тепла — пристрій, що ви-

значає кількість теплової енергії, яку радіатор опалення «віддав» у приміщення.

Розмір тарифів на воду і каналізацію визначає міська громада, на тепло — компанії з виробництва теплової енергії. Але вони не можуть бути взяті «зі стелі»: так, розрахунок ціни на тепло для кожної компанії затверджує Національний енергетичний комітет Польщі. При цьому влада всіляко заохочує заощадження енергоресурсів: зокрема, 25% вартості комплексної термомодернізації будинку (теплоізоляція стін, даху, вікон тощо) можна відшкодувати з держбюджету.

Щодо витрат на обслуговування будинку, прибирання і ремонт, то це питання мешканці вирішують на власний розсуд. Керівник одного з варшавських ОСББ навів конкретний приклад по своєму 154-квартирному будинку: на першому етапі тариф на обслуговування встановили на рівні 1,5 злотих/м². Потім вирішили, що необхідно провести капремонт даху та спорудити біля будинку паркінг — і плата зросла до 2,5 злотих. Ремонт закінчився — і плату було знижено до 2,2 злотих.

Недешево. Але якщо жителі згаданого будинку вирішили платити прибиральниці 5000 злотих (тобто \$1500) на місяць, то їм гарантована ідеальна чистота в під'їздах і навколо.

А тепер порівняймо польську практику зі свіжою спробою підвищити комунальні платежі в Києві. Тут тарифи зростають уп'ятеро, але їх призначають «згори» без жодного обґрунтування. В Польщі всі власники житла рівні, натомість київський мер Леонід Черновецький не хоче образити свій електорат із «бабушек і дедушек» — для них оплата не зростає. Ті ж мешканці, на чій плечі хочуть покласти подвійний тягар, не отримують жодних засобів контролю над тим, за що, власне, вони платять. А житлово-комунальні установи й надалі зможуть «господарювати», втрачаючи до 50% теплової енергії на шляху до споживача.

«Тут усю систему міняти треба», — казав один сантехнік із відомого антирадянського анекдота. До реформи нашого житлово-комунального господарства цей вердикт стосується і в прямому, і в переносному сенсах. ■

Як отримати незалежність від комунальних тарифів, читайте на стор. 44

Хронічна енергозалежність

АВТОР: Сергій Гузь

У країна імпортує більш ніж половину енергоресурсів, необхідних для ефективної роботи економіки. Це робить її вразливою до коливання світових цін, балансу зовнішньої торгівлі, курсу валют і торговельної політики країн – постачальниць енергоресурсів. При цьому ми дозволяємо собі витратити втричі більше енергоресурсів на одиницю продукції, ніж розвиненіші країни Європи.

ЕНЕРГОЕМНІСТЬ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ, КГ УМОВНОГО ПАЛИВА*
(У. П.) НА \$1000 ВВП У ЗІСТАВНИХ ЦІНАХ, KEY WORLD ENERGY STATISTICS 2004 P.

Німеччина 260

Велика Британія 230

Франція 260

Україна 890

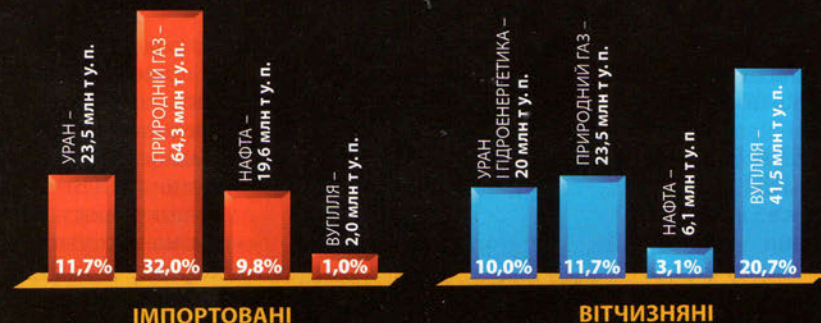
*ПРИМІТКА: умовне паливо – одиниця виміру, яка дає змогу зіставляти різні види енергоресурсів, їх видобуток і споживання, складати енергетичні баланси, обраховувати заміну одного типу енергоресурсу на інший.

ВИТРАТИ ПЕРВИННИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ НА ВИРОБНИЦТВО ОСНОВНИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ, І ПІВРІЧЧЯ 2008 Р., ДЕРЖКОМСТАТ УКРАЇНИ

Розподіл 1000 куб.м води	160,6	+14,3%	Виробництво 1 т цементу	181,7	+4,0%
Перевезення 10 000 ткм брутто вантажним залізничним транспортом	99,3	+30,9%	Виробництво 1 т чавуну	764,3	+4,2%
Видобуток 1 т нафти	52,0	+3,4%	Виробництво 1 т труб	294,4	+10,6%
Виробництво 1 т фосфатних добрив	434,9	+2,5%	Виробництво 1 т цукру	373,0	+17,79%
Транспортування 1 млн м ³ природного газу	29,7	+8,3%	Виробництво 1 т борошна	45,1	+13,5%

■ Витрати, кг умовне паливо
■ Зміни порівняно з 2007 р.

СТРУКТУРА СПОЖИВАННЯ ВЛАСНИХ ТА ІМПОРТОВАНИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ, 2005 РІК, МІНПАЛИВЕНЕРГО (УСЬОГО ЕНЕРГОРЕСУРСІВ – 200,6 МЛН Т У. П. АБО 100%)

ОБСЯГ КІНЦЕВОГО СПОЖИВАННЯ ПЕРВИННИХ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ, 2005 РІК

СТРУКТУРА СПОЖИВАННЯ ПЕРВИННОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ, КРАЇНАХ ЄС, США ТА У СВІТІ В ЦІЛОМУ, МІНПАЛИВЕНЕРГО, 2005 РІК (УСЬОГО – 100%)

Сьогодні у більшості країн світу тільки ледачий не обговорює проблем енергозбереження. Справді, побалакати є про що. Розтринькування енергетичних ресурсів рано чи пізно (на жаль, швидше рано) призведе до непоправних наслідків у масштабах планети: від зубожіння багатих нині держав і втрати ними політичних позицій аж до горезвісного парникового ефекту. Але бажано ще й діяти. У більшості розвинених країн національні еліти потроху привчають населення до ощадливості. В Україні, якій енергозалежність загрожує втратою суверенітету, політична та бізнесова еліта зайняті своїми справами, поміж яких проблеми енергозбереження далеко не на першому місці.

Тиждень дослідив, хто і як в Україні та світі займається енергозбереженням, а також з'ясував, скільки може коштувати енергетична незалежність громадянина від держави.

Катерина Липа

ЗМІСТ:

ТИХА ЕНЕРГІЯ

Глобальні і приватні програми економії
СТОР. 38

ВИХОВАННЯ ОЩАДЛИВИХ

Змова урядів з архітекторами
СТОР. 40

А У НАС У КВАРТИРІ...

Як Україні позбутися метанової залежності
СТОР. 41

СКІЛЬКИ КОШТУЄ ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Пасивний будинок насправді
СТОР. 42

МОЯ ХАТА СКРАЮ

Особиста енергонезалежність
СТОР. 44

КРИЗА ДОПОМОЖЕ

Ощадливий режим для України
СТОР. 46

Тиха енергія

АВТОР: Тарас Литвин

Поки уряди держав роками розробляють програми енергозбереження і десятиріччями їх реалізують, ентузіасти-винахідники оголошують у своїх країнах енергетичну незалежність

Відомий американський винахідник Дін Кеймен, автор самоката Segway та інвалідного крісла iBOT втілює в життя формулу «споживаєш ощадливо — платиш мало — живеш добре — нащадки житимуть добре». Кеймен за \$2,5 млн купив невеличкий острів Північний Дамплінг площею 8 тис. м² у затоці Лонг-Айленд, штат Нью-Йорк. Установив сонячні батареї, але їхньої потужності забракло, аби забезпечити повноцінне життя. Тоді винахідник змонтував генератор-вітряк, але отриманої енергії все одно було недостатньо. Кеймен замислився: а може, підійти з іншого боку й почати заощаджувати? Фріц Морган, головний інженер компанії Philips Color Kinetics, порадив йому замінити всі лампочки розжарювання та люмінесцентні лампи на нові — світлодіодні. І сталося диво! Витрати електроенергії на острові в цілому зменшилися на 50%, а в будинку, де живе Кеймен — на 70%.

Крім світлодіодів Кеймен використовує в побуті енергозберігальні прилади власного виробництва. Наприклад, ефективну й дешеву систему очищення води Slingshot, яка за день виробляє 1000 л питної води і 1000 Вт електроенергії; двигун Stirling, який гене-

рує 200 Вт енергії, спалюючи метан із коров'ячих кізків.

ВЕНЕРА БЕЗ ГРОШЕЙ

Радикальніший принцип «споживаєш, скільки треба — нічого не платиш — добре живеш — добре житимуть нащадки» сповідує інженер і дизайнер Жак Фреско, прибічник передових технологій і ресурсорієнтованої економіки. Разом із компанією ET3 Фреско працює над проектом «Венера», головні засади якого: система грошей хибна, вона призведе до самознищення; монетарну систему треба замінити ресурсорієнтованою економікою, в якій усі люди отримують те, що хочуть, і безкоштовно; ресурси для цього є — енергія сонця, вітру, хвиль і припливів. Фреско впевнений: якщо розумно використовувати лише ці чотири джерела, людство назавжди можна забезпечити енергією.

Ще 2007 року в уряді США визнали, що, використовуючи енергію вітру лише в трьох із 50 штатів, можна забезпечити енергією всю державу. Іспанія позаторік встановила вітряків загальною потужністю

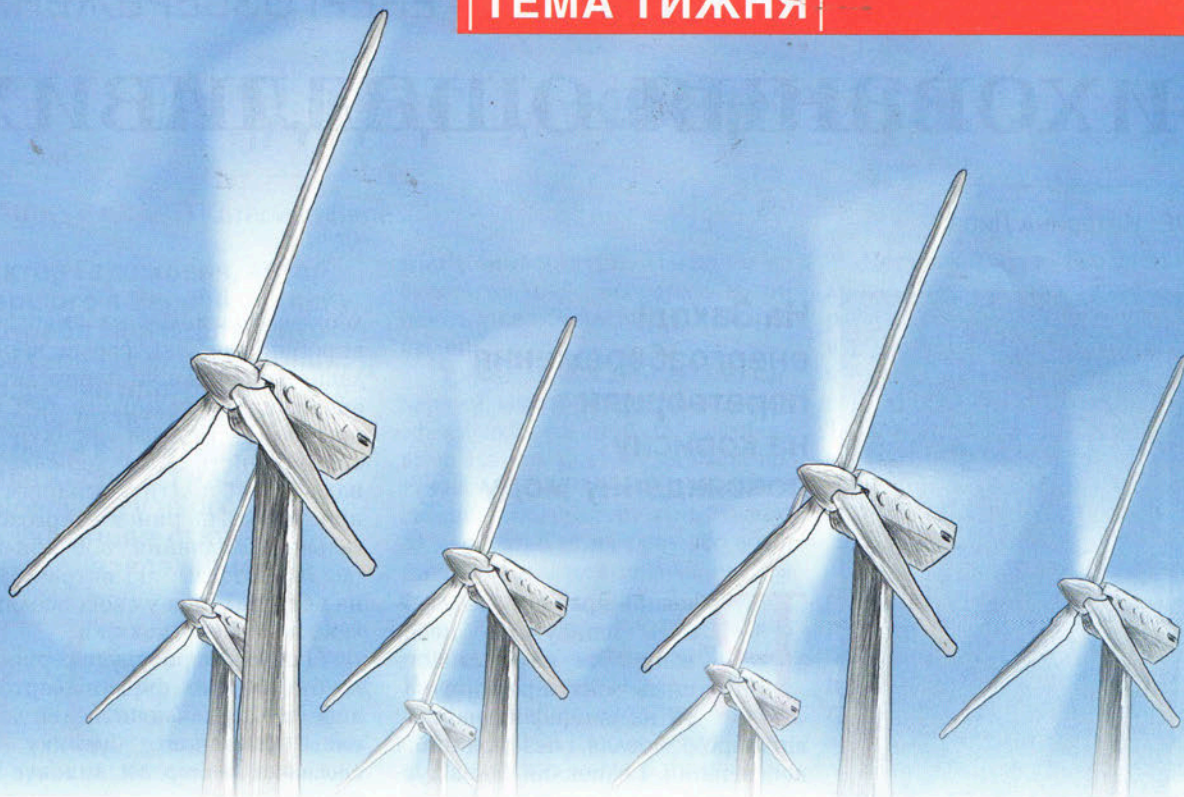
Година
Землі. 28
БЕ-
РЕЗНЯ 2009 РОКУ О
20.00 ЗА МІСЦЕВИМ ЧАСОМ
ВИМКНІТЬ УСЕ СВІТЛО НА ОДНУ
ГОДИНУ. ЦЕ ЗРОБЛЯТЬ МІЛЬЙОНИ
ЛЮДЕЙ ПО ВСІЙ ПЛАНЕТІ. ТОРІК
ТАКА АКЦІЯ ЗАОЩАДИЛА ПРИ-
БЛИЗНО 3000 МВт-ГОДИН, А
ГОЛОВНЕ — МАЛА ЗНАЧНИЙ
ПСИХОЛОГІЧНИЙ І ВИ-
ХОВНИЙ ВПЛИВ

3,5 ГВт (для порівняння: 52% потреб Києва в електроенергії забезпечують дві ТЕЦ загальною потужністю 1,2 ГВт). На початку року загальна потужність енергоблоків вітряних електростанцій Китаю склала понад 10 ГВт, а через кілька років сягне 20-30 ГВт. За підрахунками вчених, 50% електро-

енергії, якої потребує людство, реально отримати за допомогою морських хвиль. Ще одна екологічно чиста та відновлювана форма енергії — геотермальна. Вчені Массачусетського технологічного інституту встановили, що запаси теплової енергії Землі становлять 13 000 ЗДж (3 — скорочено зетта = 10²¹), з яких людина може вже сьогодні використати 2000 ЗДж. Сумарне споживання енергії всіх держав світу становить приблизно 0,5 ЗДж на рік. Отже, впродовж 4 000 років людство може отримувати необхідну енергію лише за допомогою геотермальних джерел.

БОРІТЬБА З ВАТАМИ

Уряди провідних країн світу визнають, що поки не готові до радикальних змін в енергетичній політиці,

тому схильні сповідувати принципи Діна Кеймена.

Міністерство енергетики США у 2004 році розрахувало: замінивши лампи розжарювання і люмінесцентні на світлодіодні, впродовж 2005–2025 років можна заощадити 3,5 квадрильйони Btu **див. словничок**. Споживання електроенергії в США знизиться на 29%, а американці за 20 років зекономлять понад \$125 млрд. На сайті виробника світлодіодів Philips Color Kinetics навіть є калькулятор енергозбереження – ввівши параметри освітлення, тариф на електроенергію, дізнаєшся, скільки можна заощадити завдяки світлодіодам. Наприклад, металогалогенові лампи на світлодіоди замінили в міжнародному аеропорту Лос-Анжелеса, й тепер тут економлять 75% електрики на рік. Світлодіоди встановили і в лас-вегаському готелі-казино «Хард-рок» – щорічні витрати на електрику зменшилися з \$18 тис. до \$1,9 тис.

У розвинених країнах пропагують й інші способи енергоощадження. Наприклад, привчають мінімально використовувати режим очікування в побутовій апаратурі. Британські вчені підраховували, що за рік режим stand by з'їдає 7 тераваттодин – стільки виробляють дві електростанції щороку, викидаючи в атмосферу 800 тис. т вуглецю.

Міжнародне енергетичне агентство IEA навіть розробило глобальний план «Один ват» – до 2010-го всі нові пристрої повинні споживати в режимі очікування менше 1 Вт.

ЕКОНОМІЯ ПО-УКРАЇНСЬКОМУ

В Україні все ще діє формула «споживаєш багато – платиш усе більше». Хоча державних структур, які займаються розробкою і впровадженням альтернативних джерел енергії та енергозбереженням, – рахувати й не перерахувати: Державний комітет з енергозбереження, Державна інспекція з енергозбереження, Національне агентство з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів, Міністерство з питань житлово-комунального господарства, Інститут загальної енергетики НАНУ, Інститут відновлюваної енергетики НАНУ тощо. Міністерство палива та енергетики України навіть має енергетичну стратегію до 2030 року. Щоправда, на офіційному сайті міністерства документ подається лише... англійською мовою. Ще в 1997 році була затверджена Комплексна державна програма енергозбереження України, однак належної фінансової підтримки вона так і не отримала. **Див. також інтерв'ю на стор. 461. ▮**

СЛОВНИЧОК

Пасивний будинок – будинок із низьким споживанням енергії.

Btu, або БТУ – британська теплова одиниця.

Світлодіод (англійською light emitting diode, або LED) – напівпровідниковий пристрій, який випромінює світло при пропусканні через нього електричного струму. Світлодіодні лампи споживають від 3% до 60% потужності, необхідної для звичайних ламп розжарювання аналогічної яскравості. Термін служби світлодіодної лампи – близько 100 тис. годин (понад 11 років).

WWF (World Wild Fund) – Фонд захисту дикої природи, на логотипі – панда.

Традиційні непоновлювані джерела енергії
Нафта і нафтопродукти, газ, вугілля, уранова руда, деревина.

Альтернативні поновлювані джерела енергії
Сонце, вітер, вода (припливи-відпливи, хвилі, водоспади); геотермальні (гейзери, вулкани); біомаса (з неї отримують біопаливо, біогаз, тепло, електроенергію).

Виховання ощадливих

АВТОР: Катерина Липа

Хмарочос Freedom Tower заощадить близько 50% енергоресурсів порівняно з аналогічними будівлями

На Заході енергозбереження перетворили на корисну повсякденну моду

Внашій країні дуже люблять списувати небажання чи неможливість щось міняти-реформувати на специфіку народу: він (народ), мовляв, і незаможний, і неосвічений, і запеклий індивідуаліст («моя хата скраю!»), тому все, що проходить з європейцями чи американцями, з українцями точно не пройде. Цікаво, що цю тезу з якоюсь мазохістською насолодою повторюють усі — від нардепів до тіток на базарі.

Але не варто аж так пишатися власною унікальністю, більшістю риз ми нічим не відрізняємося від інших народів. Пересічний німець, британець чи скандинав також за копійку вдавиться і не захоче міняти свій налагоджений побут на угоду якійсь державній програмі чи ефемерній ідеї збереження комфорту нащадків. Тож свідомі еліти західного суспільства вже не перший десяток років займаються «дресурою» громадян, привчаючи їх налігачем і калачем берегти довкілля та заощаджувати енергоресурси.

РОЗПРОДАЖ

На сейлі шопоголіки метуть із прилавків усе — потрібне й непотрібне. Тому коли виробники вітряків чи сонячних колекторів на всіх рекламних ресурсах постійно повторюють: «Акція! Беріть за півціни, в кредит, через кілька років не будете платити за електрику, бо матимете власну!», європейці чи американці, за звичкою, хапають. Звідки гроші на таку благодійність? Зазвичай із податків, що їх

держава накладає на енергоємні виробництва, які, своєю чергою, давно перейшли чи переходять на енергоощадні технології, без яких продукція втрачає конкурентоспроможність. Далі держава або надає різні пільги компаніям, що просувають на ринок енергозберігальне обладнання, або доплачує (до 70%) людям, які витрачаються на встановлення у своїх оселях далеко не дешевої техніки.

Найбільш просунуте керівництво будівельних фірм відверто визнає, що, привчаючи людей до ідеології пасивного будинку **Ідив. словничок на стор. 391**, виховує майбутніх споживачів і забезпечує своє лідерство на ринку в майбутньому. Адже вичерпання надр та наближення парникового ефекту — прикра реальність, тому заощаджувати ресурси все одно доведеться, але за кілька десятиріч це буде вже не добровільною, а примусовою справою.

ГЛАМУР

Усесвітня змова таки існує: виробники й державні структури Заходу домовилися між собою і просувають ідею енергозбереження всюди, де тільки можливо, від дитячих садків до будівельних мегапроектів. Зазіхнули на «святе» — поняття гламурності й престижності. Наприклад, здобути престижну нагороду в архітектурі чи виграти серйозний конкурс у галузі предметного дизайну, не застосувавши в проекті енергозберігальні та дружні довкіллю технології, сьогодні неможливо. Глянсові журнали подають усе, що пов'язано із заощадженням ресурсів (від меблів із макулатурного картону до флакончика парфумів із переробленої сировини) як речі круті, модні, ба — навіть гламурні. Пересічна білявка-читачка й незчулася, як опинилась у шикарному енергоощадному середовищі та й стала палкою прихильницею ідеї збереження ресурсів планети. ■

А у нас у квартирі...

СПІЛКУВАЛАСЯ Катерина Липа

Віктор Гершкович, автор першого в Україні будинку, потреби якого цілковито забезпечує енергія сонця, розробив програму «П'ять кроків до позбавлення України від метанової залежності». Тиждень з'ясував у нього, як українцям стати енергонезалежними

Перший крок — відмова від газових плит. Свого часу використовувати газ було значно дешевше, ніж електроенергію, тож в Україні загальна газифікація розпочалася ще наприкінці 1940-х років. Газопроводи у нас прокладені по стінах будинків — це старі труби, що іржавіють на очах. У селах газогони прокладають над землею на стійках, стійки збивають машини, виникають аварії, а отже, є загроза для життя людей. Витоки газу такі значні, що норматив його використання у побуті за останні 10 років збільшився на 50%, хоча насправді ми стали менше готувати їжу на газу і більше користуватися електроприладами. Усі ми будь-якої миті можемо підірватися — з власної недбалості або з недбалості сусідів. А електричні плити не вибухають.

Нині всі, аж до прем'єр-міністра, говорять про необхідність переходу на електричне опалення. Але для забезпечення електрикою потреб теплопостачання житла довелось б збудувати близько 120 блоків ядерних електростанцій потужністю 1000 МВт кожен. Це невирішене завдання для будь-якої держави. Крім того, АЕС не може працювати у режимі: сьогодні відлига, завтра мороз, а післязавтра взагалі літо й опалення буде непотрібне. Тому не можна говорити про те, що в Україні є надлишок електроенергії, якого достатньо для теплопостачання. Його вистачить лише для приготування їжі.

Другий крок — у наших будинках немає пристроїв для регулю-

вання температури. Тільки-но на вулиці теплішає, всі одразу відчиняють вікна. Зайві витрати енергії шалені.

Третій крок є вельми неординарним, він забезпечив би великий ефект, якби на це була політична воля. Річ ось у чому: загальна потужність теплових електричних станцій в Україні становить близько 50 млн кВт. В атмосферу або водоїмища скидається теплова енергія електростанцій. Якщо її використати для теплопостачання, можна заощадити до 40 млрд кубів газу. Наприклад, Трипільська електростанція, що працює на українському вугіллі, скидає тепло у Дніпро, натомість могла б ним опалювати столицю.

Атомні електростанції також викидають тепло, яким слід користуватися.

Дніпропетровські енергетики нещодавно розробили техніко-економічне обґрунтування переходу на теплопостачання Запоріжжя від електростанції міста Енергодара, що за 65 км від обласного центру. Там багато електростанцій, навколо яких парують ставки-охолоджувачі. Цю енергію можна спрямувати на обігрів Запоріжжя. Звісно, це не так просто. Обладнання електростанцій потрібно замінити, позаяк їхній ресурс вже давно вичерпаний.

Четвертий крок. Більшість будинків в Україні споруджені за старими радянськими нормами, мають погану теплоізоляцію і втрачають велику кількість тепла. Тому їх слід належним чином ізолювати. Так, це дорого і довго окупається, але абсолютно необхідно — дорогий газ фактично витрачається на опалювання діркових будинків.

П'ятий крок — використання альтернативних джерел енергії. Найефективніший пристрій — тепловий насос, який може обігріти будинок на одну родину. У місті з цим складніше: для сучасного багатоповерхового будинку довелось б бурити свердловини на кілометри. Це нереально. Але в місті тепловий насос може використовувати тепло стічних вод. Наприклад, у гуртожитку інституту «КиївЗНДІЕП» ми використали тепло стічних вод і повернули його в будівлю у вигляді гарячої води.

Пропозиції «П'ять кроків до позбавлення України від метанової залежності» було розроблено ще в січні 2006 року під час першої газової кризи. Тоді ж їх передали до приймальні Кабінету Міністрів. Окрім того, у мене була нагода вручити їх під час наради у Міністерстві регіонального розвитку та будівництва тодішньому прем'єр-міністрові Єханурову, але жодної реакції не було. ■

Будинок із дахом — сонячним колектором в Алушті

Скільки коштує енергонезалежність

АВТОР: Іван Давиденко

Основні причини непопулярності енергоощадних технологій, спрямованих на особисту енергетичну незалежність, – недовіра до нового і висока вартість обладнання. Та з часом вітрогенератори чи автономні електростанції обов'язково окупають себе і навіть починають приносити прибуток: як-то кажуть, заощадив – отже, заробив

Автономна сонячна електростанція для дачного будиночка

Сумарна продуктивність – 1,2 – 1,5 кВт*год на добу
Забезпечення роботи електрообладнання в режимі автономії:
– телевізор (220В/50 – 60 Вт) – 5 – 7 год;
– освітлення: 3 – 4 лампи економічні (220В/14 – 17 Вт) – 4 – 6 год;
– ноутбук – 2 – 2,5 год;
– дрібниці (зарядження мобільного, радіоприймач)
Термін служби сонячних батарей – понад 50 років!
Ціна – 26 тис. грн

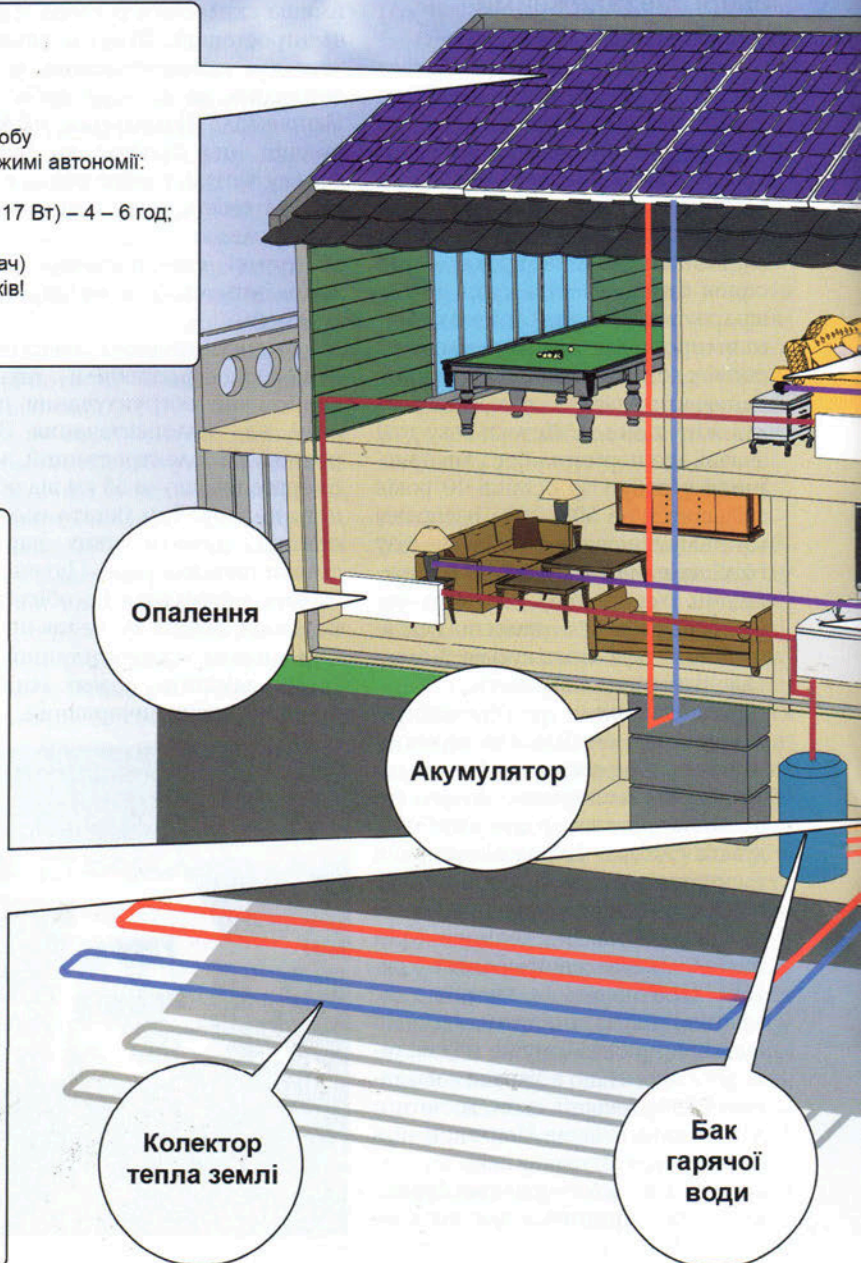
Теплові насоси:

– ґрунтові теплові насоси (4 – 40 кВт);
ціна – від €5 тис. до €14,8 тис.;
– повітряні теплові насоси (8 – 14 кВт);
ціна – від €8,4 тис. до €9,1 тис.;
– насоси, що функціонують на відпрацьованому внутрішньому повітрі;
ціна – від €3,4 тис. до €7,4 тис.

У теплом будинку площею 100 м² із утратою тепла 50 Вт/м² як енергоощадне джерело для систем опалювання і нагрівання води може бути використана теплонасосна установка у складі:

– теплового насоса (з вбудованим водонагрівачем 160 л) – **€7078;**
– трубопроводів, фітінгів, з'єднувачів, арматури для об'язування теплового насоса – **€970;**
– трубопроводів, арматури нижнього контуру – ґрунтового колектора – **€420;**
Усього по теплонасосній установці – **€8468.**

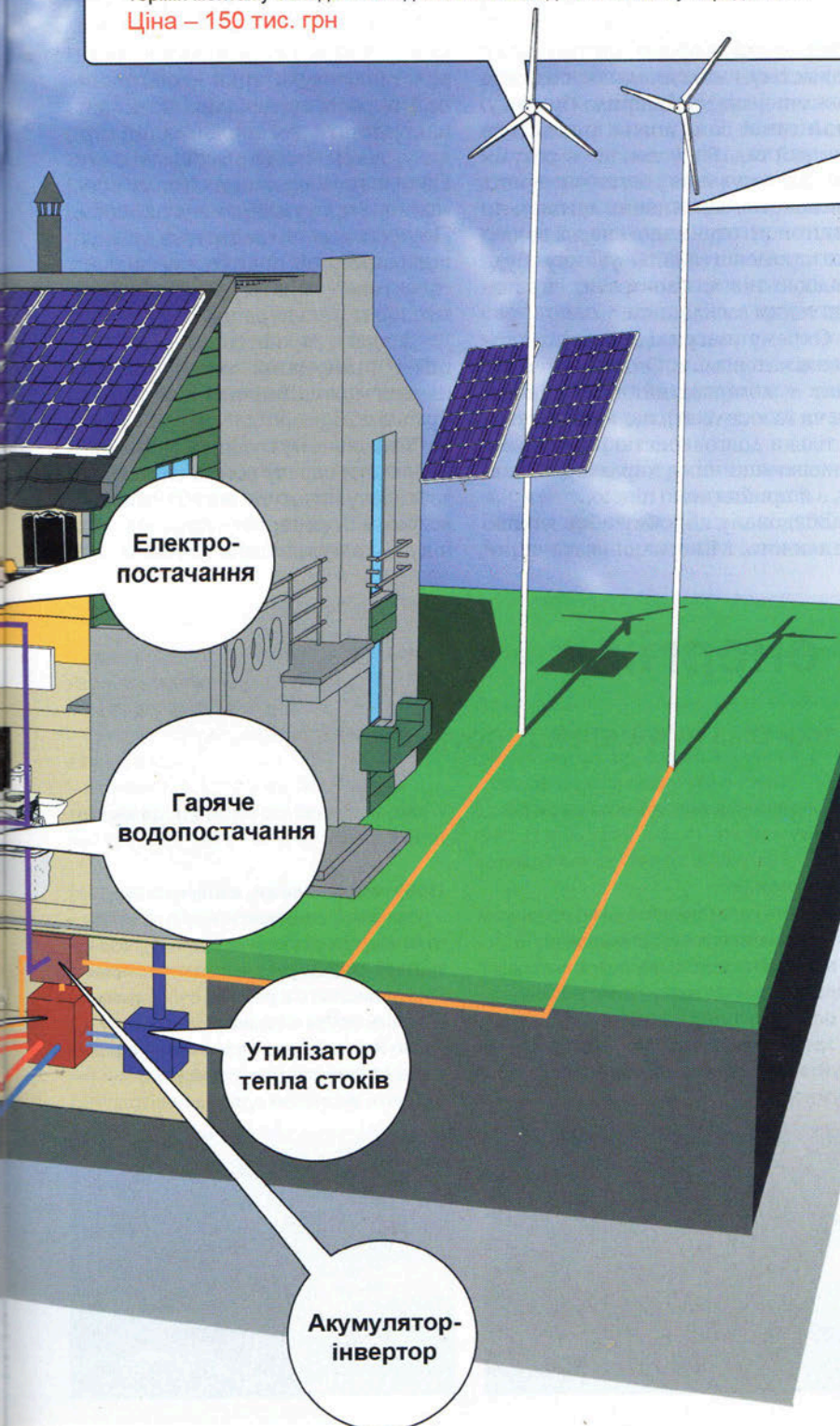
Отже, інвестиція у **€9,5 тис.** дорівнює 20–30 рокам отримання 75% енергії, потрібної для опалювання та підготовки гарячої води

Автономна вітро-сонячна електростанція для котеджу

Комбінована вітро-сонячна електростанція є автономним джерелом електроенергії, може забезпечити роботу холодильника, телевізора, пральної машини, комп'ютера, освітлення, насосів, системи опалювання та інших побутових електроприладів. Запас електроенергії в акумуляторах дає змогу забезпечити роботу електроустаткування навіть за відсутності вітру. Гарантійне обслуговування – 12 місяців. Термін монтажу обладнання під ключ – 30–35 днів із моменту передоплати.

Ціна – 150 тис. грн

Вітрогенератори:

Вітрогенератор Eurowind 3001

Максимальна потужність – 500 Вт
Початкова швидкість вітру – 2,5 м/с
Номинальна швидкість вітру – 12 м/с
Повна вага вітрогенератора – 12,5 кг

Ціна – від \$820

Вітрогенератор Eurowind 3001

переносний

Забезпечує функціонування сигналізації, освітлення, заряджає мобільні телефони, ноутбуки, плеєри. Придатний для автономного обслуговування польових насосів, автономних холодильних установок, ламп вуличного освітлення, камер стеження та інших одиночних енергозалежних систем

Вітрогенератор Eurowind 2

Максимальна потужність – 3000 Вт
Початкова швидкість вітру – 2 м/с
Номинальна швидкість вітру – 9 м/с
Повна вага вітряка – 289 кг
Робоча температура – від -40 до +60 °C

Ціна – від \$3,9 тис.

Вітряк потужністю 3 кВт – одна з найпопулярніших моделей, забезпечує енергією будинок невеликого або середнього розміру. Його можна комбінувати із сонячними батареями і дизельним генератором для безперервного забезпечення енергією. Для замиського будинку такого вітряка більш ніж достатньо. Для його встановлення не потрібна бригада робітників, однієї пари рук та інструкції цілком достатньо.

Вітрогенератор Eurowind 5

Максимальна потужність – 6400 Вт
Початкова швидкість вітру – 2 м/с
Номинальна швидкість вітру – 10 м/с
Повна вага – 1293 кг
Робоча температура – від -40 до +60 °C

Ціна – від \$10,2 тис.

П'ятикіловатний вітрогенератор виробляє на рік енергії, якої вистачає для забезпечення будинку середнього або великого розміру

Моя хата скраю

АВТОР: Іван Давиденко

Тиждень з'ясовував, як спорудити будинок, незалежний від комунальних тарифів

Згідно з міжнародними стандартами енерговитрати пасивного будинку не повинні перевищувати 15 кВт/м² (без урахування теплої води й електрики), а на обігрів приміщень працюють побутові прилади, люди, сонячні промені й тепло з кухні.

Проектуючи пасивний будинок, важливо правильно зорієнтувати його за сторонами світу з відповідним використанням того чи іншого будівельного матеріалу. Так, для

Центральної Європи оптимальним вважається максимально відкрите (засклене) південне крило будинку. В цій самій зоні можна розмістити зимовий сад. Річ у тім, що в результаті застосування багатокамерних склопакетів, заповнених аргоном чи криптоном, отриманої енергії сонячних променів навіть узимку буде більшою ніж тепловтрати, спричинені таким заскленням.

Окрему увагу слід приділити стіновим матеріалам. Оптимальний варіант — комірчастий бетон (пінобетон чи газосилікат), що вирізняється не тільки довговічністю і хорошими теплоізоляційними характеристиками, а й прийнятною ціною.

Збудовану коробку обов'язково утеплюють. Мінеральна вата, піно-

скло, екструдований пінополістирол, теплі штукатурки — ось неповний перелік матеріалів, які можна використати для теплоізоляції стін, даху, вікон, перекриттів і підлоги. Посилити збереження тепла оселі можна і продуманою вентиляцією. Перед тим як потрапити на вулицю, відпрацьоване повітря має віддати своє тепло свіжому вуличному — так звана рекуперация.

Завдяки професійно розробленій і продуманій технології утеплення можна знизити тепловтрати будівлі у 20 разів.

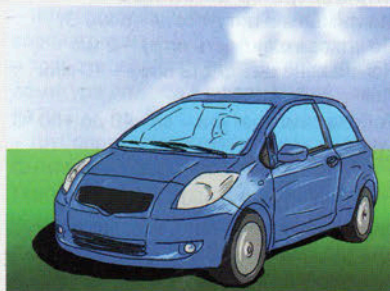
У пасивному будинку можна використати одразу кілька систем, що забезпечуватимуть житло гарячою водою, а інженерні установки і техніку — електричним струмом. На-

Як заощадити енергію

ПОРАДИ МІНІСТЕРСТВА ЕНЕРГЕТИКИ США (WWW.ENERGY.GOV)

Автомобіль

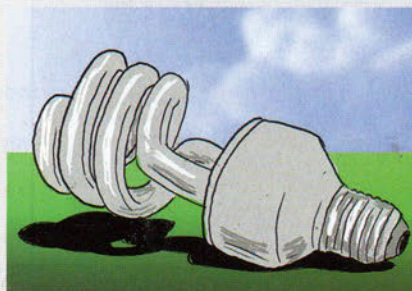
- за кермом поведіться неагресивно (різко не газуйте і не гальмуйте);
- купуйте авто економічні, гібридні, на альтернативному пальному;
- вирішуйте кілька питань за одну поїздку;
- вчасно міняйте фільтри, мастило;
- достатньо накачайте шини;
- речі краще перевозити всередині, а не на даху;
- не возіть зайвого багажу;

- кондиціонер вмикайте лише за потреби

Освітлення

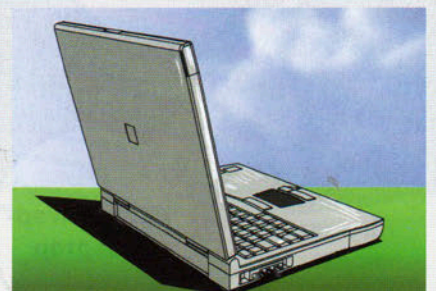
- замість галогенових і ламп розжарювання використовуйте економічні;
- встановіть освітлення, що вмикається / вимикається від датчиків руху чи світла;
- оформіть інтер'єр у світлих тонах;
- замість великої люстри використовуйте місцеве освітлення меншої потужності;

- вимикайте світло у кімнаті, де нікого немає

Побутові прилади, електроніка

- повністю її вимикайте (навіть із розетки апаратура тягне електрику), користуйтеся подовжувачами з вимикачами;
- не залишайте в режимі очікування;
- сушіть посуд на повітрі;
- купуйте техніку з позначками ефективного використання енергії;
- сушіть випраний одяг на повітрі;

приклад, у той час як українські господарі засівають свої наділи городиною, представники розвиненіших країн віддають перевагу насадженням із вітряків. Нескладна конструкція, що перетворює кінетичну енергію на електричну, складається з щогли і лопатей, які приводять вал генератора в рух. Союз трьох складових і є вітровою установкою. Логічно, що система потребує певної автоматики і перетворювачів — не може ж вітряк подавати струм одразу до розетки. Тому конструкція також включає: контролер — мозок системи, що відповідає за контроль робочих характеристик і захист, керування апаратом, заряд акумуляторів; акумуляторні батареї для накопичення отриманої енергії; інвертор — пристрій для перетворення постійного струму (з акумуляторів) на змінний; автоматичний перемикач джерела живлення, що відповідає за подачу енергії з альтернативного джерела в разі вимкнення основного. Головне — правильно розрахувати вихідні дані ділянки і потреби будинку, а далі залишається покластися на природу.

Близько $\frac{3}{4}$ енергії, спрямованої на обігрів, охолодження оселі, гаряче водопостачання, можна отримати з навколишнього середовища, що досягається за допомогою теплового насоса. Принцип його роботи полягає ось у чому. Охолоджений теплоносій, проходячи крізь певне природне середовище (землю, воду, повітря), бере його тепло і підігрівается на кілька градусів. Теплоносій проходить через теплообмінник і віддає зібране тепло у внутрішній контур. В останньому міститься холодоагент, що проходить через випарник і перетворюється на газ. Газ потрапляє в компресор, де його температура підвищується. Гарячий газ надходить у другий теплообмінник, де віддає своє тепло теплоносію з трубопроводу системи опалення. Результат — температура теплоносія системи опалення підвищується, холодоагент переходить у рідкий стан і цикл повторюється.

Сумарна потужність сонячних променів, що потрапляють на Землю протягом 22 діб, відповідає всім запасам органічного палива на

шої планети. Про це свідчать результати наукових досліджень. Власники будинків із великим дахом можуть обладнати їх сонячними колекторами, що, використовуючи енергію сонячних променів, нагрівають суміш води і гліколю. Нагрітий коктейль передається до накопичувача тепла, а звідти — у тепловий насос. Перетворення сонячного електромагнітного випромінювання на електричний струм — справа сонячних батарей, що працюють на основі фотоелектричних перетворювачів.

Кожна система має свої переваги і недоліки, зумовлені як самою конструкцією, так і її залежністю від природних чинників. Відповідно оптимальний варіант — обладнання пасивного будинку електронною системою «розумний дім», що контролюватиме витрати енергії і, наприклад, вимикатиме опалення за досягнення в приміщенні оптимальної температури. Закордонний досвід експлуатації пасивних будинків засвідчив, що система «розумного дому» дає змогу заощаджувати до 25% коштів. ■

- краще купувати ноутбук, ніж стаціонарний комп'ютер;
- не пересувайте одяг;
- використовуйте перезаряджувані акумулятори;
- заставка монітора не зменшує витрат, краще його вимкнути або перевести у сплячий режим

Ізоляція

- добре ущільнюйте вікна;
- залежно від клімату купуйте вікна з відповідним ультрафіолетовим коефіцієнтом;
- використовуйте штори, жалюзі;
- закривайте щілини, особливо в нижній частині дверей, щоб уникнути протігів;

- утепліть стіни, стелю, підлогу, двері

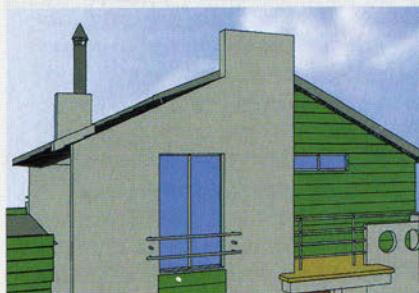
Ландшафт

- розташування будинку відносно інших будинків, гір, дерев, водоймищ впливає на енергетичний баланс;
- садіть дерева і кущі біля будинку, плющ і виноград — на стінах (прохолодніше влітку, тепліше взимку).

Тепло, охолодження

- встановлюйте термоізоляційні рефлектори між батареєю і стінкою;
- випускайте повітряні пробки з батарей раз чи двічі на рік;
- мийте батареї, радіатори, не заставляйте їх меблями, не завішуйте килимами;

- у спеку краще користуватися вентилятором, а не кондиціонером;
- вимикайте витяжку на кухні та у ванній кімнаті не пізніше ніж через 20 хв після приготування їжі або купання;
- зробіть термоізоляцію труб;
- замініть старий кондиціонер на новий, економний (заощаджує до 50% грошей);
- мийте повний набір посуду, періть одяг разом, а не по одній речі;
- приймати душ дешевше, ніж ванну;
- встановіть сонячні нагрівачі води;
- ремонтуйте крани, щоб не капала вода;
- встановіть теплозберігальну систему на труби, що відводять гарячу воду

Криза допоможе

СПІЛКУВАЛАСЯ Катерина Липа

Сергій Денисюк, професор, доктор технічних наук (Інститут енергозбереження та енергоменеджменту НТУУ «КПІ»)

В Україні, як і в усьому цивілізованому світі, створюються масштабні державні програми заощадження енергії. **Тиждень** дізнався, наскільки вони реалістичні та дієві?

У. Т.: Відколи держава почала опікуватися енергозбереженням?

— Державну політику щодо заощадження енергії в Україні провадив створений ще в 1995 році Держкомітет енергозбереження. Далі, під час першого прем'єрства Юлії Тимошенко, його змінила Національна агенція ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР). На жаль, у результаті перетворення комітету на агенцію частина його функцій відпала. Це почасти пов'язано зі зміною еко-

номічної системи на ринкову. З іншого боку, лобювалися певні інтереси, деякі функції комітету, зокрема пов'язані з вугіллям, невідновлюваними ресурсами, були розпилені по інших організаціях та відомствах. При комітеті у 1997 році була розроблена «Комплексна державна програма енергозбереження України», у якій позначені певні «реперні точки» аж до 2015-го. Погана чи хороша, але це була одна з небагатьох державних програм, що діяли.

У. Т.: Ми ці «реперні точки» проходимо за графіком?

— Не за графіком, оскільки зараз економічні умови не ті, що були 1997 року, коли в програму закладалося понад 40% заощадження енергоресурсів. Для її реалізації потрібні були інвестиції, ін-

новації, економічні заходи, кредитування — весь комплекс питань, які, звісно, вирішено не було. У межах закону про енергозбереження планувалося створити профільний фонд, який акумулював би кошти. На жаль, фонду так і не

ЧУЖИЙ ДОСВІД

Тепловий удар

АВТОР: Роман Кабачій

У Польщі закон про термомодернізацію діє вже 10 років

Після підписання урядом Польщі Кіотського протоколу перед країною постало завдання зменшити небезпечні викиди в атмосферу. Комплексна програма передбачала, зокрема, пропагування серед населення необхідності зміни застарілих обігрівальних котлів та утеплення житлових будинків. У грудні 1998 року було ухвалено Закон «Про підтримку термомодернізаційних заходів», який

відтоді кілька разів поновлювали. Згідно з цим законом держава в особі Міністерства охорони навколишнього середовища та його відомчих представництв на місцях зобов'язана допомогти людині, яка бажає шляхом термомодернізації свого житла заощаджувати тепло.

На практиці це виглядає так: власник будинку (у випадку, якщо будинок багатоквартирний — співдружність власників) звертається до місцевої влади з проханням про дофінансування термомодернізації. Проводиться аудит будівлі, у результаті якого визначаються пріоритетні роботи: зовнішнє утеплення (дає змогу уникнути втрати до 25% тепла), ізоляція підлоги (10%) і даху (18%), заміна вікон (від 15 до 23%), ремонт тепломережі (10–25%), заміна старого опалювального котла. Після цього власник помешкання бере 10-річний

кредит на виконання термомодернізаційних робіт, після завершення яких держава компенсує 70–80% вартості позики. Подальше місцева влада фінансує половину вартості екологічного обладнання, не змушуючи власника (інвестора) оформляти кредит. У разі термомодернізації громадських споруд місцева влада звертається до воеводських управлінь охорони навколишнього середовища з проханням профінансувати роботи з утеплення будівлі. За 10 років дії закону тільки ледячий не реалізував такі проекти.

Непродуманим боком закону експерти вважають положення, згідно з яким під час аудиту будинку має бути доведено, що після термомодернізації приміщення матиме вищий від прописаних у польському Держстандарті-для новозведених будинків рівень теплозбереження. ■

створили. Зараз нібито знову збираються його створити, але джерела його наповнення немає. Можна, як на Заході, брати 1–2% вартості реалізованих енергетичних ресурсів — ось і механізм наповнення, не потрібно вигадувати велосипед. Але західний досвід не прижився. Зауважу, що під газом енергозбереження деякі депутати Верховної Ради лобювали свої інтереси. Багато питань енергоефективності було дано на відкуп у регіони, і кожна область вирішувала їх по-своєму. Є передові області: Київська, Рівненська, Львівська, Дніпропетровська, Донецька, Харківська, республіка Крим, а є області, де все робилося на дуже низькому рівні. Окрім державної програми енергозбереження, було розроблено програму використання альтернативних джерел енергії. Для її реалізації також потрібні були гроші. Робилися певні спроби лобювання встановлення вітряків.

Нині плани не можуть бути реалізовані — позначилися економічні проблеми, брак фінансів. Невідомо, якою буде економіка після кризи, які напрями розвитку країни стануть пріоритетними.

У. Т.: Криза може спонукати населення й бізнес до енергозбереження, адже зараз на першому плані заощадження на всьому?

— Криза допоможе, коли буде видно мету. Нині вона тільки-но формується. Потрібно впасти на дно і на цьому дні з'ясувати, що робити. Криза може допомогти тільки в одному: власники важкої промисловості, металургії, хімії, нафтохімії зрозуміють, що вартість ресурсів має планку, вище від якої вони мають вже щось робити, а якщо не вживатимуть певних заходів, то просто збанкрутують. Проблема в іншому: ціна, приміром, на нафту і нафтопродукти була штучно завищена і тепер знизилася до тієї межі, коли впровадження альтернативних енергоносіїв (біогазу, біодизелю) та джерел енергії (тих-таки сонячних колекторів і теплових насосів) втрачає сенс — невигідно.

У. Т.: Чи є програми пропагування енергоощадних технологій серед населення?

— Проблема в тому, що вони є, але їх не видно. Вони працюють, але точково. Наприклад, наш інститут, комітет енергозбереження, Київська держадміністрація за допомогою європейських розробок створили інформаційну мережу, систему поширення досвіду енергозбереження, інтернет-ресурси проводили дні енергозбереження у Києві. Але вони зійшли нанівець, оскільки нинішній мер Черновецький відмовився дати

гроші на ці заходи, його все це не цікавить. Захід намагається прощтовхувати якусь інформацію, але ми чудово розуміємо, що вони хочуть заробити на Україні як експерти. Та рекомендації, які вони можуть дати, давно відомі. Якби муніципалітети були більш-менш сильними і мали бодай якісь гроші, можна було б зробити енергоощадні дотації: лампочку вкрутити, тепловий насос поставити тощо. З іншого боку, для населення електроенергія, тепло, газ мають коштувати дорожче — інакше йому не цікаве енергозбереження. У Швеції сотні тисяч теплових насосів, у Фінляндії вони стоять навіть за полярним колом. Альтернативні джерела — це магістральний шлях. Хочемо ми чи ні, але до цього прийдемо.

У. Т.: Коли?

— Ми мали би прийти ще вчора. Складне питання: наскільки нинішній чи наступний уряд усвідомлюватиме глибину кризи і яких заходів уживатиме? Якщо замазуватимуть проблеми і всіх заспокоюватимуть до виборів президента, то цей рік буде втрачено. Якщо визнають: ось така у нас ситуація, ми так і так діятимемо, заходи непопулярні, але вимушені, то справа рушить. Тим більше що одним зі шляхів виходу з кризи є зниження енергетичної залежності. ■

Як заощадити енергію

ПОРАДИ WWF (WWW.PANDA.ORG)

Вдома

- повністю вимикайте електроніку;
- бережіть воду:
- а) закручуйте кран, коли чистите зуби;
- б) збирайте воду, якоюмили фрукти й овочі, щоб полоти рослини;
- дізнайтеся, де у вашому районі можна утилізувати старі батарейки та інші небезпечні речі (краще користуватися перезаряджуваними акумуляторами);
- здавайте макулатуру, склотару, пластик;
- замість паперових листівок надсилайте електронні;
- не користуйтеся одноразовим посудом

Шопінг

- до магазину йдіть зі своїм пакетом;

- купуйте менш запаковані товари;
- купуйте бавовняний одяг, природно вирощені фрукти, овочі;
- вибирайте енергоефективні пристрої;
- користуйтеся папером, виготовленим із макулатури;
- за даними ООН, сектор, що займається великою рогатою худобою, виробляє більше парникових газів, ніж транспорт, тому краще їсти менше м'яса

Сад, город

- збирайте дощову воду для поливання;
- не засаджуйте весь сад культурними рослинами, нехай дикі рослини також ростуть у ньому;
- вирощуйте місцеві види дерев;

- не рвіть квітів у дикій природі,
- купуйте цибулини, насіння і саджанці у місцевих садоводів;
- замість хімічних пестицидів використовуйте натуральні;
- заохочуйте пташок прилітати до саду, вони знищують комах-шкідників;
- для боротьби зі шкідниками використовуйте пастки, природних ворогів, запахні рослини (м'ята, васильки, часник, нагідки, чорнобривці, хризантеми);
- замість хімічних добрив використовуйте органічний компост, солом, листя, перегній;
- не купуйте обладнання та інструменти, виготовлені з використанням тропічних міцних порід дерев (наприклад, червоного дерева).

Кубань під кригою

І станиці, і неформальну столицю Кубані завалило снігом. У Краснодарі на пам'ятнику козакові біля губернської адміністрації — розкішна папаха. І навіть бронзова цариця у білій кубанці набакир. Довкола неї, за втіленням задумом Міхаїла Мікешина, товпляться маленькі козачі отамани, як звірятка під ногами московського байкаря Крилова.

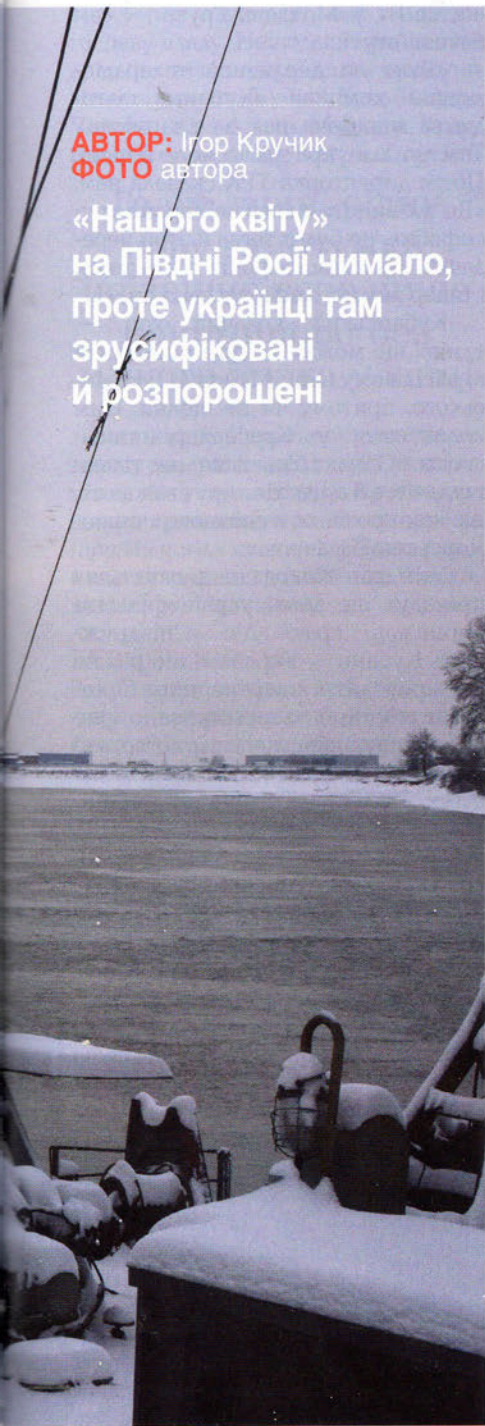
Зима демонструє себе у всіх ампліах: від морозів до кучугур. Динозаври Башкирського тролейбусного заводу грузнуть, а водії раз по раз виходять із кабіни оббивати лід із коліс. Річка Кубань, однак, закрижана лише біля берегів — отака швидка горянка.

«Піддержи Кубань, вибери Катерину!» — закликають над центральною вулицею Красnodара

розтяжки: мовляв, проголосуймо за царицю у телепроекті «Ім'я Росії». І поруч вивіска: «Салон «Інтим». Медицинские препаратъ». Тут, хоч як дивно, поважають імператрицю, яка масово виселила козаків із Січі на Кубань, і це для стороннього спостерігача виглядає наче якась фрейдівська перверзія. Утім, тут є речі ще парадоксальніші.

АВТОР: Ігор Кручик
ФОТО автора

«Нашого квіту»
на Півдні Росії чимало,
проте українці там
зрусифіковані
й розпоршені

КОЗАКИ НА «-КО»

Щойно запорожці за указом цариці у XVIII столітті переїхали на Кубань, як тут їх зустріло виверження вулкана. Виявляється, це було не найгірше з того, що їм приготувала доля. Потім почалися нацькування козаків на горців, кривава царська служба, громадянська війна, білі й червоні кати, штучний голод...

На руїнах Російської імперії 1918 року виникла Кубанська народна республіка, яка навіть встигла укласти дружній союз з Українською державою. Що й не дивно: навіть після кровопролитної громадянської війни переписи 1920 і 1926 років засвідчували чисельну перевагу на Кубані українців. Однак після 1933-го «нашого квіту» тут значно поменшало.

Нині, за даними останнього Всеросійського перепису населення, у Краснодарському краї на 5 млн мешканців проживають приблизно 132 тис. українців. Це лише свідомі, бо багато кубанців із прізвиськами на «-ко» вважають себе не українцями, а росіянами чи козаками, та й годі. Ось така національність.

ЧЕРВОНЕ І ЧОРНЕ

*«Як ішли ми льодом
та й за своїм родом»
Кубанська пісня*

У магазині «Вина Кубані» оголошення-обіцянка: «Пенсіонерам і трудовим колективам — знижка». Прошу «Цимлянське», печиво «Кубаночка». Краснодарський чай уважався колись у СРСР елітним. Нині тут його знайти непросто — масово завозять імпортований.

за Дунай...» — співає Кубанський козацький хор вірші Тараса Шевченка, покладені на музику регентом цього колективу Віктором Захарченком. Цей хор — гордість Краснодару і, мабуть, чи не останнє нагадування про те, якою ж мовою розмовляла Кубань із діда-прадіда, бо десь на вулиці її почути годі.

Пообідати заходжу до ресторану «Котельня», оформленому в пролетарському стилі. Інтер'єр — труби, вентиля, манометри, стоп-крани й загороджувальні ґрати. На стіні плакат — кубанська жінка у вишиванці повчає пролетаря: «Не пий без закуски!»

Таку саму вишиванку, ті самі знайомі червоно-чорні візерунки здала помічаю у вітрині гламурного бутики на вулиці Чапаєва. Тут продають чудові сорочки і рушники з вишитими берегинями, жайворами, павичами. Цей магазин називається... як? А отак: «Русский лен».

НЕ ГОВОРИТЬ І НЕ ПОКАЗУЄ УКРАЇНА

Микола Сергієнко навчає дітей гри на бандурі в музичній школі. Крім того, очолює Товариство українців Кубані. Воно має кілька десятків більш-менш активних прибічників і сотні пасивних симпатиків. Є місцевий

У 2008 році Краснодарський край зібрав урожай, якого не знав за всю свою історію, — 12 млн тонн зерна, посівши перше місце по Росії

Ще складніше відшукати на Кубані щось відверто українське, хоча воно начебто тут усюди. Краснодарська філармонія, Літературний музей і картинна галерея носять відповідно імена Пономаренка, Кухаренка і Коваленка. Кинеш погляд на міську дошку пошани — теж усе зрозуміло: Столяренко, Коротенко, Семенко...

Біля філармонії я довго розглядаю пам'ятник композитору Григорієві Пономаренку. Родом він з Остра на Чернігівщині, на Кубані написав понад 4600 творів. Найвідоміші з них — класика російської естради: «Ой, снег-снежок, белая метелица», «Оренбургский пуховый платок», «А где мне взять такую песню».

Утім, дивлячись місцеве телебачення, награвляю-таки й на інші пісні: «А тим часом стародавню Січ розруйнували — хто на Кубань, хто

парадокс. Концерт танцю чи співу привертає увагу і викликає захоплення, якщо назвати його «кубанським». Якщо ж охрестити той самий захід «українським», багато хто сахатиметься навіть цього слова.

Чи є на Кубані українські школи, класи, як про це інколи повідомляється у ЗМІ? Хоча б церковноприходські? «Немає ні шкіл, ні класів. А при церкві... Та ви що?!» — пан Микола із сумом розповідає, як у Краснодарі запланували у Катерининській церкві богослужіння на роковини Голодомору. Але його було скасовано, мабуть, не без тиску влади: мовляв, хіба лише самі українці від голоду гинули?

А чи є українське телебачення, радіо? У маленькому за територією та населенням Придністров'ї є. Також, приміром, показують наш

Запорозькі отамани і кобзар підпирають підніжжя тієї цариці, котра Січ зруйнувала

«Інтер+» у Молдові, Грузії — сам бачив. А тут?

«Була на державній телерадіомовній компанії «Кубань» півгодинна передача раз на два місяці. Там лунали українська мова й пісні. Потім директорка ТРК сказала нам: «Вы же видите, какая на Украине русофобия, не будет тогда и этой передачи». Це сталося років п'ять тому, і тепер жодного ефіру в нас немає».

Кубанський козацький хор — єдине, що можна почути і побачити в місцевому ефірі умовно українського, притому чи не щодня. Цим колективом у Краснодарі пишаються. Однак більшість не тільки глядачів, а й артистів хору вважають, що вони росіяни, а співають «чорноморською балачкою».

Утім, пан Микола напружується і пригадує ще деякі українофільські організації краю. Діє «Співдружність Кубань — Україна», що раз на рік проводить конференцію. Органами юстиції зареєстровано ще якесь проукраїнське товариство, але ні де воно збирається, ні чим займається, очільник Товариства українців Кубані не знає. Чув лише, що начебто там заправляє хтось із кіл російської ліберальної партії «Яблуко». А «яблучник» для більшості населення російської провінції — це ліберал, опозиціонер, що звучить радше як негативна характеристика.

«Це в Україні конкурують різні погляди, Грач по телевізору лає свою владу. Тут, у Росії, такого просто не може бути», — каже Сергієнко.

Не знайшов **Тиждень** на Кубані й українських періодичних видань. «Ні. Немає зараз нічого. Ми випускали своїм коштом «Вісник», вийшов 51-й номер, — згадує голова Товариства українців Кубані. — Також «Козацьке слово» видавалося — ще на початку незалежності. Але й досі ці газети згадують у звітах і російського, й українського Міністерств закордонних справ. Мабуть, дипломати хочуть показати, що вони щось роблять».

Відчувається, що на наше МЗС кубанці трохи ображені. «Торік ми святкували 175-річчя з дня народження Марка Вовчка, у Нальчику діє її музей. Я просив допомоги, був у Бориса Тарасюка, тоді міністра закордонних справ, але ніхто не допоміг. Поцікавтеся там, у Києві, нехай скаже український уряд, чи він профінансував тут хоч один захід», — у словах Сергієнка чути докір.

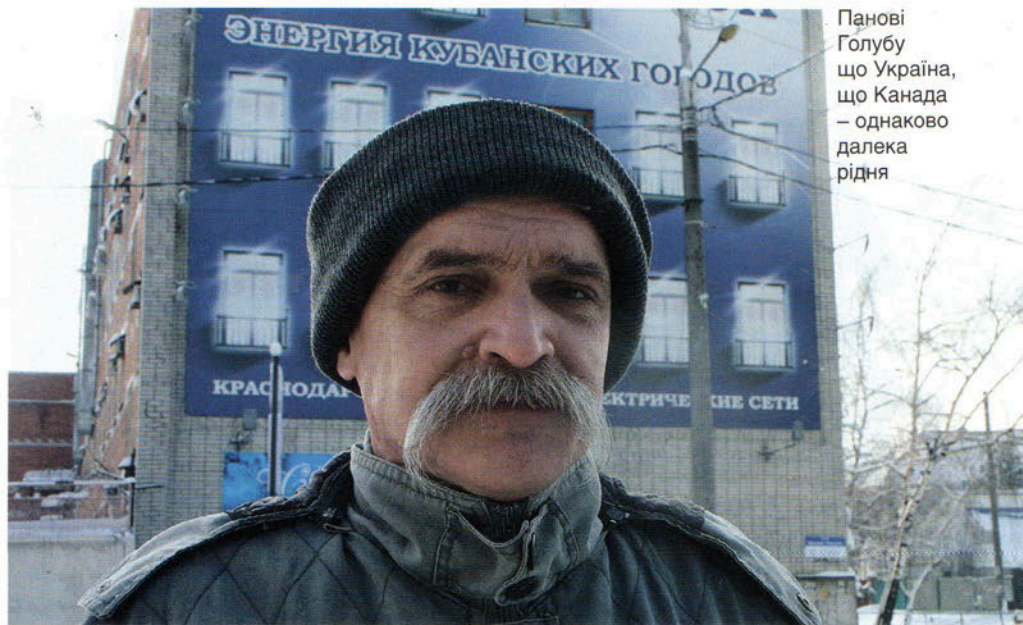
«Тепер у нас вся надія тільки на місцеву владу. Нещодавно ми проводили фестиваль української культури дітей та юнацтва Кубані. Було близько 50 учасників з Анапи, Майкопа, Краснодар, станиць Калінінської та Єли-

Голуб вчив рідну мову самотужки, прізвище своє пише принципово без м'якого знака у кінці

заветинської. Україна обіцяла на це тисячу доларів – ми їх і досі не отримали. А місцева влада Краснодарського краю виділила 19 тис. рублів (приблизно 4,4 тис. грн – Прим. ред.), нам сказали: витрачайте, на що хочете, крім спиртного».

БЕЗ «ПРОСВІТИ»

Закрижанілі обвислі вуса, брита голова – таким козарлюгою виглядає Олег Голуб. Його прізвище значиться в книжці-довідці Р. Польового «Кубанська Україна» (К.: Дюкор, 2002) як голови товариства «Чорно-

Панові Голубу що Україна, що Канада – однаково далека рідня

морська Січ» і лідера кубанської «Просвіти».

«Був у Києві якийсь комуняка Голуб, може, чули?» – запитує пан Олег. Кажу, що той і досі активний, чим засмучую Голуба-краснодарця.

«Я кубанський козак за походженням, але навчався в російській школі, вважався росіянином за національністю». Прізвище своє Голуб пише принципово без м'якого знака у кінці. Демонструє батківську»

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СПОНСОР

Nemiroff

ІНТЕР **K2**
EAST PROMOTIONS

ТУРНИР З БОКСУ

26.02

ПАЛАЦ СПОРТУ

1900

ОЛЕКСАНДР
УСТИНОВ

КУПУЙТЕ КВИТКИ:

228 67 74

Козацька слава розчинилася у монументальному російському патріотизмі

пластикову картку: коли йому її видавали, Голуб наполіг, щоб його написали через Н, а не через С. Вчив він рідну мову самотужки, бо в Краснодарі нею мало хто розмовляє, не викладають і в Кубанському університеті, який він закінчив.

Під час перебудови Олег Голуб спробував створити на Кубані осередок «Просвіти». Влада зустріла цю ініціативу насторожено. Виникали проблеми з орендою приміщень для зустрічей просвітян. Крім того, в українській громаді почалися

глядас так, що кубанського просвітянина виставляли як рідкісний артефакт, щоб легше було отримати якийсь грант. Нині зв'язків з Україною Голуб майже не підтримує, хоча інколи листується з українською діаспорою в Канаді.

Тиждень запитав, чи не відчувуються на Кубані утиски українців за національною ознакою. «Українського руху на Кубані немає, розумієте? — поміркувавши, каже Голуб. — Тож немає кого й утискати».

«Поцікавтеся там, у Києві, нехай скаже український уряд, чи він профінансував тут хоч один захід»

чвари. А після розпаду СРСР «Просвіті» запропонували перереєструватися згідно з новим законодавством. Цього так і не було зроблено, тож ініціатива просто всохла.

Голуб намагався співпрацювати з громадськими організаціями і партіями в Україні. Вони відгукувалися охоче. «Мене згадували у різних відозвах: мовляв, кубанці з нами!» Ви-

МАЛОВПЛИВОВІ МАЛОРОСИ

Щодо Голодомору, то на Кубані його «тихо згадують, — каже Голуб, — хоча в Старокорсунській, наприклад, станиці померло 90% людей. Я бував у цій станиці, розпитував бабів — приблизно так і є, як Конквест написав». (Р. Конквест — англійський дослідник Голодомору. — Прим. ред.)

Та й навіщо, кажуть тут, ворушити негатив? У 2008 році Краснодарський край зібрав урожай хліба, якого не знав за всю свою історію, — 12 млн тонн, посівши перше місце по Росії за виробництвом зерна. Хочеться думати, що у цьому проглядаються наша родинна працелюбність, патріархальна любов до землі тощо. Але «український фермент» старанно оминають у державній статистиці й навіть у звітах російських правозахисних організацій. «У Краснодарі численна і впливова вірменська громада», — пишуть усі довідники. Вірмен тут 5% населення, але ж українців хіба менше? Та про нашу впливовість чомусь навіть не йдеться. Українська мова у Російській Федерації проходить по розряду «рідкісних», і Кубань аж ніяк не виняток. Це взагалі дивно, що без підтримки з України тут ще щось жевріє.

Усе-таки станицям повертають старі, дорадянські топоніми, в'язані з назвами давньоукраїнських козацьких куренів: кажуть, що невдовзі станиця Ленінградська стане знову Уманською. Однак політика замовчування української специфіки, зведення її до фольклору триває.

«Багато залежить від самої України. На Кубані ми не можемо дивитися українського телебачення, його тут ніколи й не було», — констатує Сергієнко. Мабуть, тут потрібні добра воля країни-господаря і певна активність охочих просувати свій продукт, тобто у цьому випадку знову ж таки України.

Афіші Краснодара запрошують на гастролі гурту «Бумбокс». У художньому музеї висять дві роботи киянина Сергія Браткова. Оце, власне, і вся культурна присутність нашої держави у сьогоднішньому Краснодарі — забезпечена чисельно приватною ініціативою.

Як угорці пам'ятають, що колись прийшли в Європу з Уралу, так і кубанці не забувають свого запорозького минулого. Добре знають і пам'ятають, що Катерина придумала назву «чорноморці», щоб відволікти козаків від їхньої справжньої історії. Однак травма української ідентичності витісняється великоросійським патріотизмом.

Мабуть, ще довго чекати, доки скресне оця крига на Кубань-річці. ■

ПОГЛЯД

Козацтво в екзилі

Кубань як дзеркало нашої неспромоги

З часів останнього перепису населення в Росії, тобто з 2002 року, офіційно можна записувати національність «козак», точніше «казак». Приблизно 140 тис. осіб саме так визначили свою тотожність, зокрема 17,5 тис. – на Кубані (ще, як відомо, є козаки терські, донські, оренбурзькі, забайкальські). Також 131 тис. осіб у Краснодарському краї записалася українцями. Надаючи можливість козацької самоідентифікації, деякі представники влади побоювалися, що в таких регіонах, як Кубань, може спрацювати ефект «троянського коня», тобто вирощування власними руками змії сепаратизму. Як показали подальші події, марно.

Серед кубанців поширений культ Катерини II: «А в тисяча сємсот дев'яносто першому році ой прийшов указ од нашої цариці з Петроградугороду» – так починається історична пісня про переселення чорноморців на Кубань, яка спершу називалася Чорноморією, і всім «свідомим» українцям стає ніяково: як же так?! Звідки ж любов? Цю тактику потім повторили більшовики: спершу відібрати все, потім трохи дати – і станеш «святим». Разом із чорноморцями на Кубань потрапляли й російськомовні козаки, утворюючи нову пограничну ідентичність кубанських козаків, які вже не були малоросами, але не стали й великоросами. Місцевий епос дивним чином поєднував давню тугу за вольностями над Дніпром із прославленням російської зброї на Кавказі: «І ми вигнали врага із рідного края, І вернулись ми домою з победою славною» – пісня кубанців початку ХХ ст. Слов'янсько-кавказьке прикордоння було тим, що в західній історіографії називається «фронтиром»: до класичних фронтів належав свого часу Дикий Захід США (характеризувався формальним підпорядкуванням дале-

РОМАН КАБАЧИЙ
заступник редактора відділу
історії та науки

кому центру із сильним акцентом локальної свободи). Історична батьківщина кубанців – Україна – не мала шансів на вплив за Азовом не лише з позиції свого бездержавного статусу, а й тому, що імперська Росія захочувала й підтримувала всі новітні привілеї козацтва. У СРСР із кубанцями особливо не знали, що робити: спершу українизували, а згодом цілими станицями висилали до Сибіру замість того, щоб продовжити царську лінію умиротворення. Нинішня Росія це чудово розуміє, тож усіяло підтримує козацьку ідентичність кубанців, формуючи в них любов до всього «руського» і не заважаючи їм «балакати» й співати своїх чудових пісень. Є думка, що якби Україна і далі йшла пліч-о-пліч із північно-західним сусідом, від неї залишилися б тільки пісні й шаровари, як на Кубані. Хоча це спрощене бачення, але й вимагати від

кубанців бути більшими «українцями», ніж це можливо, нерозумно. По-перше, тому, що вони аж такими українцями ніколи не були: вперше почули про українців під час революції та українізації 1920-х, достоту так, як русини Пряшівщини у 1950-х дізналися про своє українство. «Русинів Сходу» – кубанців – морили голодом у 1933-му лише за те, що вони «балакають». У 1947-му польських лемків поголовно було депортовано за те, що вони «бешідують» і «гварят». За всім цим нібито стояла тінню мати-Україна, хоча насправді вона найменше була зацікавлена у такому розвитку подій. Сьогодні Україна не мала би дратувати кубанців своєю голослівністю на кшталт «ви були наші і будете наші». Бо ж у Росії не називають так званих русинів «русскімі», а тільки «братами». Чому й нам по-братськи не оснастити кубанські школи історичною літературою з України, але російською мовою? Чому в межах домовленостей про ретрансляцію російських каналів в Україні не вийти на можливість ретрансляції українських на Кубані? Хіба не можна було б запрошувати козачат із Кубані на Різдво в Україну, як це роблять галичани з дітьми зі східних та південних областей? Чому не запросити краснодарські державні та приватні музеї приїздити до України з виставками збірок ікон, етнічного одягу тощо? Наразі співпраця помітна лише у зворотному напрямку: Кубанський козачий хор, приїжджаючи щороку, збирає аншлаги по всій Україні. У чому його феномен? У відкритості до нас, у відсутності боязні заспівати записані на Кубані «Спи, Тарасе, батьку рідний» і «Ще й не вмерла». Співаючи це нам, вони співають для себе. Мабуть, і нам слід робити щось для себе, тобто хоч трохи для Кубані.

Танець богині бельканто

Одна з кращих вокалісток всіх часів

АВТОР: Іван Лютий

Успіху Соломії Крушельницької не досягала жодна українська співачка

Ії бронзове погруддя знаходиться у міланському «Ла Скала» поруч із портретом Енріко Карузо. Сучасники ставили унікальність її во-

кального мистецтва на одну вершину з феноменом Федора Шаляпіна. Диригент Артуро Тосканіні називав співачку жінкою з поведінкою королеви. Земляків вражала її безпретензійність. Рецензії на виступи та приватні листи артистки розібрали по рядках десятки дослідників. Фонотека Єльського університету США за користування кожним її раритетним записом із власних фондів свого часу вимагала шалені гроші. Фільми та вистави присвяти. Пам'ятна монета номіналом 2 грн до 125-річчя від дня народження. Оперний театр, школа-

десятирічка, музичне училище, вулиці в кількох містах, названі її ім'ям...

Щоб вислизнути з-під монументалізованого образу Соломії Крушельницької і відчутти власну живу гордість за жінку, котра на початку XX ст. входила до п'ятірки найкращих вокалістів світу, таки варто побувати в Італії. Помити чоботи у Тірренському морі та подихати курортним повітрям пляжів Віареджо, де ще стоїть вілла, яка колись їй належала і називалася Salomea. Далі 15 хвилин електричкою — напівказкове Торре дель Лаго з віллою Джакомо Пуччіні, про існування якої, здається, знає кожна українська заробітчанка у Тоскані. Вулиці цього містечка названі на честь композиторів та героїнь їхніх опер: Тоски, Норми, Мімі, Федри, Турандот і, звісно ж, Баттерфляй, у ролі якої Крушельницька подарувала триумф однойменному шедевр. На вході до вілли вас у старенькому халаті зустріне сеньйора Симонетта Пуччіні — прагматична онука композитора — і поведе довгим лабіринтом експонатів та кімнат. Довідавшись, що ви з України, вона виділить вас із групи туристів і покаже фотографію гарної жінки у японському кімоно з дарчим написом 1904 року. Розповість, що це кімоно жінка не знімала три місяці поспіль навіть після репетицій і що завдяки такому заглибленню їй вдалося врятувати репутацію Пуччіні й життя самого твору після провалу з попередньою артисткою. І обов'язково нагадає всім присутнім (і навіть вам самому!), звідки родом Соломія Крушельницька.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Така обізнаність за кордоном і до сьогодні є рідкістю. Складно повірити, але в США навіть у музичних колах Крушельницьку подекуди вважають польським сопрано. Петербурзька ж преса сто років тому писала, що співачка називає себе італійською артисткою. Наперекір цьому, коли її запросили до царя Миколи II у його маєток поблизу Варшави, Крушельницька співала

тільки українські пісні. Допомогло мало. Своє прізвище в Італії Соломія не стала ожіночувати, а замінила закінчення на «і» — Kruseniski. Це призвело до чергових курйозів: деякі російські друківані джерела подарували світові нового співака — пана Крученицького.

У 1894 році, після стажування в Мілані, сп'яніла від мелодизму італійської опери Крушельницька в листі до Михайла Павлика напише одну з найкрамольніших своїх фраз: «Вам скажу, хоть з bolem serca, що наші галицькі композитори — велика мізерія. Я не розумію багато, але оскільки знаю музику, можу сказати, що фантазії в них не знайти й макове зерно». Утім, саме вона дала життя низці вокальних творів Нижанківського, Вахнянина, Людкевича, Січинського, Матюка.

«Моя національність усім відома: я її ніколи не змінювала і ніколи й ніде не зміню, хоч піддесливість та видавання себе кимось іншим іноді приносить користь», — повторю-

вала уродженка західного Поділля, сама від тієї користі нерідко відмовляючись. За кілька сезонів на сцені Великого театру Варшави вона перетворила оперу «Галька» Монюшка з репертуарної Попелюшки, якою затикали дірки у розкладі вистав, на справжній національний шедевр. І як чужинка, чия позаконкурентність після п'яти сезонів успіху не могла не викликати навали заздощів, була вимушена письмово спростовувати штучні наклепи про неповагу до польського мистецтва.

Однією з небагатьох держав, де можна було залишатися україночку, не втрачаючи любові чи бодай толерантності публіки, була для співачки Аргентина, де Крушельницька удостоїлася честі на концерті до 100-річчя незалежності країни виконати державний гімн з аргентинським прапором у руках. Вдячна місцева преса ще 20 років після того відстежувала її гастрольні маршрути і з захопленням писала про три-

умф 1929-го на Батьківщині, де співачка «сідала перед клавіатурою і співала деякі з тих журливих пісень своєї країни, у яких ледь відчутна швидкоплинна радість».

АКТОРКА

Американський музикознавець Дюваль колись написав: «Крушельницька — це таке складне явище, що люди навіть не розуміють, що їх найбільше вражає, коли вони її слухають чи на неї дивляться». Ще до того, як Соломія почала співати у церковному хорі батька Амвросія Крушельницького у селі Біла на Тернопільщині, серед різних дитячих забав маленька Люня найкраще вміла вдавати різні ролі, за що її так і називали: «вдавачка». Щоб розучити партію, молодій співачці достатньо було лише переглянути ноти, які вона читала, як друкований текст. За два-три дні вона вивчала оперу напам'ять. Кажуть, Крушельницька запозичила психоаналітичний підхід до розбору

Крушельницька у врятованій для світу опері «Маддам Батерфляй»

Вагнерівська Брунгільда — одна з численних «зоряних» ролей

Соломії Крушельницькій однаково пасували вечірня сукня й національний одяг

ФОТО: УІНАН

ролі від знаменитої акторки того часу Елеонори Дузе. Перед виступом із самого ранку вона входила в образ своєї героїні: не приймаючи відвідувачів, постійно повторювала: «Я Тоска», «Я Аїда», «Я Саломея».

На сцені Крушельницька вміла прикути до себе увагу одним штрихом чи жестом, у який могла вкласти весь спектр почуттів — від гордості до знесилля. Критики навперобій шкодували, що вона не може пере-

йти до драми і стати найідеальнішою у світі Джульеттою чи Дездемоною. Співачці ж для реалізації свого дару цілком вистачало опери.

Їй вдавалося все. Закличні «Гой-йо-то-го! Гей-йо-га!» її Брунгільди змушували трепетати найприскіпливіших шанувальників Вагнера. У «Трістані та Ізольді» вона, як ніхто інший, розкривала розп'яття жінки між коханням та обов'язком. А на прем'єрі 1906-го у «Ла Скала» опери «Саломея» Ріхарда Штрауса Крушельницька сама виконала «жахливий і непристойний» «Танець семи серпанків», не скориставшись можливістю заміни професійною танцюристкою і довівши цим, що не тільки спів — усе її єство достойне голови Іоанна.

ШЛЮБ

Здавалося, їй цілком вистачало того світу: несамовитої щоденної праці над характеристами вигаданих героїнь і спопеляючого кохання на сцені. Від найпершого «земного» нареченого юна Соломія втекла, плачучи, що той «не любить співу, а замість опери воліє цирк». І довгі роки не наважувалася відповісти на почуття когось із численних обожаювачів. Стверджувала: «Я закопалася в музиці, що не здібна о чимсь іншим думати. Нещасливим був би мій чоловік, якби я і по заміжжю не поки-

нула театру. Я б його не потрапила так любити, як люблю музику».

Італійському адвокатові Чезаре Річчоні, який вів справу Крушельницької, а згодом, ніби тінь, супроводжував її у гастрольне турне на край світу, все ж таки пощастило. 1910-го наречені обвінчалися в одному із соборів Буенос-Айреса, подарувавши місцевій світській хроніці, мабуть, найбільшу сенсацію за все десятиліття. Бездітне подружжя оселилося на батьківщині Річчоні в італійському Віареджо, проте на віллі, купленій за гроші Крушельницької. Пару шанували: Чезаре не раз обирали мером Віареджо, Соломію ж мешканці вважали взірцем досконалості: очікували кожного її виходу, щоб роздивитися зачіску чи найменшу деталь одягу.

ФІНАЛ

У цей затишний будинок над морем приїздила племінниця Крушельницької, художниця Ярослава Музика, з-під пензля якої виходили гарні портрети тітки й замальовки італійської природи. У 1947 році її заарештували у Львові органи НКВС. З дев'ятирічного перебування в ГУЛАГу Музика повернулася вже зі 150 сибірськими пейзажами.

Схожість доль вражає: останній період життя Соломії Крушельницької, немов відплату за все попереднє щастя і вдачу, ввібрав у себе стільки трагізму, що всі його перипетії краще озвучити лише пунктиром. Візит до українських родичів після смерті чоловіка у 1939-му. Пастка, в якій опинилася артистка з початком Другої світової війни, травмою ноги і перекриттям кордонів. Повоєнне викладання у Львівській консерваторії, де під час «чищення кадрів від націоналістичних елементів» їй інкримінували відсутність консерваторського диплома. І звітні концерти у 67-річному віці на вже невилковній стадії раку горла.

В останні роки в неї щось погіршився зір. Іноді вона довго стояла на розі вулиці Чайковського у Львові, чекаючи, коли хтось із педагогів чи студентів переведе її через дорогу. Якось, заговоривши про смерть, Крушельницька спокійно промовила: «Мені скоро пора, але я не переживаю, бо певна, що там теж є музика!». Достойні слова жінки, яка все життя була втіленням музики по цей бік барикад. ■

Біографічна нота

Соломія Амвросіївна Крушельницька (23.09.1872, с. Білявинці на Тернопільщині – 16.11.1952, Львів). Народилася в багатодітній родині греко-католицького священика. Закінчила Львівську консерваторію (1893). Упродовж 1893 – 1896 років навчалася у Мілані та Відні. Оперну кар'єру розпочала у 1896-му (1897-й – Одеса, 1898 – 1902 роки – Варшава, 1902 – 1903-й – Петербург, Париж, 1904 – 1905-й – Рим, 1906 – 1913 роки – Буенос-Айрес, не раз – Мілан). Репертуар охоплював близько 60 оперних партій. У 1910 році вийшла заміж за адвоката Чезаре Річчоні. Після 1913-го виступала лише в концертах. У 1939-му оселилася у Львові. У 1947-му отримала радянське громадянство. Заслужений діяч мистецтв УРСР (1951), професор Львівської консерваторії (1952).

Рядовий українізованого 5-го авіаційного парку. Весна 1917 року

ТЕКСТ: Дмитро Адаменко, МАЛЮНОК: Вадим Заєць

Після Лютневої революції 1917 року один зі шляхів порятунку колишньої Російської імператорської армії від розвалу пов'язували із створенням «національних» частин: військовослужбовців однієї національності збирали разом. З 9 млн. 620 тис. військовослужбовців, які знаходилися на обліку на початку року, щонайменше третина були українцями. «Українізовані» частини стали початком створення українського війська новітньої доби — саме з них у майбутньому було створено Армію Української Народної Республіки. Однією з ознак «революції» стали схильність до мітингів та послаблення військової дисципліни. Останнє проявилось в порушеннях форми одягу. Як згадував один із сучасників, ознакою «солдата нового часу» стали «відсутність хлястика на шинелі та постійне лузгання соняшникового насіння». Зображений на малюнку караульний під час виконання службових обов'язків на посту вільно палить «самокрутку» й носить гвинтівку так, як це зручно йому. В іншому його однострій, екіпірування та озброєння відповідають вимогам уставу.

5-й авіаційний парк було розташовано у Києві і солдати-українці були постійно у вирі подій та жваво підтримали українізацію своєї частини. Оскільки українізовані частини не отримували певного «національного» однострою (його ще не існувало взагалі), то солдати та деякі офіцери використовували всілякі нарукавні пов'язки та/або нагрудні банти національних кольорів.

Притаманним лише авіаційним частинам елементом однострою була «пілотка» з чорного сукна у солдатів та чорного оксамиту у офіцерів. У останніх її верх також прикрашався золотим галуном навхрест. ■

Кокарда колишньої Російської імператорської армії

«Шапка, що складається» (або пілотка) нижніх чинів авіаційних частин зразка 1914 року

Шкіряний підсумок для набоїв зразка 1909 року

7,62 мм гвинтівка (трюхлінійка) системи Мосін-Наган зразка 1891–1910 років

Багнет голчастого типу

Погони воєнного часу захисного кольору з трафаретним знаком роду військ (авіації) та номером і аббревіатурою частини (5бр), нанесеними коричневою фарбою

Нарукавна пов'язка українських національних кольорів українізованої частини

Чорний шкіряний поясний ремінь мирного часу з пряжкою технічних та інженерних частин, до яких належала авіація

Кинджал («бебут») зразка 1907 року нижніх чинів жандармерії, кулеметників, пішої артилерії та розвідників, що часто замінював кортик авіаційних, повітроплавних, автомобільних, зенітних і мотоциклетних частин

З криниці Бандери

АВТОР: Костянтин Раковський

ФОТО: Анатолій Белов

Старий Угринів – прикарпатська глибинка, в якій мешкають односельці лідера ОУН

Іноді буває так, що місто характеризує людину вже самим фактом народження в ньому. Такими є, зокрема, старі міста-конкуренти Донецьк чи Дніпропетровськ. Або навпаки: якась помітна постать прославляє свій хутір, про який не згадували з часів укладання «Історії міст і сіл України». Наприклад, узагальнювальним поняттям в українській фразеології стала Хоружівка. А ось хто б що чув про село Старий Угринів, якби в ньому свого часу не народився провідник ОУН Степан Бандера?

Село невелике, непоказне, не надто благополучне, словом, еталонне для півночі Івано-Франківської області. Якщо ви хочете поєднати зелений туризм, величезну музейну експозицію про УПА і просто народну архітектуру, їдьте саме сюди.

ОРІЄНТИР – «ГРУШКИ»

– Тут-тук тук!

Тут живе Степан Бандера?

– Так-так-так! – відповів кулемет.

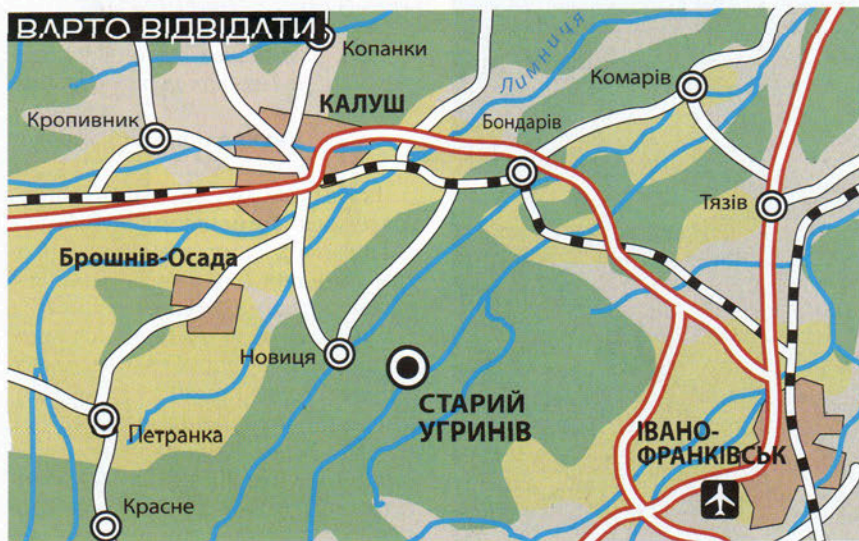
Антирадянський анекдот

Із Калуша до Старого Угринова трясемося стареньким автобусом «Львів», під саму зав'язку напханим людьми, якимись величезними клунками і гулом розмов. У ньому, здається, мовчати не заведено. Селяни перебувають у постійній гучній комунікації між собою, з розмахування руками час від часу переходять на крик. Лише коли «Львів» минає якусь невидиму мені з вікна церкву, селяни несподівано для стороннього замовкають і починають побожно хреститися, щоб потім, ніби за командою, знову ввімкнути свої гучномовці на повну силу.

Зупинки тут називаються «Криниця» і «Грушка» – настільки у Старому Угринові бракує якихось вартих уваги прикмет на місцевості. На «Грушці» справді видно пенюк від дерева. Ще тут є кіоск із продажу жуйок, мінеральної води і карток столичного мобільного оператора. Від зупинки «Грушка» – пряма дорога до меморіального комплексу Степана Андрійовича Бандери, а автобус повертає на сусіднє село Середній Угринів. ▀

Червоно-чорний куточок у сільському музеї

— А ось Нового Угринова у нас і не було ніколи, — запевняє продавщиця кіоску.

Найпоширеніша версія походження назви цих двох сіл пов'язана з тим, що їх заснували переселенці із Закарпаття (тоді — Угорщина).

На «Грушці» холодно, темно і марно сподіватися на те, що звідкись з'явиться добрий самарянин у мазепинці й зі «шмайсером», який тут-таки широко відкриє обійми і, поправляючи автомат, вигукне щось на кшталт: «Щиро просимо до нашої кривки, друже Костянтіне! Там зараз із акції ся вернуть наш кущовий і надрайон-

ний провідники, а шефи дефензиви та ексекютиви принесуть свіжі новини і таке ж сало...». Нічого такого не спостерігається і близько.

ЩЕ ОДИН БРЕНД — КАЛІЙ

Люди Старого Угринова дещо замкнені, на розпитування не ведуться, поглядають на чужу в селі людину не без підозри. Поведінка аборигенів рідного села Бандери починає трохи насторожувати. Навколо мені збирається колектив молодих людей у ватянках, які нічого агресивного, в принципі, не роблять і не кажуть... Але на-

Як проїхати, де ночувати

Єдиний транспортний зв'язок Старого Угринова з райцентром Калушем — автобус, квиток коштує 3 грн, таксиста ж беруться доправити за 15 — 20 грн. До Калуша регулярно ходять автобуси від залізничного вокзалу Івано-Франківська, квиток — 8 грн. А вже до Івано-Франківська потрапити з Києва, Харкова, Одеси регулярним поїздом не проблема (118 грн). Середні розцінки на ночівлю у селян Старого Угринова: кімната — 50 грн, житло плюс харчування — 100 грн.

стільки мовчки і прискіпливо роздивляються мене, що стає навіть трохи моторошно.

— Хлопці певні? — пошепки запитую я у продавщиці, показуючи пальцем на угринівську юнь.

— Так є, — пошепки, мов зв'язкова, відповідає вона, — хлопці чекають, поки батюшка благословить до танців. А про кімнату можна домовитися в кафе.

Сільське кафе теж нагадує якийсь схрон, бо на дверях висить табличка «Зачинено», але якщо добре попросити продавця, то можна зайти всередину з чорного входу. І побачити, що воно працює, а за міцним дерев'яним столом двоє місцевих водіїв Михайло та Павло ведуть такі самі дискусії, як, мабуть, усі водії по всіх генделіках України.

— Колись тут був яблуневий сад, а тепер... — Павло, відкорковуючи пляшку польського пива, вживає непристойний вираз на адресу керівництва держави.

Не виглядає, що угринівці якимось надто заангажовані на своєму землякові Степані Бандері. Поза сумнівом, такий односелець піднімає їхню самооцінку порівняно з мешканцями сусідніх сіл (наприклад, того самого Середнього Угринова), але не більше. Політичне життя тут практично нікого не цікавить, зате економічна ситуація в селі змальовується в усій її непроглядності: роботи немає, активна частина селян працюють на заробітках за кордоном, а ті, хто залишився, переважно їздять на роботу до Калуша.

У радянські часи там для потреб промисловості звели цехи, що активно використовували працю ув'язнених, яких відсилали до Калуша на так звану хімію — вона й була тут хімією в усіх значеннях цього слова — виробництво добрив. Збудували й технікум з унікальним таблом при вході, на якому, крім точного часу і температури повітря, вказувалася концентрація хлору в місті.

Зараз «хімії» практично немає, а вода потроху розмиває калійні виробітки під містом, так що воно може в якийсь нещасливий день піти під землю на кшталт Атлантиди. Про хімічне минуле нагадує також не зовсім доречний на Галичині бюст Дмитра Менделєєва.

КОНФЛІКТ КОНФЕСІЙ НА ТЛІ ІДИЛІЇ

Дивно, але великий за статистикою відсоток безробітних зовсім не позначається на якості капітальних будинків угринівців. Кожен із них нагадує невеличкий палац-фортецю і цілком міг би конкурувати з елітною забудовою в тому самому Козині чи Нових Безрадичах. До речі,

впадає в око, що порожніх будинків, попри глуху провінційність села, тут немає. Хати часто двоповерхові, цегляні, капітальні. Будинок тут — питання сімейного престижу, і легковажити цим не прийнято. Навіть з огляду на те, що гігантське приміщення взимку фізично важко обігріти, та й непотрібно — сім'я займає лише кілька кімнат. А для теплостачання використовуються як електричні спіралі-«козлики», так і капітальні газові печі, які місцевою говіркою називаються «п'єч».

В одному з таких будинків Старого Угринова вдається поселитися й мені. Шевченківські пасторальні мотиви тут-таки присутні: хата, сім'я, що вечеря біля неї, газда, який щойно повернувся з панщини (у нашому випадку — з Калуша, де він працює кранівником), вечірня зіронька... Хіба що хрущі не гудуть, на що є об'єктивна причина — зима. Говоримо про господарство, гроші й на вічні теми. Характерно, що на батьківщині Бандери кожна сім'я тримає корову і кілька свиней, причому господарі мені на пальцях доводять, наскільки це вигідно.

— А національності інші тут просто не виживають, — раптом каже мій господар. — Поляки і євреї, тільки-но з'явилася нагода, просто виїхали звідси. Забродять, буває, чужі люди, але, поживши у нас деякий час, виїжджають назад.

— А якщо дівка вийде за чорношкірого? — запитую я, і мені чомусь згадуються «певні хлопці» з-під дискотеки.

— А ми на того чорношкірого ще подивимось, — каже мій квартирний господар. І щось напружене чується мені в його голосі.

Старий Угринів засинає рано. Як і всі прикарпатські села, він розташований на нерівному ландшафті. Дивлюся у сутінках на нерівні дахи будинків. Село розкидане, як і всі прикарпатські села, по горах, понад ярами, над потічком — кругом. І над усім цим нависає церква, що наприкінці 1980-х років виявилася ареною внутрішньосільського протистояння. Коли почалася перебудова, про свої права на храм, де служив на той час православний священик, заявила греко-католицька громада. Однак певна «партия» православних селян із

Світ змінився, ми — ні Той самий обсяг, та сама ціна

Тиждень
український www.ut.net.ua

Журнал «Український тиждень» можна придбати в мережах розповсюдження преси або передплативши через редакцію*, через передплатні агенції (див. на сайті www.ut.net.ua) чи в будь-якому відділенні зв'язку «Укрпошта» (передплатний індекс — 99319)

* За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00; (044) 351-13-01; менеджер з передплати Каріна Семяновська, K.Sem@ut.net.ua

Хлопчачи хочуть встановити місцевий пам'ятник Бандері як заставку на мобільний телефон

цим не змиралася, що й призвело до конфліктів у самому селі. Протистояння закінчилося перемогою греко-католиків, але багато хто із селян відтоді не розмовляють один з одним.

УНІКАЛЬНИЙ ТЕЛЕФОН-АВТОМАТ

І ось, нарешті, музей Степана Андрійовича, побудований на околиці села в модерному стилі. Тут останніми роками відновили плебанію (обійстя священика), дім батька Бандери, встановили великий виставковий комплекс, а також заасфальтували великий майдан, де на сторіччя Степана Бандери проходило народне віче, і поставили ліхтарі, які, втім, навіть на сторіччя провідника ОУН не ввімкнули. Цікаво, що населення і сьогодні активно бере воду з криниці на подвір'ї Бандер. Поза сумнівом, буває так, що музей, присвячений якійсь видатній особистості, стає окрасою села, але тільки в Угринівці це місце масового працевлаштування селян.

Штат музею від науковців до технічного персоналу налічує близько ста осіб, тобто забезпечує більше робочих місць, ніж усі інші підприємства Угринова разом узяті. Музей своїми модерними формами явно контрастує з прагматичним консервативним житлом угринівців: цей комплекс водночас схожий на космодром і якусь сучасну фармацевтичну лабораторію. Новітні корпуси вражають своїм розмахом і стерильністю. А ще тут є великі ліхтарі на кованих чавунних стовпах, які зовні нагадують великі виноградні грона.

Директор музею Степан Лесів, професійний «бандерознавець», шкодує про те, що Степанові Андрійовичу так і не присвоїли звання Героя України:

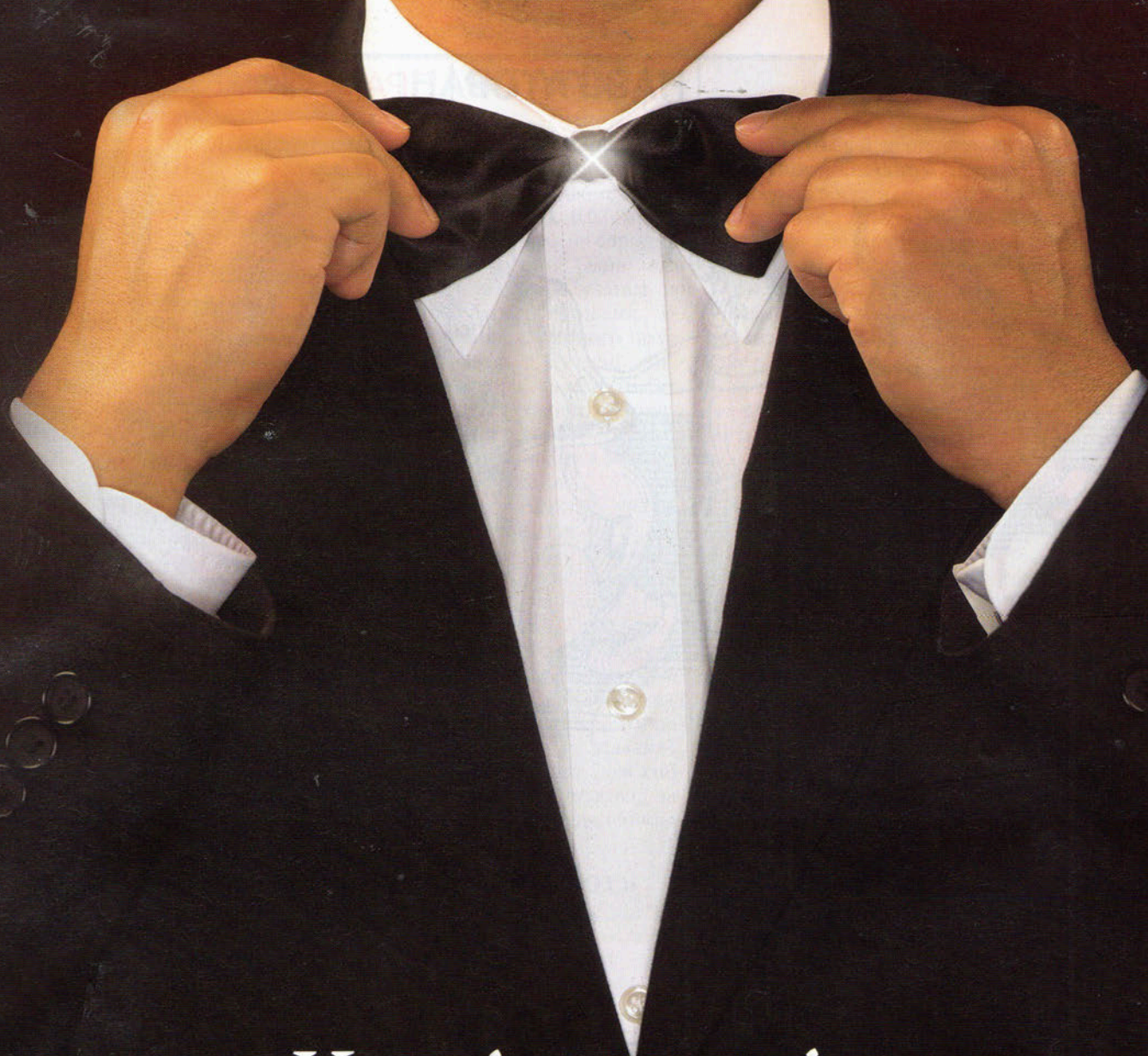
— І вже навіть Верховна Рада прийняла рішення про відзначення століття провідника на державному рівні, і чиновники з президентського апарату приїхали до Угринова, і писали ж ми листи до адміністрації — й жодного відгуку!

Зараз у музейній експозиції можна побачити унікальні матері-

али, серед яких речі, що належали сім'ї Андрія Бандери: синьо-жовте знамено, знайдене під час руйнування священицької резиденції, старовинні ікони та культові церковні речі, оригінальні документи періоду діяльності ОУН — УПА, посвідчення та документи на ім'я Стефана Попеля, під яким жив Степан Бандера останні роки у Європі.

А ще тут є специфічний артефакт: єдиний на два села вуличний таксофон. Хоча хто ним користується, важко сказати: картки до телефонних автоматів у селі купити неможливо. А, якщо пощастить, дістанете мрію філателіста — конверт до дня народження Степана Бандери. 1 січня під час святкування 100-річчя провідника націоналізму в селі відбулося спецпогашення марки з його портретом.

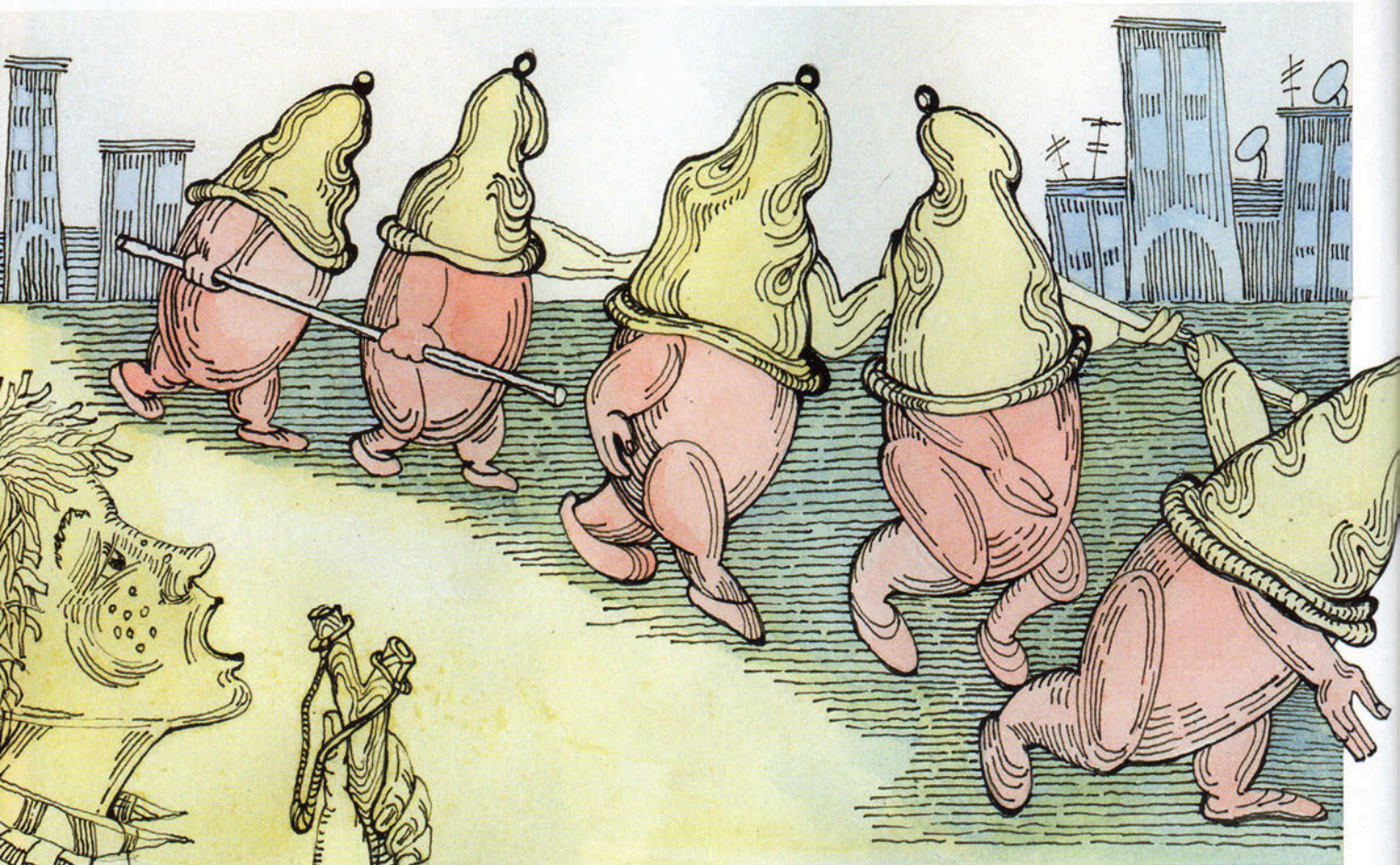
Я повертався тим самим стареньким автобусом «Львів», так само капітально заповненим людьми і гулом розмов. Такий він, Старий Угринів — село модерного музею, прикарпатської романтики і певних хлопців. ■

*Наші слухачі-
золота еліта України!*

Мелодія
Всеукраїнська
радіомережа
ТІ МОЯ

тел.: 8 (044) 241 70 83, 241 79 83
www.melodiya.ua

Гумовий захист

АВТОР: Вероніка Кіфічак

**Між щастям
та СНІДом
лише 0,03 мм латексу**

Я трішки знітилася, коли побачила, як хлопчина років 12–13 з рюкзаком на спині купує в кіоску пачку найдешевших «кондомів». Придбавши свою «денну» дозу – 5 пакетиків «Маккоффі», наздогнала малого. Думати, як коректно поставити йому запи-

тання, не було часу: «Малий, навіть тобі презики? Та ще й такі поганючі...» Хлопець почервонів, але не розгубився: «Єслі думаєте, что ми «бомбочкі» будем делать – то ошибаетесь – етім малиє займаються. Ми с пацанами тір за школой сделали, по банкам стреляем. Презікі – ето тетєва для рогаткі. Только нікому не говоріте, а то у нас зауч злая...» Ворошиловський стрілок глянув на годинник і швидко побіг у бік школи. Я згадала, як у дитинстві з подругою теж бавилися з презервативами – хотіли дізнатися, скільки в нього вміщується води. Набирали воду з крана над ванною. Спробували його зав'язати – а він луснув! Потім вичерпували воду й довго сміялися...

Окрім «дитячих» забавок, альтернативним способом використання презерватива також є захист документів та сірників у туристичних походах, у війську – натягання на зброю під час переправи через річку та заміна медичного джгута для зупинки кровотечі.

ПРЕЗЕРВАТИВНА КРИЗА

Економічна криза торкнулася всього, навіть сексу. Тепер в Україні стандартна упаковка «кондомів» (3 штуки) коштує 22–30 грн, а ще восени її можна було купити за 6–8 грн. Велика «економупаковка» (12 штук) обійдеться в 70–90 грн, стара ж її ціна – 20–30 грн. Фармацевти б'ють на

Між іншим

У країнах, де домінують чоловіки, серед слабкої статі дуже популярні так звані жіночі презервативи. Вперше їх випустили в США 1993 року. Жіночий презерватив клеять до статевих губ або до поверхні стегон, прикріплюють до шийки матки. Нині виробники прагнуть здешевити виріб, замінивши поліуретан на нітрил. Завдяки презервативам for women вдалося зупинити зростання захворюваності на СНІД у Зімбабве, Бразилії та Південній Африці. Жіночі презервативи час від часу з'являються і в київських аптеках за ціною близько 50 грн.

сполах, бо попит на презервативи впав удвічі. В зв'язку з «кризою захисту» пачка презервативів може стати повноцінним подарунком на Валентинів день, 8 Березня чи день народження.

До цього додумався мій колега, який запевняв мене, що нормальний секс повинен бути без презер-

Презервативи з «наворотами» бувають неякісні, й «пухирці» чи «реберця» відвалюються й залишаються в жіночому організмі

ватива, бо природа не визнає ніяких контрацептивів. І справді, за останніми даними американських учених, 80% жінок, які займаються коханням без презерватива, почувують себе щасливішими ніж ті, які обрали безпечний секс. При цьому чверть усієї молоді планети нехтує контрацептивами під час першого статевого акту. Та все ж щороку в усьому світі продають 5 млрд презервативів — надійнішого захисту від венеричних хвороб ще не вигдали. Цікаво, що «виріб №2» частіше купують жінки.

ЛАТЕКСНІ КАЗКИ

«Займатися сексом з презервативом — усе одно, що нюхати квіти в протигазі або купатися в чоботях», — кажуть одні. «Без гуми — полетиш на Венеру» (*nigxoniш венеричне захворювання. — Прим. автора*), — заперечують інші.

Сексологи стверджують, що 90% радощів сексу припадають на вза-

ємні пестоці, а не на фрикції. При цьому сучасні технології роблять прошарок латексу між двома тілами настільки тонким (від 0,03 мм до 0,08 мм), що його майже не сприймають органи чуттів. Один мій знайомий-вегетаріанець узагалі не користується презервативами, бо вважає, що вони тваринного походження. Темнота. Сучасні презервативи на 100% складаються з натурального гумового латексу, джерелом якого є дерево. Всі презервативи містять залишкові кількості хімічних речовин.

Найкращим латексом вважають малайзійський. Річ у тім, що основу цього матеріалу становить сік каучукового дерева, який привозять із Малайзії чи інших країн Південно-Східної Азії. Тому багато європейських виробників презервативів мають свої заводи в Азії або замовляють сировину саме з цього регіону. Так що практично всі кондоми «родом» із Малайзії, Кореї, Китаю, Індії тощо. Тож хибною є думка: якщо на упаковці зазначено *made in USA* — це найкращий виріб.

Медики радять купувати презервативи лише в аптеках. Тут найправильніші умови зберігання. Як і де їх зберігають у кіосках або супермаркетах — невідомо. Латекс дуже швидко псується при надто високій чи низькій температурах. Більше того, відомі випадки, коли у великих магазинах були куплені вже «зіпсовані» презервативи, які хтось проколов голкою. Обирати варто кондоми всесвітньо відомих марок, адже вони проходять дуже серйозні перевірки й тестування. Дивіться на дату виготовлення й термін придатності.

ПИРИШКИ-ПУПИРИШКИ

«Є думка, що ребристі презервативи шкодять здоров'ю жінок. Але дискомфорт чи свербіння не залежить від того, яким презервативом ви користуєтесь — з пухирцями чи без них. Інша річ, що презервативи з «наворотами» бувають неякісні, й «пухирці» чи «реберця»

відвалюються й залишаються в жіночому організмі, тож гінекологи додасться роботи, — пояснює Олег Прокопчук, гінеколог, співробітник кафедри акушерства та гінекології №1 Національного медичного університету ім. Богомольця. — Нині 15% жінок мають алергію на латекс і їм узагалі не можна користуватися презервативами».

Ринок пропонує презервативи на всі смаки й аромати: з запахом персика або банана, полуниці чи кавуна; кольорові презервативи, з зображенням мультиплікаційних героїв; презервативи-ліхтарик, що світяться зеленим або червоним світлом у темряві. До речі, для коректного використання такого презерватива його потрібно трохи підзарядити — потримати в добре освітленому місці, і вночі цей світлячок працюватиме лише для вас. Та все ж гінекологи радять використовувати переважно звичайний гладенький засіб. А інші — так, для різноманітності.

Не варто слухати тих, хто каже, що і з презервативом можна підхопити венхворобу або СНІД. Це маячня! Якщо використовувати презерватив правильно, то вірогідність передавання хвороби зведена до нуля. Є деякі розумники, котрі натягають по 2 презервативи і вважають, що так вони повністю застраховані. Направду, це лише погіршує відчуття, а рівень захисту жодним чином не підвищується. ■

«Колекція Пристрастей»

“ Я вирішила поквапитися, і витягла із сумочки маленький поліетиленовий пакуночок із кож- ному зрозумілим англійським написом. — Зачем ти ета? — запитав Віталік, коли, роздягаючись, я виклала пакуночок з кишені.

— А как ти думаєшь? — несподівано для себе перейшла я на «общепанятний».

— Но нам ведь і так харашо, — спробував боронитися мій партнер.

— А так может быть лучше, — я залишилася невблаганною.

Заперечити мені було важко, тож Віталік зітхнув і почав роздягатися і собі. “

Наталка Сняданко

Хай тобі тек!

Випробування віртуального автомобіля Apex SC830

PHOTO AP

АВТОР: Тарас Литвин

Найбільша у світі виставка побутової електроніки CES у Лас-Вегасі свідчить про те, що економічна криза не є бар'єром для розвитку високих технологій

Виставка Consumer Electronics Show (CES) завжди демонструє, у якому напрямі рухатимуться технології. Цього року порівняно з попередніми шоу помітна тенденція до зростання «зелених» технологій.

Компанія 4Home презентувала систему ефективного використання електроенергії Energy EM-3200, за що та отримала звання найкращої інно-

вації у категорії «Еко-дизайн та екологічно безпечні технології». Система 4Home Energy цілодобово стежить за використанням енергії у квартирі, на дисплеї детально вказується поточне споживання електрики кожною розеткою і приладом. Крім того, система пропонує варіанти оптимального використання енергії та способи заощадження. За допомогою комп'ютера чи смартфона процес енергоспоживання можна контролювати і вдома, і за межами квартири: з офісу можна буде нагадати дітям про те, щоб вони вимкнули світло в туалеті **див. також стор. 361.**

Southwire здивувала перспективною розробкою Flatwire — це кабель-невидимка у вигляді тонкого паперу, який можна приклеїти до стіни і пофарбувати (не потрібно доводити стіни). Чисто й екологічно!

Подив публіки викликала пластикова квітка EasyBloom Plant Sense для дач і квартир, що відстежує умови доквілля і повідомляє, наприклад, коли з'являться бруньки, або пояснює, чому не розпускаються ваші квіти. Нижній датчик чудо-квітки вимірює

якість ґрунту, дренаж, концентрацію поживних речовин. А верхній сенсор визначає інтенсивність світла, температуру та вологість повітря. Завдяки EasyBloom заощаджуються вода, добрива і час.

КАРТИНКА

У сфері телевізорів-моніторів триває гонитва за якнайбільшою площею, якнайменшою товщиною та енергоефективністю. Sony показала енергоощадні екологічні 40-, 46- і 52-дюймові телевізори VE5. Вони споживають на 40% менше електрики, ніж попередні моделі, а також обладнані сенсором Presence, що реєструє, чи є хтось у кімнаті. Якщо немає, картинка з екрана зникає.

Але головна тенденція сьогодні — розвиток органічних світлодіодів OLED, що мають значні переваги порівняно, приміром, з рідкокристалічними дисплеями: 1) менші габарити і масу; 2) нижче енергоспоживання за однакової яскравості; 3) відсутність параметра «кут огляду», тобто якісне зображення під будь-яким кутом зору; 4) висока контрастність і якіс-

Співробітник Kodak готує стенд фірми на CES

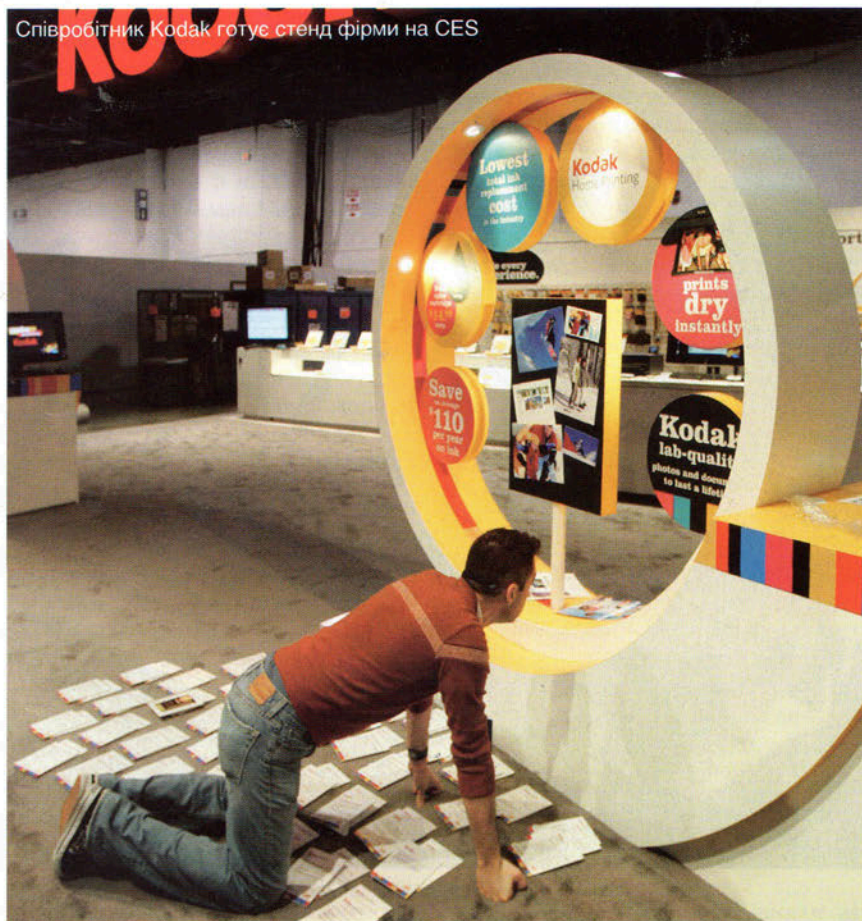

ФОТО: AP

ніша передача кольорів; 5) можливість створення гнучких екранів.

Та сама Sony показала цікаві прототипи OLED-телевізорів з діагоналлю 21 і 27 дюймів. Samsung здивував гнучким екраном OLED, який у вимкненому стані стає цілком прозорим! Очікується, що з таких OLED-дисплеїв виготовлятимуть вікна й вітрини, щоб милуватися інтер'єром чи природою, дивитися рекламу чи кіно.

ЗВУК

У світі акустики виробники прагнуть до якомога реалістичнішого звуку. Перемогу за інновації в категорії «Високоякісне аудіо» здобула Pathos Acoustics завдяки гібридному моно-підсилювачу Adrenalin. Потужність фронтальних каналів — 180 Вт, чистий клас А, діапазон відтворюваних частот — від 1 до 80 000 Гц.

У близькій категорії «Аудіокомпоненти» найбільш новаторською визнала компанію Harman Kardon, що презентувала 7,2-канальний аудіо-відео-ресивер Harman Kardon AVR 7550HD. Ресивер вперше використо-

вує технологію компенсації рівня гучності різних джерел Dolby Volume. Потужність — сім каналів підсилення по 110 Вт кожен, є можливість підключити два сабвуфери. Серце ресивера — подвійний 32-бітний звуковий процесор останнього покоління Aureus DA710 від Texas Instruments.

Щоб усім тілом і думками поринути в звуки, компанія Psyko Audio Labs створила унікальні навушники Psyko 5.1. Вони відтворюють справді об'ємне звучання завдяки незвичному розташуванню динаміків — їх аж п'ять у верхній частині дужки. А там, де у звичайних навушників розміщені динаміки, у Psyko 5.1 — два сабвуфери. На вухах є також невеличкі люки — їх можна відкривати, щоб вуха провітрилися.

ІГРИ

Бурхливий розвиток гравельної галузі задовольняє не лише геймерів, а й інженерів багатьох напрямів електроніки. Наприклад, 3D-окуляри для комп'ютерних ігор від Intel мають ширшу перспективу — від медицини до космічних програм. Те саме можна

сказати про відеоокуляри Crystal фірми Muvu. Вони сумісні з iPhone та iPhone 3G, мають два VGA-дисплеї з технологією Korin CyberDisplay, що забезпечують кращу чіткість і контрастність зображення.

D-Link створила гравельне крісло GRN-120, а D-Box — крісло для домашнього кінотеатру, що має два приводи, рухається і вібрує синхронно з подіями у фільмі.

SimCraft презентувала прототип гравельної станції Apex SC830 для віртуальних гонщиків. Це платформа, що в режимі реального часу рухається у всіх напрямках (кут до 40°) залежно від динаміки віртуального автомобіля.

Незвичний на вигляд 3D-маніпулятор Novint Falcon від компанії Novint Technologies забезпечує зручне керування процесом гри — достатньо дотиків у трьох координатах. Цей пристрій значно зручніший у певних іграх, тому може замінити звичайні джойстики і клавіатуру з мишкою.

ПАМ'ЯТЬ

На виставці CES-2009 стало зрозуміло, що в боротьбі форматів Blu-ray остаточно поклав HD DVD на лопатки. Приз за інновації в категорії «Відеоплеєр» отримав компактний Blu-ray-плеєр Samsung BD-P4600. Він установив нову планку якості: супертонкий (1,5 см), швидкий (диск виймається за 1 с), монтується на стіну, бездротовий зв'язок (Wi-Fi), можливість оновляти прошивку для доступу до нових функцій формату Blu-ray.

Серйозніша пам'ять — жорсткі диски — також прогресує. Вінчестер іoSafe не боїться відкритого полум'я (до 7600°C), води та інших формажорів. Серед інноваційних розробок на CES-2009 були також універсальна зарядна система Callpod ChargerpodV2 (у ній можна підзарядити одночасно сім мобільних пристроїв: ноутбуки, мобілки, плеєри), кишеньковий проектор Samsung MBR200 Pico, що відтворює 2-дюймове зображення з мобільного на 50-дюймовий екран, інтелектуальний телескоп Meade ETX-LS з вбудованою зоряною енциклопедією (самостійно ідентифікує зірки і сузір'я, за допомогою вбудованої камери робить якісні знімки нічного неба).

Ці та інші інновації ми, можливо, незабаром побачимо у магазинах, адже технології вже не крокують вперед, а летять. ■

Ігри розуму

АВТОР: Святослав Романчук

Сучасні шахи – це вид спорту, забавки для інтелектуалів чи шоу-бізнес? Тиждень дізнався у гросмейстера міжнародного класу Василя Іванчука

На світовому шаховому обрії ім'я Василя Іванчука з'явилося 1988-го, коли 19-річний львів'янин переміг на турнірі New-York Open. Відтоді рік за роком показує не просто стабільні результати – він вважається одним із най-

працелюбніших і найнаполегливіших спортсменів.

Наприкінці минулого року призвище українця чи не вперше звучало в негативному контексті, оскільки він відмовився пройти допінг-контроль на Всесвітній шаховій олімпіаді у Дрездені. Іванчукові загрозувала дворічна дискваліфікація, а якби санкції щодо нього таки набули чинності, то наша збірна, що завоювала тут Кубок Гапріндашвілі, втратила б свій трофей.

Рішення щодо гросмейстера Міжнародна федерація шахів прийняла лише під час турніру в голландському Вейк-ан-Зее, який проходив з 16 січня до 1 лютого. Відмову Іванчука чиновники ФІДЕ визнали правомірною, оскільки було допущено протокольну помилку.

У. Т.: Заняття, якому ви присвятили своє життя, має різні трактування. Найчастіше можна почути, що баталії за шахівницями – це звичайний спорт. Погоджуєтеся?

– Ні, це спрощене уявлення. У шахах я вбачаю високе мистецтво і своєрідну філософію життя. Це інтелектуальна гра, цілковито позбавлена фізичних навантажень. Тому спортом вона може називатися досить умовно.

У. Т.: Про шахи часто також говорять як про поживу для інтелектуалів. Вас це не дратує?

– Пожива для інтелектуалів? Звучить дуже цинічно. За радянських часів, пригадую, популярною була приписувана Леніну теза, що

шахи — гімнастика розуму. Ця фраза й досі мені імпонує. Так, ми заробляємо гроші. Проте все одно вміння пересувати фігури по дошці є не тільки способом заробітку. Це звучить надто прагматично. Вважаю, що вміння грати в шахи — ознака високоінтелектуальної людини.

У. Т.: А як щодо великого бізнесу на шахах?

— Це запитання не до мене. Повірте, я навіть не цікавлюся, звідки організатори турнірів знаходять кошти для того, щоб залучити мене на змагання. Я роблю свою справу і зайвими речами намагаюся не перематися.

У. Т.: Але ж недавно ви були змушені відволіктися від роботи, бо мали певні клопоти з допінговими «ревізорами».

— Я вже забув про ту історію.

У. Т.: Як ви гадаєте, коли таке явище, як допінг, дісталось і до шахів?

— Повірте, я не фахівець у справах допінгу, бо не мав потреби цікавитися забороненими препаратами. Не знаю також про прецеденти їх застосування в шахах і чи можуть такі нечесні дії вплинути на гру гросмейстера. Порівняймо нас, приміром, із важкоатлетами. Спортсмен піднімає штангу вагою сто кілограмів. Якщо скористається пігулкою, то підкорить на один кілограм більше. Тут усе зрозуміло. Натомість у шахах такі допоміжні засоби видаються загадковими, хоча зараз виготовляють різні стимулятори розумової діяльності. Але в шахах не все так просто. Наприклад, якщо гравець не розуміє суті позиції, слабко розбирається в дебютному варіанті й не може спрогнозувати наслідок своїх дій, то жоден препарат у світі йому не допоможе виграти партію. Як на мене, допінг є найнефективнішим у тих видах спорту, де немає прямої протидії суперника. Приміром, атлет біжить дистанцію, і в цей момент йому ніхто не перешкоджає. А за шахівницею навпроти сидить опонент, який також має надвисокі амбіції.

У. Т.: Ви розмірковували над варіантом скасування всіх табу на різні препарати у шахах?

— Кожен сучасний шахіст, наприклад, має право випити алкоголю

перед грою. Та я не впевнений, що «градуси» йому сприятимуть. Знаю, що ФІДЕ оприлюднила список препаратів, застосування яких може обернутися дискваліфікацією. Проте їхніх назв я не вивчав, бо покладаюся лише на свій розум.

У. Т.: Гаразд, на допінгу ставимо крапку і перейдімо до стану речей в українському шаховому сімействі.

— Слід визнати, що зоряний пік України припав на початок 2000-х років, коли ми показували високі результати і в командних, і в індивідуальних змаганнях. Потім був незначний спад, але тепер ми знов у фаворі. Ще дуже тішуся, що на наших теренах відбуваються турніри високого рівня. Нехай і нечасто, але шахові змагання проходять в Одесі, Форосі, Мукачевому та інших містах. Щодо умов тренування, то нині складно сказати однозначно: подекуди шахісти мають хороші умови, а де-не-де ледве виживають. Та головне, як мені здається, те, що між нашими гросмейстерами немає ворожнечі.

У. Т.: На відміну від шахів у світі...

— Авжеж. Ми вже звикли до скандалів. Чому вони виникають? Як на мене, у світі з'явилася тенденція все перетворювати на шоу-бізнес. Цей негатив не оминув шахів, де нині провокаторів не бракує.

У. Т.: Дійшло до того, що тривалий час шаховий світ не міг назвати ім'я одного чемпіона.

— Так, але нині всі ми визнаємо, що чемпіонську корону має індієць Вішванатан Ананд. Проте й він не є беззаперечним фаворитом. Сьогодні щонайменше п'ять гросмейстерів можуть претендувати на найвищу сходинку. Все йде до того, що Ананд удруге поспіль стане чемпіоном світу. Причому легкою кров'ю, адже ФІДЕ дозволила йому захищати свій титул із переможцем пари Веселін Топалов — Гата Камський. Мене зараз хвилює питання, що буде після цього матчу. Головне, щоб ФІДЕ дала шанс якнайбільшій кількості гросмейстерів поборотися за чемпіонство.

У. Т.: Ви вірите в те, що шахи можуть стати масовим і популярним телевізійним продуктом?

— Чому ж ні? Та мову можна вести лише про швидкі шахи. Спершу треба підготувати телеглядача, навчити його елементарних правил гри і якось зацікавити. Приміром, на турнірах у Більбао та Софії відбувалися ще не звичні для гравців речі: ми сиділи за шахівницями, а за склом на трибунах нас гучно підтримували вболівальники. З погляду видовищності це крок уперед. Та мушу визнати, що в класичній атмосфері (маю на увазі десь на сцені театру) я відчуваюся комфортніше під час гри.

У. Т.: Чи часто шахи вас виснажують?

— Звичайно. Я буваю втомленим, розчарованим, пригніченим. Та завжди відновлюю сили й забуваю про стреси. Намагаюся не заціклюватися лише на роботі. Полюбляю пограти в більярд, посидіти у веселій компанії, почитати книжку. Нині мене цікавить історія Китаю, тож зачитуюся саме історичними дослідженнями про Піднебесну. Торік брав участь у вікторині «Що? Де? Коли?» — незабутні враження. Хочу знову спробувати свої сили в цій грі.

У. Т.: Чимало відомих гросмейстерів, серед яких і Гаррі Каспаров, ведуть активне політичне життя. Яке місце у ваших подальших планах посідає політика?

— Я завжди цікавився політикою, але на рівні «остільки-оскільки». Звісно, маю певні політичні погляди. Найближчим часом депутатом чи мером Львова ставати не збираюся. Однак, як кажуть, ніколи не кажи «ніколи». ■

Досє Тижня

Василь Іванчук

Народився 18 березня 1969 року на Тернопільщині у місті Бережанах. Нині мешкає у Львові. Триразовий переможець Всесвітньої шахової олімпіади (1988 і 1990 роки — у складі збірної СРСР, 2004-й — у збірній України), чемпіон світу у складі збірної України 2001-го, срібний призер в індивідуальній першості світу 2002 року, чемпіон Європи 2004 року. У рейтингу ФІДЕ посідає третє місце. Найкращий показник у таблиці про ранги — друге місце (жовтень 2007-го).

Технологія страху

АВТОР: Олександра Киричук

Як комерційна доцільність стала основою нового кінематографічного жанру – слешера

Кадр із фільму «П'ятниця, 13» (2009)

Фільм «П'ятниця, 13», який виходить на екрани у відповідний день цього року, лише на одиницю не дотягнув до чортової дюжини. Це дванадцята частина найдовшого і найкасовішого кіносеріалу жахів — епопеї про маніяка у хокейній масці Джеймса Вургіза. Починалася історія цього легендарного кінофранчайзингу з банального бізнес-проекту.

КІНО І БІЗНЕС

Придбати квиток на новий фільм — однаково, що купити kota в мішку: ми ніколи напевно не знаємо, чи виправдаються наші витрати. Адже передусім платимо за очікування, а вони, як відомо, ґрунтуються на досвіді. Розуміння цієї особливості глядацького сприйняття і стало базовою стратегією автора першої «П'ятниці, 13», американського продюсера та режисера Шона Каннінгема.

1978 року величезні касові збори заробила стрічка жахів Джона Карпентера «Хелоуїн». Ідея Каннінгема

була прозорою: на тлі масового захоплення цією картиною подібний за жанром фільм та ще й із такою заманливою назвою, як «П'ятниця, 13», у будь-якому разі має також отримати свої дивіденди. Головне — діяти по-солдатському швидко, доки ніхто інший не придумав аналогічного проекту. Каннінгем розмістив рекламу майбутньої стрічки у популярному журналі: «Очікуйте найстрашнішого фільму в історії кінематографа «П'ятниця, 13». І тільки після цього почав думати над тим, як цей слоган реалізувати.

Винаходити велосипед він не збирався. Від успішного попередника Каннінгем запозичив не тільки ідею назви, а й сюжет: тут також ішлося про психопата, жертвами якого в день, винесений у заголовок, стає компанія тинейджерів.

Карпентер і Каннінгем продемонстрували однотайність у ще одному питанні: ефективному використанні бюджетів і ресурсів. Перший витратив на зйомки, що тривали 21 робочий день, лише \$325 тис.,

а заробив \$47 млн, що в перерахунку на сучасні гроші еквівалентно \$150 млн. Другий записав у мінус \$550 тис., щоб отримати \$39,7 млн. Цей успіх започаткував один із найвпливовіших трендів в історії кінематографа — напрям слешер.

ПРИНЦИП ЕКОНОМІЇ

Усупереч загальному схваленню, впливовий тогочасний кінокритик Пауліна Кейл відгукувалася про успіх «Хелоуїна» скептично: «Мабуть, коли фільм жахів позбавлений усього, крім здатності викликати тупий страх, це задовольняє потреби частини аудиторії фундаментальніше, ніж складніші й вибагливіші стрічки жанру». Влучила не в брову, а в око, одним реченням окресливши рецепт виготовлення не лише обох картин-тріумфаторів, а й загалом слешера як такого.

Максимум ефективності за мінімумом витрат стосується не лише економії коштів, а й мистецьких засобів. Порівняно з усталеною традицією новаторство стрічки Карпентера полягає у її межовій простоті: тут немає ві- ▶

СЛЕШЕР

ШОН КАННІНГЕМ
«П'ЯТНИЦЯ, 13» (1980)»

Група підлітків приїжджає в покинутий табір «Кришталеве озеро», щоб відновити його роботу і провести там літо, працюючи вожатими. З настанням ночі персонажі один за одним стають жертвами загадкових убивств, які скоює приємна на вигляд місис Вургіз. Вона прагне помститися за те, що двадцять років тому через недогляд вожатих потонув її син Джейсон. Дівчина Еліс, остання з компанії, вбиває її. Джейсон з'являється на коротку мить у фіналі як монструозний труп хлопчика, котрий, оживши, виринає з води.

СТІВ МАЙНЕР
«П'ЯТНИЦЯ, 13» (1981, 1982)

Друга частина візуально і сюжетно майже цілковито повторює першу. Але саме тут Джейсон Вургіз уперше з'являється як повноцінний і головний персонаж. Ще без свого ключового атрибута — хокейної маски. Її Джейсон здобуває тільки наприкінці третьої частини, до цього він з'являвся з мішком на голові. Маску ж отримує як трофей від однієї зі своїх жертв — пустуна Шеллі, який протягом усього фільму намагався привернути до себе увагу, лякаючи своїх друзів, зокрема й за допомогою елемента спортивної амуніції.

Екскурс в історію

МАРКУС НІСПЕЛ
«П'ЯТНИЦЯ, 13» (2009)

У цій стрічці режисер обіцяє повернутися до витоків історії про Джейсона Вургіза. Оскільки аудиторія, на яку розрахований новий фільм, навряд чи бачила старі картини, до яких він апелює, Ніспел прагне заново відтворити міфологію й основні моменти першоджерел. Також він скористався ключовими, на його погляд, але забутими знахідками з перших чотирьох частин. Зокрема, частково використав культовий саундтрек авторства Гаррі Манфредіні. Події фільму розгортаються у наш час.

зуальної екзотики і надприродних явищ, відповідно й дорогих декорацій, гриму чи складних спецефектів. Холодна зброя в руках убивці-психопата — основне джерело жаху — до винаходів режисера також не належить. Уперше такий типаж з'явився у «Психо» Альфреда Хічкока.

На рахунок Карпентера можна записати вибір локалізації. Замість притаманних хорору віддалених країв і зловісних старих будинків у «Хеллоуїні» дія відбувається в американському провінційному містечку, а вбивства скоюються у типових родинних гніздах представників середнього класу. Тих, які зазвичай слугували кінематографічною метафорою затишку та добробуту.

Саме продиктована необхідністю економії реалістична естетика (зокрема, заощадливість позначилася й на відсутності зірок чи хоча б відомих акторів) і перенесення жаху в контекст близьких глядачеві реалій виявилися ефективними хорор-прийомами.

ОВИВЦЯ — ЖЕРТВА — ГЛЯДАЧ

У зв'язку з браком у бюджеті коштів на спецефекти відчуття страху

потрібно було досягати тільки засобами кінематографічної виразності. Одна з ідей продюсера «Хеллоуїна» Ірвіна Ябланса полягала в тому, що глядач має знати і бачити якомога менше, а домислювати й самотужки вигадувати якомога більше. Тож режисер вирішив знімати більшу частину матеріалу суб'єктивною камерою. Відтак оператор перестав бути нейтральним всевидючим оком, а публіка автоматично позбулася захищеної оглядової позиції, занурившись у ненадійну ситуацію персонажів і атмосферу тривожного очікування невидимої небезпеки.

Значна частина суб'єктивних планів була знята з погляду вбивці Майкла Мейерса й озвучена його закадровим диханням. Це означало, що саме очима злочинця спостерігає за подіями і глядач, змушений таким чином ідентифікуватися з ним.

Цей прийом режисер також запозичив — у Майкла Пауелла («Той, що підглядає») і Боба Кларка («Чорне Різдва»), але Карпентер зробив його домінуючим у своєму фільмі, перетворивши на одне з основних правил слешера. Вмін-

ня підхоплювати найбільш плідні ідеї — одна з граней таланту американця. Каннінгем у «П'ятниці, 13» просто використав готову схему.

SEX, DRUGS, ROCK'N'ROLL

Стрічки у жанрі слешер передусім розраховані на молодіжну аудиторію. Тож прикмет духу непокори — сцену уживання алкоголю і наркотиків, епізодів з елементами еротики — в них вистачало. Але поєднання характерних для молодіжного фільму ознак зі специфікою фільмів жахів дало несподіваний побічний ефект. Оскільки більшість розбещених персонажів до кінця стрічки ставали жертвами жорстокої розправи, це призвело до кумедного трактування: слешер почав сприйматися як символ безкомпромісного морального ідеалізму старшого покоління, яке засуджувало спосіб життя тогочасної молоді.

Персонажі «Крику» (1996) Веса Крейвена вже озвучили цю інтерпретацію як одне з правил слешера: «Ти не доживеш до кінця фільму, якщо вживаєш наркотики чи займаєшся сексом». Чесний Карпентер заперечував свій намір донести до глядачів саме таке повідомлення.

АЛЬФРЕД ХІЧКОК «ПСИХО» (1960)

Поміж фанатів жанру побутує думка, що перший слешер — «Психо» Альфреда Хічкока. Насправді ж режисер очолив новий напрям ретроспективно. Саме цим фільмом значною мірою надихалися творці класичних зразків жанру. Передусім із «Психо» був запозичений ключовий персонаж — маніяк, який розправляється зі своїми жертвами за допомогою підручних засобів. У цьому випадку кухонним ножом. Надалі ж прикметною ознакою слешерів стало використання як знаряддя вбивства будь-яких гострих предметів із буденного оточення.

ВЕС КРЕЙВЕН «КОШМАР НА ВУЛИЦІ В'ЯЗІВ» (1984)

Автор завдячує своїм успіхам передусім «Хеллоуїну» Джона Карпентера, що слугував для цього фільму основним джерелом натхнення. Проте, оперуючи характерною для слешера тематикою (життя підлітків, якому загрожує небезпека передчасно закінчитися) й використовуючи притаманний цьому жанру антураж (типове американське містечко), Крейвен переносить дію з реальності у сферу снів. Залучення до усталеної структури слешера надприродного виміру остаточно легітимізувало використання в цьому жанрі комп'ютерних спецефектів.

ВЕС КРЕЙВЕН «КРИК» (1996)

Ефективно використовуючи розроблені попередніми слешерами прийоми, режисер водночас зберігає до них іронічну дистанцію. Стрічка підкреслено цитатна. В ній обіграно чи не всі притаманні слешерам 1970–1980-х років шаблони, які саркастично коментують самі персонажі фільму. Але від кліше автор фільму все ж таки не відмовився, що дало йому змогу вивести жанр, який, здавалося б, уже безнадійно вичерпався, на якісно новий рівень і в такий спосіб продовжити його екранне існування.

АМЕРИКАНСЬКІ ГІРКИ

Будь-які соціальні підтексти у своїй стрічці спростовує й Каннінгем: «Американські гірки — це моя ключова метафора. Я намагався передати глядачеві емоційний досвід, подібний до того, який дають американські гірки. І мені це вдалося. А можливість передчасної смерті — це те, що справді лякає молодь».

Перші зразки жанру досягали надзвичайного чуттєвого напруження за мінімального зображення насильства — вбивства скоювалися переважно за кадром. Проте економіка, що відіграла важливу роль у становленні слешера, пожартувала навзаєм. Популярність, яку слешер здобув у 1980-х, дала змогу збільшувати бюджети фільмів. Як наслідок — кров полилася на екранах рікою, зросла кількість колотиріаних ран і відрубаних кінцівок, значно побільшало спецефектів. Для Крейвена (з його «Криком» на-самперед пов'язують відродження жанру в 1990-х) слешер — це вже не так технологія страху, як історія про вразливість і тендітність людського тіла. ■

КВЕНТІН ТАРАНТИНО
«ДОКАЗ СМЕРТІ» (2007)

Обравши для свого останнього фільму слешер, Квентін Тарантіно вдав, ніби дотримується канону майже в усьому. У стрічці зустрічаємо компанію тинейджерів, які п'ють пиво, курять марихуану й розмовляють про секс. І мисливця-маніяка, який полює на підлітків. Найкращим зразком жанру відповідає й операторська робота. Хитрість у тому, що зняв душогубства режисер обрав автомобіль. Як наслідок — замість слешера постав екшн. Але Тарантіно в цьому не зізнається.

ПЕРСОНАЛЬНЕ

ВІЙ.
Перезавантаження

Маркетологи стверджують, нібито основна аудиторія фільмів жахів — це підлітки, що, зрештою, логічно. Адже коли ще цікавитися смертю, як не в сімнадцять років. Підліткове сприйняття не обтяжене жиром дорослого скепсису та цинізму. Для підлітка кожен побачений вампір є поводом у цьому жорсткому світі, а кожна відкушена голова — ще одним нагадуванням про його, світу, жорстокість.

Сама умовність світу хорору пасує до підліткового ідеалізму та безпосередності. Накладаючись на дитячі, ще не сформовані уявлення про природу добра і зла, бу-тафорна атмосфера пекельного потойбіччя здатна викликати в молодих серцях трепет і млість, спроможна примусити серця битися частіше або, навпаки, зіщулено завмирати в очікуванні чергового картасису.

Уява підлітка, не підкріплена життєвим досвідом, швидше схильна до сприйняття правил гри, до співпереживання серійним убивцям та самотнім канібалам, аніж, приміром, уява якої-небудь сорокарічної домогосподарки, у якої хорор небезпідставно асоціюється з клімаксом. Можливо, саме ця орієнтація на молодіжну аудиторію, на її невибагливі смаки та популярні запити поступово перетворює хорор із жанру естетського, сказати б, декадентського на коміксово-легкотравні доважки до кінематографічного мейнстріму з ухилом у садизм.

Хто тепер згадає про експресіоністське наповнення хорору в 1920-ті роки минулого століття? Хто особливо стане перейматися готичною атмосферою фільмів? Хорор як комерційний продукт усе більше залежить від кількості трупів і бюджету, вкладеного у спецефекти. Кіно стає менш розумним — і передусім кіно жахів.

Атмосфера страху й невизначеності, закладена у фільмах Альфреда Хічкока чи раннього Девіда Лінча, покликана не так розважити, як застерегти, вже не здатна захопити глядача. Страх, немов наркотик,

СЕРГІЙ ЖАДАН
ПИСЬМЕННИК

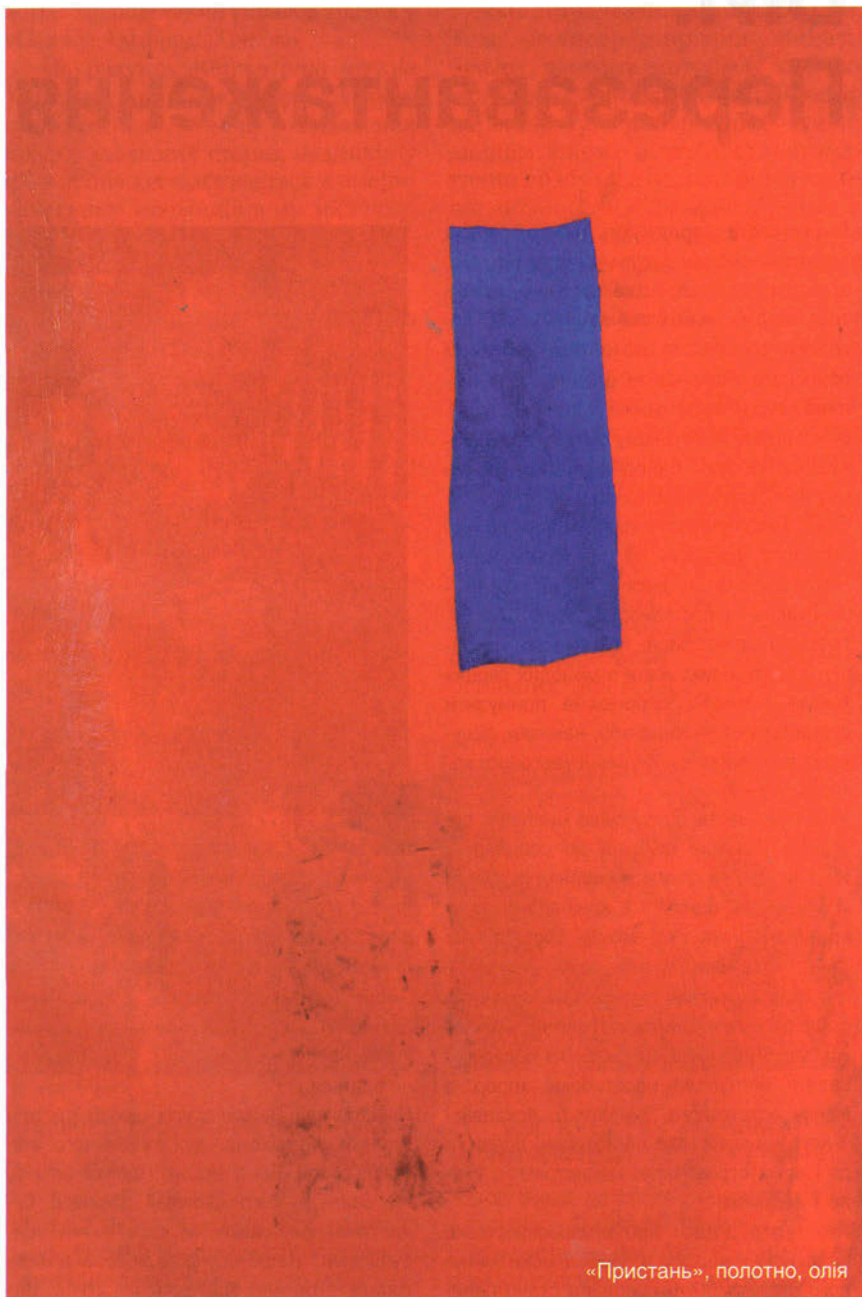
потребує збільшення дози. Місце натяків і недомовок заміняють бензопили й дробовики, фільм жаху втрачає своє естетство, перетворюючись на нескінченну жуйку із сиквелів та римейків, головними героями яких є все ті самі бу-тафорні демони й посланці пітьми, котрі полюють за душами, які від них зовсім не ховаються, оскільки не бояться.

Дух трагедії зникає з усіх цих байок про маніяків-ентузіастів, дух тваринного відчуття справжності всього, що ти бачиш. Ну справді, кого сьогодні злякаєш будинками-привидами чи космічними прибульцями? Наша наскрізь зіпсована цивілізація втратила здатність лякатися. Замість почуття страху в неї з'явилося почуття істерії, а замість бажання боротися — соціальна страховка. Найжахливіше і найбридкіше, що нині залишилося в кіно, — це полкорн. Решта — лише намагання режисера якось заповнити ваше дозвілля. Одним словом, залишилися самі ремісники, а справжні маніяки давно займаються чимось іншим. Навіть страшно подумати чим.

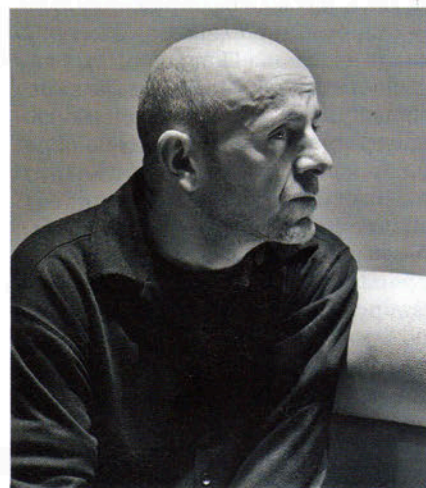
Один сірий, другий...

АВТОР: Мар'яна Прут

**Чистий живопис –
безперервна історія**

«Пристань», полотно, олія

БАДРІ ГУБІАНУРІ
дослідник невизначеного

Інтернаціоналізм як позитивна концепція й досі ефективно працює у площині культурного поля. Зокрема, за наповненість і цілісність сучасного вітчизняного мистецтва відповідають не лише українці, а й представники інших національностей, які знайшли своє місце на нашій землі. Живописець Бадрі Губіанурі – один із них.

Художник, який шукав себе у Тбілісі, Москві, Варшаві, здається, остаточно визначився в Києві.

Він нечасто презентує свій доробок, та кожна виставка щоразу тішить прихильників абстракціонізму. Естетично-змістові пошуки митця полягають у вивченні не форми, а кольору. Його найвідоміші проекти – це багаторічні досліджен-

ня сірого. Будучи сумішшю чорного та білого, цей колір набуває різної насиченості й тону – від перлинно-саяйливого до асфальтового – і стає потужним джерелом смислових відтінків. Подекуди експерименти майстра заганяють у глухий кут не тільки пересічних глядачів. Якось після чергової «сірої» експозиції одна відома пані-театрознавець, факівець зі сценографії, бідкалася, що їй бракує анотацій до робіт: прочитала б і втішилася, а так суцільні душевні муки, чи правильно вона розуміє побачене? Та Губіанурі не любить пояснювати і, власне, не має цього робити. Його завдання – творити живопис-тест. Й отримувати індивідуальні реакції. Наразі майстер повертається до яскравих відкритих кольорів. Нова оптика, новий фокус, нові емоції. Виявляється, чисте малярство – нескінченна пригода, особливо коли йдеться про талант. ■

Ділова інформація 24 години на добу

ФІНАНСИ

БІЗНЕС

АНАЛІТИК

ОГЛЯДИ РИНКІВ

ЕКОНОМІКА

ПРОГНОЗИ

ЕКСПЕРТИ

перший діловий телевізійний канал

Відтепер дивіться on-line!
fbc.net.ua tv1.com.ua

CD

Упіймати мить

Композитор Валентин Сильвестров, чия творчість останніми роками не страждає на відсутність попиту з боку виконавців, святкує ще одну камерну перемогу. Йдеться про диск *Fleeting melodies* («Мелодії миттєвостей»), записаний скрипалькою Богданою Півненко і піаністом Валерієм Матюхіним, більш знаним як диригент Національного ансамблю солістів «Київська камерата». Альбом із 22 міні-атюрних номерів (вони, своєю чергою, складають сім циклів-присвят — за авторським задумом, їх потрібно грати як один великий текст) має свою передісторію. До виходу релізу серед публіки поширився апокриф — запис із концерту на торішньому Фестивалі духовної музики в Ужгороді. Кожен варіант має свої переваги: концертний — імпровізаційну природність виконання тривалістю понад годину, студійний — вагоме авторське «гаразд» після кропіткої роботи над кожною хвилиною звучання диска. Перед слухачами композитор постає майстром медитації, який тає незліченні відтінки романтичних коліскових-баркарол-серенад. А Валерій Матюхін реалізує себе як піаніст, здатний зберегти крихку форму сильвестровської краси. «Мелодії миттєвостей» присвячені пам'яті бізнесмена Володимира Шульги, чоловіка Богдани Півненко. Подолавши власну трагедію, скрипалька, здається, досягла того ступеня виконавської прозорості, що уможлиблює безперешкодне надходження до аудиторії сфокусованого музичного світла. Саме так, як це зображено на обкладинці альбому.

Іван Лютий

Valentyn Silvestrov. *Fleeting melodies*. — Rostok-Rekords, 2008.

КІНО

Службовий роман

Англомовний дебют данського режисера Йонаса Елмера «Замерзла з Маямі» виявився напрочуд актуальним в умовах кризового сьогодення. Хоча стрічка анонсувалася як романтична комедія до Дня всіх закоханих, виробничі реалії на кшталт скорочення штату та профспілкової боротьби затьмарили всі любовні пере-

петі. Там, де тлом до сентиментів слугують фабричні цехи, важко знайти щось, окрім соціального пафосу на межі утопії та банальних істин. Головна героїня фільму — самовпевнена кар'єристка-емансипе — змушена проміняти сонячне Маямі на засніжену Міннесоту, щоб оптимізувати роботу на одному із заводів молочної

ВИСТАВКА

І два винятки

«Українське мистецтво ХХ—ХХІ ст.» — назва організованої галереєю «Тадзіо» виставки, що передує аукціону 22 лютого. Для сміливого узагальнення в організаторів є привід: твори, які демонструються широкому загалу лише сім днів, написані без перебільшення видатними вітчизняними майстрами. Зокрема, тут представлені роботи Марії Примаченко, Миколи Глуценка, Сергія Шишка, Сергія Подерв'янського. Злам століть репрезентують Олексій Аполонів, Борис Єгіазарян, Олена Придувалова. Щоправда, не всі автори вписуються в заявлені рамки. Серед наших художників несподівано з'явився Михайл Шемякін. А головною гордістю виставки стало полотно, що взагалі не належить до зазначеного періоду, — знайдений три роки тому в Конотопі «Портрет дівчинки», ймовірно, пензля Казимира Малевича. Якщо авторство буде підтверджено,

картина стане унікальним лотом. У Конотопі Малевич жив у 1894—1895 роках, ще до своїх перших художніх студій у Києві, тож «Портрет дівчинки», можливо, є одним із найбільш ранніх творів майбутнього творця супрематизму.

До 21 лютого
Будинок вчених
(Київ, вул. Володимирська, 45а)

Ася Трошина

КНИГА

Антологія страху

корпорації. «Залізну леді» грає Рене Зельвегер, яка відчайдушно намагається виглядати гламурним стервом. Антитезою виступає місцеве населення — провінційні ретрогради, які дбають про сімейні цінності, славлять Ісуса й дарують одне одному домашні пироги. Після нетривалої боротьби вони перевиховують свою нову начальницю, і вона поступається своїми амбіціями заради кохання з місцевим профспілковим активістом. Цей неголений бунтар на старому пікапі, який усім серцем ненавидить корпоративну культуру, звісно ж, полонить її серце чесністю, гуманізмом і простотою. Скинувши ділові костюми, героїня Зельвегер стає напрочуд схожою на Бріджит Джонс. Фінал стрічки витриманий у дусі комуністичної пропаганди: якщо працювати стахановськими методами, можна не лише побороти капіталістів-експлуататорів, а й дискредитувати закони ринкової економіки.

У кінотеатрах України
з 5 лютого

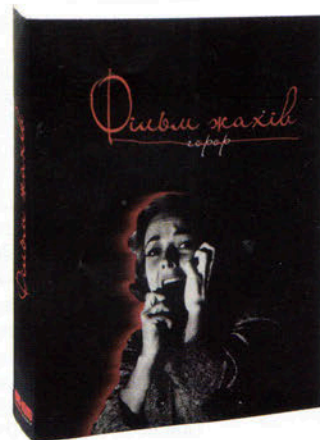
Наталія Петринська

Сиквел (продовження), приквел (передісторія), римейк (нова версія), кросвер (фільм, у якому зустрічаються герої різних стрічок) — усе це способи заново розповідати про одне й те саме. Чи не найчастіше цими способами користуються режисери, які працюють у жанрі хорор. Доктор Джекіл і містер Хайд, Дракула, Франкенштейн чи Кінг Конг, здається, не зникали з екранів відтоді, як кіно випросталося з пелюшок, перетворившись на повноцінну десятку музу. Окрема розгалужена кіноміфологія склалася довкола таких істот, як зомбі, перевертні чи вампіри. Якщо уважно придивитися до вітчизняного прокату фільмів жахів, то побачимо, що значну його частину становлять стрічки, за якими тягнеться шлейф кінематографічних версій і варіацій, але про них більшість із нас навіть не здогадується.

Заповнити лакуни хорор-історії взялися автори антології «Фільм жахів». Ця збірка статей німе-

цьких та українських (які розглядають кінотвори від 2004 року) мистецтвознавців — справжній путівник у нетрях жанру. Матеріал організовано за хронологічним принципом: ключові взірці подано зі стислим оглядом подальшої історії їхніх римейків чи різноманітних продовжень, що дає змогу простежити розвиток лейтмотивів, тем і персонажів у соціально-історичній перспективі. Водночас автори пропонують читачеві (й потенційному глядачеві) досить широкий набір можливих підходів до інтерпретації хорору як такого.

Фільм жахів. —
К.: Кіно-Коло, 2008.

Олександра
Киричук

ТЕАТР

Любов у гіперкубі

Ніби наперед розписавшись у неможливості розібратися з темою, автори вистави «Все про кохання» за п'єсою Олександра Олеса «На свій шлях» означили жанр дійства як «тесеракт». Інакше кажучи, це проєкція чотиривимірного куба на тривимірний простір. Інтерпретація першоджерела режисером Олексієм Кужельним не претендує на вичерпність теми, радше мається на увазі повторюваність певних образів і мотивів. Знову і знову. Бо хоч із якого боку до того «куба» підходи, усе одно вдариться об нього головою. А дві «прямі» — Він і Вона (актори Вадим Полікарпов і Світлана Штанько) — хоч і перетинаються, але ненадовго.

Сюжет поетичної п'єси про двох закоханих переповідати марно — це такий модерний шалест слів-почуттів у проєкції від тотальної психологічної залежності до бажання звільнитися й піти. Спочатку текст драматурга

з'являється як анімація (автор — Степан Коваль) — відео проєктується в різних комбінаціях на різні

площини. Потім слова виголошують кольорові світлові плями у чорному кабінеті, що перетворюються на виготовлених з елементів одягу ляльок. І тоді надходить черга людей, які час від часу тікають із реального чотири-вимірного простору своїх стосунків на екран — у черговий кліп про себе (Віктор Придувалов). Кліпову фактуру емоційної нетривкості наскрізно підтримує музика Тетяни Шамшетдінової. І хоча сучасні актори виглядають дещо важкувато в модерній геометрії кохання, особливо у пластичних етюдах за півкроку від глядача, загальна атмосфера вистави вийшла напрочуд поетичною і тремтливою.

Майстерня театрального мистецтва
«Сузір'я»
(Київ, вул. Ярославів Вал, 146)

Наталія Шевченко

ВИСТАВКА

КЛАСИКА

ЛІТЕРАТУРА

КІНО

БЕЗ КОРДОНІВ

ЖИВОПИС Художник не терпить обмежень, тим більше, коли йдеться про географічні кордони. Олена Петрова – авторка 23-х полотен, які склали виставку «Французька провінція», – надолужує згаєне за радянської доби. Кожен її тривалий вояж – хай це були Індія, Іспанія, Єгипет чи Велика Британія – ознаменовується новою експозицією, де, звісно, чільне місце посідає пейзаж, в якому царює колір. І нинішній вернісаж не виняток. Картини «Прованс» і «Сент-Віктур» палають яскраво-червоним і синім. Спокійніші за тональністю «Антиби. Вітрильники» і «Яхт-клуб». Та лише зображенням природної краси мисткиня не обмежується – завдяки роботі «Світло» та чотирьом композиціям біблійної тематики виставка набуває смислової цілісності. Адаже культурологічні рефлексії – також наслідок мандрів і щоразу іншого переживання світу.

До 25 лютого

Музей мистецтв імені Богдана і Варвари Ханенків (Київ, вул. Терещенківська, 15/17)

ДЕ ФАКТО

До фотографії Дороти Шуз прийшла з театру: сценографія – її основний, але тепер уже не єдиний фах. На світлинах французька мисткиня намагається фіксувати не окремі явища, а зворушливу чи драматичну історію. Не обов'язково закінчену – глядач має право на простір власної уяви. Саме такі роботи – на виставці «Зимове дійство».

До 27 лютого

Галерея «Дзига» (Львів, вул. Вірменська, 35)

СТРАСТІ ЗА БАХОМ

ПРОЕКТ Національний симфонічний оркестр і диригент Володимир Сіренко – на порозі наймасштабнішого проекту в межах нинішнього концертного сезону. Починаючи з 18 лютого, у Національній філармонії вперше в Україні послідовно репрезентують усі «Страсті» Йоганна Себастьяна Баха. Гігантські ораторіальні твори для оркестру, хору та солістів, свого часу написані для церковних служб на Страсному тижні, належать до перлин світового мистецтва. У спілці з Ансамблем класичної музики ім. Лятошинського 25 лютого НСОР виконає «Страсті за Лукою», 18 березня – «Страсті за Марком», 24 березня – «Страсті за Іоанном». Наразі – «Страсті за Матфієм» із Національної хоровою капелюю «Думка». Тому, хто хоче дізнатися, звідки взялася мелодія, яку іронічно насвистував Письменник у «Сталкері» Андрія Тарковського, цього дня у філармонії побувати варто.

18 лютого, 19.00

Національна філармонія України (Київ, Володимирський узвіз, 2)

ТРУБНИЙ ДЕНЬ

Нова програма «Музика кохання» Національного духового оркестру під керівництвом диригента Олексія Роцака – це не сумні пожежні вальси а la Арбатов Ільфа і Петрова. Це шалений вихор музики Лисенка, Лавальє, Кальмана, Керна, Лоу, Оффенбаха, Заубера, Ласта, Новака та українських народних пісень.

14 лютого, 19.00

Національна філармонія України (Київ, Володимирський узвіз, 2)

«ЕФІОПІЯ»

ПРЕЗЕНТАЦІЯ 2008 рік на сучасну українську літературу виявився нещедрим, і публіка вже встигла скучити за книжковими новинками. Одна з перших «ластівок» 2009-го – збірка творів Сергія Жадана «Ефіопія», яку письменник представлятиме в рідному Харкові та не менш знайомому для нього Києві. В ній – «перекази про життя та небезпечні пригоди видатних мандрівників, державних злочинців, церковних діячів, духовних лідерів, кримінальних авторитетів, нелегальних емігрантів, членів Спілки письменників та інших невірноважених осіб». Що з цього анонсу відповідає дійсності, а що складає іронічне підґрунтя оповідок про наше сьогодні, можна буде дізнатися безпосередньо в автора під час презентації, яка обіцяє бути по-театральному яскравою.

18 лютого, 18.00

Мала сцена Будинку актора (Харків, вул. Красіна, 3)

19 лютого, 18.00

Книгарня «Є» (Київ, вул. Лисенка, 3)

БЕЗ СЕКРЕТІВ

Про життя і творчість автора «Звенигорода» написано чимало, та ще більше інформації досі залишається «поза кадром», оскільки значний масив документів перебуває в закритих архівах і не в Україні. Книгою «Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб» кінознавець Олександр Безручко відкриває невідомі сторінки біографії митця.

23 лютого, 18.30

Будинок учених (Київ, вул. Володимирська, 45а)

ПРО ГОЛОВНЕ

КОРОТКИЙ МЕТР «Future Shorts. Любовний трикутник» – режисерські інтерпретації геометрії людських стосунків, сконцентровані в кількох хвилинах. До програми потрапили переважно відзначені на міжнародних кінофестивалях стрічки. «Перший раз не повториться» шведського режисера Йонаса Оделла має три нагороди, зокрема, й берлінського «Золотого ведмеда». Картина заснована на чотирьох справжніх історіях про незабутній досвід утрати цноти. А «Готель «Шевальє» Веса Андерсона – драма сімейних стосунків, знята протягом двох днів як прелюдія до повнометражного фільму «Потяг на Дарджілінг», – була учасницею Роттердамського фестивалю. Окрім любовних перипетій, майстри короткого метра не залишили поза увагою й інші теми: останні миті перед смертю («Побудувати дім»), невдалий суїцид («Біг Бой 74») та короточасну амнезію («Лаунж бар»).

19 лютого

Кінотеатр «Кіностанція» (Дніпропетровськ, б-р Зоряний, 1а)

КРІЗЬ СОН

Останній фільм Кім Кі Дука у вичизняному прокаті виходить під назвою «Мрія», в оригіналі ж іменується «Сон». Це психологічна драма, головний герой якої Джин (Джо Одагірі) бачить страхітливо реалістичні й моторошні сни. А хвора на лунатизм дівчина Рен (На-Йеон Лі) утілює їх у життя. Видіння Джина – кошмар для неї, адже Рен вимушена здійснювати непригаманні її учинки.

У кінотеатрах України з

12 лютого

ДЖАЗ

ТЕАТР

РОК

ТРИ В ОДНОМУ

ГАСТРОЛІ Міжнародний джазовий абонемент презентує українським меломанам вчасну радість – виступ тріо голландського композитора та піаніста Міхіла (Майкла) Бортслапа. У різні часи його визнавали своїм і охоче з ним грали Гербі Генкок, Джіно Ванеллі, Джордж Дюк і революційний барабанщик Білл Брафорд. Саме Бортслап спрямував у мирне русло багатьох радикалів арабського світу – 2003-го його оперу «Авіценна» у прямому ефірі телеканалу «Аль Джазіра» подивилися 300 млн людей. Минулого року музикант зробив крок від основної лінії та записав диск Eldorado – синтез електроніки, техно, хаусу та фанку. В Україні він продемонструє мистецтво імпровізації, і в цьому йому не поступлять басист Аркадій Овруцький та барабанщик Сіріл Директі.

14 лютого, 19.00

Український музичний театр (Сімферополь, пр-т Кірова, 17)

15 лютого, 19.00

Національна музична академія (Київ, вул. Городецького, 1-3/11)

ДЖАЗ-LOVE

Музика «У джазі тільки дівчата» сподобається і любителям театру, і фанатам джазового ретро. Головні виконавці – Михайло Кришталь (Джері – Дафнія), Андрій Романій (Джо – Жозефіна) та Аліса Суворова (Цукерочка) – співають не гірше старожилів Нового Орлеана. Та ще й музики тут стільки, що вистава цілком здатна на джазову мобілізацію міста.

19 лютого, 18.00

Обласний драматичний театр (Донецьк, вул. Артема, 74а)

НА ГРАНІ

ДРАМА П'єса Сема Шепарда, за якою постала вистава «Божевільні від кохання» львівського театру «Воскресіння», у світовий театральний та кінорежисурі має культовий статус. Рецепт її успіху – ліричність навпіл із відчутним струменем ексцентрики – дозволяє постановникам щоразу віднаходити в ній нові нюанси. Драматург оповідає про двох закоханих, які досягли тієї емоційної стадії, коли і разом їм бути важко, й розірвати стосунки вони не мають сил. Тоді вони вирішують, що їхні почуття врятують лише фантазії. Поступово з діалогів героїв вимальовується родинна драма, усвідомити яку – означає опинитися на грані безуму. Супроводжують сюжетні хитросплетіння запальні звуки рок-н-ролу. Прозорий натяк – режисер спектаклю Ярослав Федоришин сфокусував увагу на несподіваних контрастах, залишивши дірику на майбутнє.

13–15 лютого, 19.00

Духовний театр «Воскресіння» (Львів, пл. Генерала Григоренка, 5)

ПЕРЕДБАЧЕННЯ

Написана понад 170 років тому, драма «Войцек» Георга Бюхнера і дотепер не втрачає актуальності. Головний герой однойменної вистави – солдат Франц – жертва безжального державного механізму. Не спроможний одноосібно протистояти системі, Войцек обирає власний шлях утечі – в безмір химерної уяви.

17 лютого, 19.00

Академічний драматичний театр ім. Шевченка (Харків, вул. Сумська, 9)

ЕКС-АНГЕЛИ

ПАНК Гурт MamaSweed ще десять років тому був відомий як Mr. Willey's Angel. Попри те, що його учасники – вихідці зі Східного Берліна, кар'єру вони розпочали в США. Та, повернувшись на батьківщину, виявили, що ангельське імення їм не допомагає, тож ребрендинг був неминучим. Проте творчість формації великих змін не зазнала – MamaSweed віддає перевагу вільному самовираженню, характеризуючи свій стиль як «фрі м'юзик» із помітною дозою панку й психоделіки. Розпочнеться міні-тур Україною 14 лютого в карпатському містечку Славське, яке група відвідувала кілька разів. Залишаться вірними своїй звичці музиканти і цього разу, хіба що відкриють для себе раніше незнані міста. Натомість шанувальники команди матимуть нагоду познайомитися з композиціями, які ввійшли до нового диска MamaSweed.

19 лютого, 20.00

Клуб «Сальвадор Далі» (Львів, вул. Повітряна, 20)

20 лютого, 22.00

«АртПаб 68» (Хмельницький, вул. Подільська, 93)

ГАЗПРОМБАЙТЕР

Петербурзька група «Телевізор» ще в часи перебування стала відомою завдяки своїм гостро критичним щодо радянської дійсності пісням. Програма «Я – газпромбайтер» доводить, що російське сьогодення дає чимало поживи для нерайдужних узагальнень. Не дарма лідера гурту Міхаїла Борзика можна побачити на акціях «Маршу незгодних».

13 лютого, 20.00

Клуб «Route 66» (Київ, вул. Жиланська, 87/30)

КАЛЕНДАР ТИЖНЯ

«МІСТО ЯНГОЛІВ»

Виставка об'ємних вітражних робіт Наталії Гайдаш – сім херувимів, сім янголів світла і безліч персональних янголів-охоронців.

10 лютого – 1 березня. Галерея «Світлиця» (Київ, вул. І. Мазепи, 31)

ЛЮК

Перший сольний концерт харківського acid-джаз-фанкового гурту в Чернігові – старі пісні та кілька композицій із нового альбому.

14 лютого, 21.00. Клуб «Varenik's» (Чернігів, пр-т Миру, 54)

GODSKITCHEN URBAN WAVE

На черговій «Кухні Богів» музичні страви готуватимуть ді-джеї Армін Ван Бюрен та Блейк Джерел.

14 лютого, 20.00. МВЦ на Лівому березі Дніпра (Київ, Броварський пр-т, 15)

ROCK@LOVE@PARTY

Рок-вечірка до Дня всіх закоханих за участі команд «Летаргія», «Моноліт», Inculta, Mizantropia та Berserk Revolt.

14 лютого, 18.00. Клуб «2000» (Запоріжжя, пр-т Радянський, 15)

ВЕЧІР ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ КОНЦЕРТІВ

Академічний симфонічний оркестр Львівської філармонії грає твори Бетховена, Райнеке та Чайковського.

15 лютого, 18.00. Обласна філармонія (Львів, вул. Чайковського, 7)

«АКТОРСЬКІ ДІАЛОГИ»

Про світ-театр і людей-акторів можна буде поговорити впродовж акції «Акторські діалоги». Ведуча – Галина Стефанова, гість – Олег Дроч.

16 лютого, 16.00. Національний центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса (Київ, вул. Володимирська, 23в)

«ГРА В ПРАВДУ»

Головні ролі у виставі «Незалежного театального проекту» виконують Ірина Апекумова та Гоша Куценко.

18 лютого, 19.00. Театр опери та балету (Дніпропетровськ, пр-т К. Маркса, 72а)

«ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА»

Концерт етно-рок гурту «Русичі» на підтримку диска «Щебетала пташечка».

20 лютого, 20.00. «Антикризова кнайпа» (Львів, пл. Ринок)

ТОП-СЕРВІС Службову автівку мій знайомий містер Арнольд паркував на ніч акурат навпроти приватної СТО, в дворі однієї з центральних вулиць Києва. Якогось ранку автовласник виявив, що його машина далеко не поїде, оскільки одне колесо стало за ніч пласким. Арні не залишалося нічого іншого, як скористатися послугами СТО, що навпроти. Каже, власник шиномонтажу був дуже привітний і навіть зробив знижку «для сусіди». «Мабуть, це один із принципів ведення бізнесу в Україні», — припускає чужоземний бізнесмен, не уточнюючи, чи посмішку має на увазі. ■

▲
**ВАЛЕНТИНА
КУЗИК**

▼
**АНДРІЙ
ЛАВРИК**

КНИЖКОВЕ Оце читаю новини. Пишуть, що письменниця Ірена Карпа стала антилауреатом премії «ЛітАкцент року — 2008». Її книжка «Добло і зло», на думку компетентного журі, стала ледь не найгіршим паперовим виробом, який минулого року вийшов з-під друкарських верстатів. Мені, пересічному споживачеві літератури, котрий ніколи не читав Карпу, не зрозуміло, навіщо читати нецікаві книжки, щоб потім визначити найгіршу. А ще пригадав, що колись у середовищі інтелектуалів вважалося за *mouveton* читати Стівена Кінга. І порівняно нещодавно, коли старий п'яничка на передруках і екранізаціях своїх книжок заробив уже котрийсь десяток мільйонів баксів, якесь поважне журі таки визнало: так, Кінг — видатний письменник. ■

НАСОЛОДА ЗАПІЗНЕНЬ Мені дуже соромно спізнюватися, коли на мене хтось чекає. З почуттям провини я пробираюся на презентації й кіносеанси за півгодини від початку, а потім довго не можу собі цього пробачити. Але приблизно раз на рік я дозволяю собі спізнитися на потяг. Нема нічого приємнішого, ніж розслаблено й примірено їхати на вокзал трамваєм, похитуючись у такт музики з плеєра, коли вже не треба поспішати. Випасти з метушливого ритму міста й нарешті його роздивитися. Випити кави перед наступним потягом, до якого ще купа часу, або поспати ще годинку, якщо вже проспала. В такі хвилини чомусь найгостріше відчуваю себе вільною людиною. ■

▲
**ІННА
ЗАВГОРОДНЯ**

▼
**НАТАЛІЯ
ПЕТРИНСЬКА**

ЕПІТАФІЯ ГЛАМУРУ Якщо криза поглибитися, слово «гламур» стане архаїзмом. Я маю на увазі не той нейтральний термін, що виник у англійській мові як варіант слова «граматика», а саме осучаснений відповідник. Семантика цього слова воістину вражаюча: для когось воно означає ледь не всесвітнє зло, для когось — омріяну золотаво-рожеву дійсність, прикрашену силіконом і стразами Сваровські. Донині гламур був головним ідеологічним інструментом панівної «релігії» консюмеризму. Тепер цей симулякр здувся, проіснувавши досить недовго — як і будь-який інший штучно виведений «вірус». Приємно, що фальшиві усмішки, глянцеві поради, диктат брендів і пластмасових блондінок залишаться в минулому. А Періс Хілтон із її клоном Ксюшею Собчак достанеться одне: піти на пенсію. ■

НЕХАЙ ПЛАНЕТА ВІДПОЧИНЕ

Світовий автопром панікує — у країнах Заходу середній клас втрачає свій потяг до автомобілів. У Європі та США або зовсім відмовляються від авто, або довше їх експлуатують. Якщо на середину 2004-го американці міняли машини щоп'ять років, то зараз цей показник уже перевищив шість. Передбачають, що цього року в світі вироблять майже на 7 млн авто менше, ніж торік. Начебто негатив — автогіганти закривають заводи, скорочують працівників, але подивіться на це явище інакше. Уявіть, скільки невідновлюваних ресурсів буде збережено, а повітря та вода стануть хоч трохи чистішими. Криза дає планеті шанс відпочити перед новим ривком людства до всезагального царства споживання. ■

▲
**ДМИТРО
ГУБЕНКО**

▼
**ВАСИЛЬ
ВАСЮТИН**

НЕБОЖИТЕЛІ Симпатиком Росії мене назвати важко. Однак інколи щиро хочеться зняти капелюха перед деякими досягненнями сусідів. Так, днями Слідчий комітет при прокуратурі РФ навів цікаву статистику. Виявляється, торік кількість порушених кримінальних справ проти людей, які користуються депутатською недоторканністю, зросла втричі. 11 тис. суддів, прокурорів та депутатів змушені ходити на допити. Найбільше справ — 4 тис. — порушено щодо депутатів різних рівнів. 1442 людям уже висунуто обвинувачення, 575 громадян засуджено. Навіть припустивши, що частина справ з'явилася через політичні мотиви, це все ж таки значний показник. Чим Україна похвалитися не може: з сановитими корупціонерами гучно воюємо на словах, а про скасування недоторканності забуваемо на другий день після виборів. ■

ВПЕВНЕНИЙ ЗАХИСТ ВАШИХ КОШТІВ

Депозит на 1 місяць

ТОП
10
банків світу*

Депозит на 1 місяць 17% річних у гривні

Переваги депозитів від ІНДЕКС-БАНКУ:

- ✓ Короткі терміни депозитів (1, 2, 3 місяців) – прогнозоване майбутнє
- ✓ Високі відсоткові ставки – захист від інфляції
- ✓ Вільний доступ та керування грошима без перешкод – депозит “Ощадний”
- ✓ Іноземний банк – гарантія безпеки Ваших коштів

ІНДЕКС-БАНК належить французькій Групі Креді Аґріколь, стабільність якої підтверджує рейтинг надійності Aa1 (станом на 12.01.09 є одним з найвищих за даними агентства Moody's) ІНДЕКС-БАНК жодного дня не припиняв видачу коштів за депозитом “Ощадний” та вкладками, термін дії яких завершився

За докладною інформацією щодо розміщення депозиту та будь-якою іншою інформацією звертайтеся до філії та відділень

8 800 500 1 300 • www.indexbank.ua

безкоштовно в межах України зі стаціонарних телефонів

Ліцензія НБУ №99 від 16.01.2003 р.

*ІНДЕКС-БАНК входить до складу міжнародної фінансової Групи Креді Аґріколь (Credit Agricole Group), яка посідає шосте місце в світі за обсягами загальних активів. Журнал The Banker (Зе Беннер), 2007 рік.

Ти можеш більше

 ІНДЕКС БАНК
CRÉDIT AGRICOLE GROUP

ВИСОТА БЛАГОРОДСТВА

Уроки верхової їзди • Ресторан • Парк-готель • Пансіон та продаж коней

BUTENKO STABLE

ВИСОТА БЛАГОРОДСТВА

Заміський клуб верхової їзди "Конюшня Бутенка",
селище Проців, Бориспільський район, тел.: (044) 593 80 33
www.horse-owner.com.ua